

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MODERN KLASİKLER

MODERN KLASİKLER

WITOLD GOMBROWICZ TRANS-ATLANTİK

WITOLD
GOMBROWICZ
TRANS-ATLANTİK

TÜRKÇESİ: NEŞE TALUY YÜCE
SONSÖZ: JERZY FRANÇZAK

ROMAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

WITOLD GOMBROWICZ

Polonyalı romancı, hikâyeci ve oyun yazarı Gombrowicz (1904-1969), yüzyılın en sıradışı yazarlarından, geç modernizmin kuşkusuz en önemli isimlerindendir. Eserlerinde kişiyi güdümleyen psikolojik dinamikler, varoluşun absürt ama gizemli doğası, milliyetçilik ve yobazlığın saçmalığı, kimliğin göreceliği gibi konuları işler. Daha ilk romanı *Ferdydurke*'yle (Jaguar Kitap) 20. yüzyıl edebiyatında önemli bir yer edinen Gombrowicz, bu eserinde toyluk, gençlik, kimlik inşası ve topluluk içinde yaşamın güçlükleri gibi temaları ele alır. Toplam beş romanı olan Gombrowicz'in (*Pornografi* de yayın programımızdadır), bundan başka oyunları ve üç cilt halinde basılan günlükleri de (*Günlük*, Cilt 1 ve Cilt 2, YKY) külliyatında önemi bir yer tutar.

NEŞE TALUY YÜCE

Neşe Taluy Yüce, Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Bölümü'nde ve aynı üniversitenin Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda lisans öğrenimini tamamladı. 1996'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan doktor, 2005 yılında da profesör unvanı aldı. Halen aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çevirilerinin yanı sıra, pek çok kuramsal kitabı da bulunmaktadır. 2006 yılında Leh edebiyatının başyapıtlarını çevirdiği ve bu edebiyatı Türkiye'de ustaca tanıttığı için Polonya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Stefan Meller'den özel bir ödül almış ve 2009 yılında "Testosteron" (A. Saramonowicz) adlı oyunun çevirisiyle, Ankara Sanat Kurumu tarafından, "En İyi Çevirmen Ödülü"ne layık görülmüştür. 2016 yılında Polonya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'ndan 'Polonya Kültürüne Hizmet Nişanı' (Odznaka honorowa Zastużony dla Kultury Polskiej) almıştır. Pek çok oyun çevirisi çeşitli tiyatrolar tarafından sergilenmiş ve sergilenmektedir. Başlıca çevirileri: *Başlıksız Olabilir*, Wislawa Szymborska (İyi Şeyler Yayıncılık, 1998); *21:37*, Mariusz Czubaj (Apollon Yayıncılık, 2010); *Bikini*, Janusz L. Wisniewski (Pupa Yayınları, 2011); *Good Night Jerzi*, Janusz Glowacki, (YKY, 2014); *Günlük*, Cilt 1, Witold Gombrowicz (YKY, 2015); *Kozmos*, Witold Gombrowicz (Everest Yayınları, 2017); *Kuşucular*, Olga Tokarczuk, (Alabanda Yayınları, 2016).

WITOLD GOMBROWICZ

TRANS-ATLANTİK

Türkçesi: Neşe Taluy Yüce

Yayın No 1660
Modern Klasikler 46

Trans-Atlantik
Witold Gombrowicz

Kitabın özgün adı: *Trans-Atlantyk*

Editör: Cem Alban
Lehçe aslından çeviren: Neşe Taluy Yüce
Son okuma: Barış Tut
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Veysel Demirel

© 1957, 2005, Rita Gombrowicz
© 2017, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Bu kitap © Poland Translation Program
desteğiyle yayımlanmıştır.

1. Basım: Haziran 2017

ISBN: 978 - 605 - 185 - 157 -0
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın resmi markasıdır. www.alfayayinlari.com

TRANS-ATLANTİK

(...) “Benim oluşumumun tarihi, özellikle gelişmemi, sanki benden değillermiş gibi, her zaman beklenmez bir biçimde doğarak beni şaşırtan edebi eserlerime uydurmak olmuştur... Bir dereceye kadar kitaplarım yaşamımdan ortaya çıkıyor, ama daha büyük ölçüde yaşam beni hem onlardan hem de onlarla birlikte biçimliyor. *Trans-Atlantik*’te nasıl olmuştu? Bir gece Caballito’dan yürüyerek dönerken, kendi kendime Buenos Aires’teki ilk günlerimin anılarını bir tür Grand Gouignol örneği ile kurarak eğleniyordum ve bu arada, kendimi, aynı geçmişin gücüyle anakronik, antik bir biçimde kuşanmış, bir bunamaya bulaşmış, sanki çok eskilerdeymişim gibi hissettim – bu öyle hoşuma gitti ki, hemen bir şeyler yazmaya başladım; yazdıklarım güya benim o zamanlardan kalma anılarım olacaktı. Eserin ilk biçiminin verildiği, o beceriksiz ve daha sonra kalemin rastlayacağı ufak tefek esinlerle henüz zenginleşmemiş olan

başlangıç etabı ne kadar huzursuz edicidir. Bir kimsenin bu iğrenç sisli başlangıcı yırtıp geçmeyi başarmasına yalnızca direnç izin verir. Ama doğal olarak –her zamanki gibi– başlayan eser, beni aştı geçti ve kendi kendine yazmaya başladı. Buraya vardıktan sonra, ilk girişimlerimin kayıtları olarak algıladıklarım, nasıl olduysa kendilerini bir biçimde değiştirdi. Tanrı bilir, yol üzerinde nasıl olduysa binlerce fikirden düellolar, “puto”lar, hatta kızak kovalamacalarıyla birlikte Polonyalılar hakkında garip bir hikâye oluştu. Bir yıl sonra baktım ki, *Trans-Atlantik*’in yazarı olmuşum. Bu *Trans-Atlantik* nasıl bir şeydi peki? Komik, garip, uyduruk, on binlerce heyecanla dokunmuş fantastik bir çalışma. Polonya mı? Polonya, kaz tüyümün, o çılgın kalemimin altından Polonyalılar hakkında yazdığım için ortaya çıktı. Belki de bunun için onda tarihî bir aykırılık hissettim, sonra da benim tiyatrocuşuma ve eski moda dekora uygun düştü.”

Witold Gombrowicz
Günlükler/1957

Witold Gombrowicz, çağdaş Polonya edebiyatının başat isimlerinden biri, belki de en önemlisi... Doktora çalışmamdan beri tüm akademik yaşamımda bu büyük ismin eserleri üzerinde çalışmış, bu konuda dersler vermiş, tez çalışmalarını yönetmiş bir akademisyen olarak, Everest Yayınları'nın, *Trans-Atlantik*'i doğrudan Lehçeden Türkçeye çevirmem yönündeki talebi beni çok heyecanlandırdı.

Gombrowicz'in *Günlük* adlı eserini, yine özgün dilden Türkçeye yakın zamanda çevirmiş olmanın onurunu taşıırken, böyle bir öneriyi reddetmek benim için kabul edilemezdi; yoğun iş programımı bir kenara bırakıp bir akademisyen olarak asal görevlerimden birisi olduğunu düşündüğüm bu işe giriştim.

Gombrowicz'in türettiği sözcüklerle bezenmiş metnini, çok düşünerek ince ince çevirdiğimi bildirmek zorundayım.

Gombrowicz tarafından türetilen yeni sözcükleri, Polonya kültürüne ve tarihine yapılan göndermeleri de göz önünde bulundurarak Türkçeleştirmeye çalıştım. Ancak, olduğu gibi bıraktığım sözcükler de oldu. Metnin dipnotlarında bunları belirttim.

Çeviri sürecinde, “Mahmuzlu Şövalyeler Birliği” kurucusu olan Muhasebeci’nin bu birliği kurma nedenini anlattığı kısımların Türkçe (Fransızcadan çevrilmiştir), İngilizce çevirilerde, özgün metinden farklı olduğunu görünce büyük bir şaşkınlık yaşadım.

Adı geçen bölüm Lehçe metinde şöyleydi:

Gece, bodruma geldiğinde, bu korkunç tuzağın nedenini, Muhasebeci’nin o solgun dudaklarıyla, bizzat anlattıklarından öğrenmiştim.

“Her şey,” demişti, “lanetli yazgımızın üstesinden gelmek, doğanın düşmanlığının ırzına geçmek ve onu değiştirmek için!”

“Tanrı bize acısın, savaşta yine hırpalanan biz olduk. Yine Yenilgi! Lanetli, lanetli yazgı! Bizden hiç İyi, Başarılı, Mutlu bir şey çıkmak istemiyor, her şey hep, Kötüye, Kötücüle dönüşüyor diye acaba Doğa, bizi aşağılıyor muydu? Bu Kurşunsuz atışlarımızda da görülüyor! Boş Namlulu atışlarımızda. Belli ki, Doğa bizi istemiyor, Ölümlerimizin zafiyetini hor görüyor, Yok olmamızı diliyor!

Lanetli yazgı! Bunun içindir ki ben Muhasebeci, Bay Tomasz’ın Boş Tabancayla ateş ettiğini görünce, Yazgımız değişsin diye, Korkunç olmaya ve Doğanın üzerine atılmaya, onun ırzına geçmeye, onu korkutup yenmeye karar verdim... Ah, Doğanın ırzına geçmek, Yazgının ırzına geçmek, kendi ırzına geçmek, En Büyük Tanrının ırzına geçmek! Çünkü kimse bizim dürüstlüğümüzden korkmaz, Korkunç olmamamız gerek!”

Fransızcadan yapılmış Türkçe metinde (İngilizce metnin de aynısı) aynı bölüm şu şekilde aktarılmıştır:

Muhasebeci kendisini bu denli ürkütücü bir kapan kurmaya iten nedenlerin öyküsünü kendi ağzıyla, o solgun dudaklarıyla anlattı. Bundan söz etmek onun için işkenceydi, çünkü en çok kendinden korkuyordu. Adamın açıklaması şöyle:

Baronla Pyckal birbirlerini düelloya çağırırlarken, o, ayaklarının altına sokulan bir solucan görüp çizmesiyle eziliyor. Öyle ki solucanı ezmesi, ona hemen, eskiden çok sevdiği küçük bir tavşanı anımsatıyor; çocukken bu tavşanı boğmaya çalışmış –çünkü ermişliğe heves edip kendini büyük acılara hazırlıyormuş– ancak hayvanı öldürecek gücü bulamıyor (...) sonra büyük eylemlere hazırlanmak için eskiden kafesinde yaktırdığı o yırtıcı aslan geçiyor. (...) o zaman vaktiyle aslanın kükremesiyle nasıl serseme dönmüşse, baronla Pyckal'ı da öyle serseme döndürmek için onları mahmuzlamaya karar veriyor.

Gombrowicz iki farklı metin yazmış olabilir miydi? Bunun üzerine, *Trans-Atlantik*'in ilk baskısından itibaren tüm baskılarını kontrol ettim. Lehçe baskılar aynıydı, bir başka deyişle özgün metinlerde yukarıda sözü edilen bölüm bulunmamaktaydı. Bu heyecanla, yazarın yayın haklarını elinde bulunduran eşi Rita Gombrowicz'e bir mektup yazarak durumu bildirdim. Kendisinden bir yanıt alamadım. Polonya'daki arkadaşlarıma başvurdum. Sözü geçen bölümü, onların yardımıyla eserin Macarca, Çekçe, Sırpça çevirilerinde de kontrol ettik. Ortaya şöyle bir sonuç çıktı: Macarca çeviri Lehçe özgün metnin aynısı, Çekçe çeviri Lehçe aslının benzeriydi. 1996 tarihli Sırpça çeviride, İngilizce çeviride olan bölüm bulunmaktaydı; buna karşın, 2013 tarihli Sırpça çeviri Lehçe özgün metnin aynısıydı.

Trans-Atlantik'in çeviri eleştirisini konu edinmiş ve benim inceleme fırsatı bulduğum makalelerin ve çeviri karşılaştırması sunan Lehçe, İngilizce tezlerin hiçbirinde adı geçen bölümün çifte çevirisi konusunda bir saptamaya rastlamadım. 1953'ten

beri var olan, onlarca dile çevrilmiş bu eserdeki “çifte çeviri” konusunu ilk kez ben mi fark ediyorum düşüncesinin şaşkınlığı içindeyim... Ancak, siz endişe etmeyin, çünkü elinizdeki metin, Gombrowicz’in yazdığı özgün metnin çevirisidir. Keyifli okumalar dilerim.

Prof. Dr. Neşe Taluy Yüce

Galiba, artık öfke kükremesinden korkmama gerek yok – Trans-Atlantik'in okuyucusuyla ilk tokuşması birkaç yıl öncesinde gerçekleşti, bir başka deyişle göç yılları sırasında, öyle ki artık bunları ardımda bıraktım. Bu yüzden şimdi diğer tehlikeyi, yani eserin üstünkörü ve yüzeysel okunmasını önleme zamanı.

Bugün, ulusal basımının arifesinde, metnin derinlemesine ve çokyönlü olarak okunup yorumlanmasını talep etmek zorundayım. Zorundayım, çünkü bu eser bir anlamda ulusu ilgilendirir, bu noktada zihnimiz sürgünde olduğu kadar, ülkede de yeterince bağımsız değil, hep rahatsız ve hatta hep yapmacık... Bu konuyu işleyen kitapları okumayı düpedüz beceremiyoruz. Bugüne dek, Polonyalı olma kompleksiyle ve çok güçlü geleneklerle tıka basa yüklenmişiz. Birileri (ben onlara aittim), "vatan" sözcüğünden, onları sanki gelişme döneminden otuz yıl geriye götürecekmiş gibi korkuyor neredeyse. Diğerlerini de, edebiyatımızda güncel olan şablonların güzergâhına

sokuyor hemen. Abartıyor muydum acaba? Ama aldığım mektuplar, bana ülkeden Trans-Atlantik hakkında farklı sesler getirdi ve eseri-
min "Tanrı-vatan terimi için bir broşür" olduğunu veya "savaş öncesi
Polonya'sı üzerine bir hiciv" olarak görüldüğünü öğreniyorum...
Hatta romanı "reform broşürü" olarak değerlendiren biri bile çıktı.
Bu ölçekte arzulayabildiğim en yüksek değerlendirme, eseri "ulusal bir
vicdan muhasebesi" ve "ulusal karakterimizdeki kusurların eleştirisi"
olarak görendir.

Ama farklı ve daha evrensel sorunlarım varken, işim yok da savaş
öncesi ölü Polonya ya da zamanı geçmiş, eskimiş yurtseverlik biçimi
ile mi itişeceğim? Geçip gitmiş ufak tefek şeyler için vakit harcar
mıyım hiç? Ben, eğer savsaklarsa bunu yalnızca daha iri bir hayva-
nın peşine düştüğü için yapan o azimli atıcılardan biriyim.

İnkâr etmiyorum: Trans-Atlantik diğerlerine göre bir hicivdir.
Ve yine diğerlerine kıyasla, yeterince yoğun bir hesaplaşmadır... ama
bizzat zamanımızın Polonya'sı ile değil, açıkçası tarihsel varoluşu-
nun ve dünya üzerindeki konumunun getirdiği koşulların yarattığı
Polonya ile (bu Zayıf Polonya'yla anlamına geliyor) hesaplaşmadır.
Ve bu durumda kabul etmeliyim ki Trans-Atlantik, bugüne kadarki
milli duygularımızı havaya uçurmak için, dinamit kaçakçılığı yapan
bir korsan gemisidir. Hatta bu duyguyla ilgili olarak kendi içinde şu
belirli ilkeyi saklıyor: Polonyalı olmayı aşmak. Polonya'ya teslim olu-
şumuzu gevşetmek! Biraz da olsa, bağı koparmak! Dizlerinin üze-
rinden ayağa kalkmak! Bireye, toplu şiddete karşı olduğu gibi, ulusuna
karşı da kendini korumasını emreden bu ikinci hissiyat kutbunu açığa
çıkarmak, yasallaştırmaktır. En önemlisi de, Polonyalı olma formla-
rına karşı bağımsızlık elde etmek, bir Polonyalı olarak Polonyalıdan
daha üstün ve çokyönlü olmaktır! İşte Trans-Atlantik'in düşünsel
kaçakçılığı. Burada, ulusa karşı tavrımızın ileri düzeyde revizyonu
izlenebilir – bu öyle keskin bir revizyondur ki, ruhsal ve fiziksel
durumumuzu dönüştürebilir ve belki de en sonunda ülkemize yararı

olabilecek enerjiyi serbest bırakabilir. Bu arada, bu revizyon, küresel niteliktedir – başka uluslardan insanlara da aynısını önerebilirim, çünkü problem Polonyalının Polonya'ya karşı ilişkisiyle değil, insanın ulusuna karşı ilişkisiyle ilgilidir. Ve en nihayetinde tüm çağdaş meselelerle olabilecek en sıkı biçimde birleşen bir revizyondur, çünkü (her zaman olduğu gibi) çözüm bireysel yaşamı güçlendirmede, zenginleştirmede, kitlenin ezici üstünlüğüne karşı daha dayanıklı kılmada. Trans-Atlantik bu tür bir ideolojik tonda yazılmıştır.

Bu düşünceleri Paris'teki Kultura* dergisinde yer verilen günlüğümde birkaç kez tartışmıştım. Günlük şimdi Paris'te kitap olarak yayımlandı. Kultura'nın 1957 yılının Mart sayısında yer alan benim aykırı düşüncemin yorumunu içeren bölüm kitapta yer almadı.

Peki ya eserin konusu yukarıdaki düşünce mi? Sanat için genel anlamda bir konu hakkında deneme denebilir mi? Bunlar, tam zamanında sorulan sorular galiba, çünkü korkarım, Polonya'daki eleştirmenler "belirli bir konuyu işleyen sanat" talebinde ısrar eden sosyalist gerçekçi manyaklığından henüz her şeyiyle kurtulmuş değil. Trans-Atlantik'in, anlattığı öyküden başka hiçbir konusu yok. Yalnızca bir anlatı, daha fazlası değil; eğlenceli, renkli, yenilikçi ve uyarıcı hale geldikçe değer kazanan, belirli bir dünyanın anlatısı gibi yalnızca – parlayan ve ısıldayan, bir sürü anlamla parıldayan şey. Trans-Atlantik istediğiniz her şey olabilir: hiciv, eleştiri, risale, eğlence, absürt, drama – ancak yalnızca tek bir şey değildir, çünkü o bendir, benim titreşimim, benim arınışım, benim varoluşumdur.

Polonya hakkında mı? Kendimi bu bağlamda yetkili hissetmem – ben kendimden başka hiçbir şey hakkında tek sözcük dahi yazmadım ki. 1939 yılında Buenos Aires'te buldum kendimi, Polonya'dan atılmıştım ve bugüne kadar yaşadığım en tehlikeli durumdaydım.

* Kultura: "Paris Kultura" olarak da anılır. 1947-2000 yılları arasında yayımlanan siyasi ve edebi içerikli Lehçe göçmen dergisi. (c.n.)

Geçmiş iflas etmiş. Sürmekte olan, gece gibi. Gelecekse kestirilemez. Hiçbir dayanağım yok. Biçim, evrensel Oluşumun yumruğu altında çatlayıp patlamış... Eski olan, artık iktidarsız, yeni olan ve yaklaşırsa tehdit edici. Anarşinin balta girmemiş ormanında, devrilmiş Tanrıların arasında olan ben, kendi başıma kalmışım. Böyle bir anda ne hissetmemi istiyorsunuz? İçimdeki geçmişi yok etmemi mi?.. Geleceğe teslim olmamı mı?.. Evet... ancak bizzat kendi varlığımla hiçbir şeye, yani yaklaşan herhangi bir biçimlenmeye teslim olmak istemiyordum – ben bir biçimlenmeden daha zengin ve üstün olmak istiyordum. Trans-Atlantik'teki gülme buradan gelmekte. Geçmiş ve gelecek arasında bağını koparmış, grotesk bir eser olarak ortaya çıkan maceram aşağı yukarı böyleydi.

***

Belki gereksiz olsa da âdet yerini bulsun diye eklemek gerek: Trans-Atlantik bir kurgudur. Her şey – gerçek Arjantin ve Buenos Aires'teki gerçek Polonya kolonisi ile gevşek bir ilişki içerisinde uydu-rulmuştur. "Askerden kaçışım" da gerçekten farklı bir biçimde sunulmuştur (Meraklıları günlüğüme yönlendiriyorum).

Witold Gombrowicz

TRANS-ATLANTİK

Aileme, akrabalarıma, dostlarıma, Arjantin'in başkentinde geçirdiğim onlarca yıllık maceranın başlangıcını aktarmak için bir gereksinim duyuyorum. Bendeki bu bayat erişteyi, belki de çiğ karaturpu yemesi için davet falan etmiyorum kimseyi; çünkü bu kalaylı tas içinde bulunan, Günahlarımın ve Utançlarımın yağıyla kavrulmuş, Kuru, Kötü, hatta Utanç verici, Koyu ve kara bulgur lapasını, ah kimse ağzına bile götürmesin en iyisi; yoksa sonsuz bir lanetlenme içinde, yaşamımın bitip tükenmez yolunda, bu çilekeş Dağıma tırmandığım sırada aşağılanır giderim.

1939'un yirmi bir ağustosunda "Chrobry" adlı gemiyle Buenos Aires'e vasil oldum. Gdynia'dan Buenos Aires'e kadar olan bu gemi yolculuğu olağanüstü eğlenceli geçti... hatta gemiden zorla indim,

---

* *Leh. Cesur* (ç.n.)

ne de olsa yirmi gün boyunca, göğün ve suyun arasında, hiçbir şey anımsamadan yol almış, havayla yoldaş, dalgalara bata çıka, rüzgârla içli dışlı olmuşum. Czesław Straszewicz ile aynı kamarayı paylaşıyorduk, çünkü ikimiz de bu geminin ilk yolculuğuna davet edilmiş olan, yeni tüylenmeye başlamış, genç ve zavallı yazarlardık. Ondan başka Senatör Rembieliński, Bakan Mazurkiewicz ve yeni tanıştığım pek çok başka kişi de vardı. Gevezelik yaparak şakalaştığım, böylece başlarını döndürdüğüm, güzel, yerinde duramayan, zarif iki genç hanım da bulunuyordu, dedim ya, göğün ve suyun arasında, birlikte, sakın sakın yol alıyorduk...

Karaya çıkar çıkmaz, ben, Bay Czesław ve Senatör Rembieliński hesapsız, kitapsız, kör gibi daldık kente, çünkü içimizden kimse daha önce buraya adını atmamıştı. Tuzlu dalgaların tespihini su üstünde onca zaman çektikten sonra, karanın griliği, tozu ve şamatası çok tatsızdı. Ne ki, İngilizler tarafından kurulan kulenin bulunduğu Retiro Meydanı'nı geçince, Florida Caddesi'ne neşeyle daldık. Aman burada ne lüks dükkânlar, ne olağanüstü Malzemeler, ne bolluk, nasıl bir rafine halk, ne büyük mağazalar, ne çok şekerci vardı. Senatör Rembieliński cüzdanlara bakmaya başladı, bense üzerinde "CARAVANAS" yazılı bir afiş gördüm, bu aydınlık ve Şamatacı günde yürüyor, yürüyorken Bay Czesław'a sordum: "Şu caravanas'ı görüyor musun, Bay Czesław?"

Ama kaptan buradaki Polonya kolonisinin başkanlarını ve temsilcilerini kabul ettiği için gemiye hemen dönmek zorunda kalmıştık. Başkanlar ve temsilciler kalabalık bir grup halinde gelmişlerdi, tabii ben hemen kendime birkaç düşman edindim, ne de olsa bu yeni, tanımadık kişiler içinde ormanda kaybolmuş gibiydim, onca unvan ve soyluluk arasında yitmiş gitmiştim, insanları, konuları sorunları karıştırmış, votkaları arka arkaya devirmiş ya da devirmemiş olarak, el yordamıyla, adeta bir tarlada yürüyordum. Bizim memleketin bu ülkedeki elçisi Sayın

Kosiubidzki Feliks de varlığıyla bu Davete teşrif etmişti; elindeki kadehi tutarak ve onu bunu o yüksek konumuyla onurlandırarak iki saat öylece ayakta durdu. Lambaların ölgün ışığında, konuşmalarla söylevlerin girdabında, sanki bir teleskopla bakarcasına her şeye bakıyordum ve her tarafta Yabancılık, Yenilik ve Bilmece görerek, bir görünmezlik ve grilikle kuşandım, evime, Dostlarıma, Yakınlarıma seslendim.

Ama nafile. Kötü bir şeyler dönüyor. Çünkü, efendime söyleyeyim, işler karışıyor, bu, hani geceleyin tarlanın ortasında yalnız kalmışsın da Ormanın, Samanlığın ardında, sanki Tanrının bir gazabı yaklaşıyormuş gibi bastıran bir korku gibi; oysa herkes her şeyin sülman olacağını düşünüyor, hani dağ fare doğuracakmış gibi, hani kocaman, Kara, ah o İnsafsız Göbeğiyle yuvarlanan, inleyen, anıran bir köylü karısı gibi; sanırsın şeytan doğuracak, ama sadece karnı ağrıyordur da, şıp diye korkusu geçer ya, o hesap. Ama durum iyi değil, iyi değil, aman galiba hiç iyi değil. Savaş patlamadan önce son günlerde, ben ve Bay Czesław, Senatör Rembieliński ve Bakan Mazurkiewicz'le birlikte, ekselansları elçi Kosiubidzki'nin, Konsolos'un ve Alvear Hotel'de bir Markiz'in ve daha başka kimlerin hangi nedenle, neyle, nasıl ve hangi vasıtayla verdiklerini ancak Tanrının bildiği pek çok Davete katılmıştık; ama bu davetlerden çıkarken, sokaklarda, kulaklarımızda gazete satan çocuklardan yükselen rahatsız edici bir çığlık çarpıyordu: *Polonia, Polonia*. Gittikçe daha ağır ve daha hantal biçimde, başımız önde, öylece yürüyoruz, Kederle dolu olduğumuz kadar, Leziz Yiyeceklerle de doluyuz tıka basa. Czesław, bizim kamara (hâlâ gemide kalıyorduk) elinde bir gazeteyle çıkageliyor: "Bugün, yarın savaş patlayacak, kurtuluş yok! Kaptan yarın yola çıkma emri verdi, artık Polonya'ya gidemeyeceğimize göre, İngiltere veya İskoçya kıyılarında bir yere gideriz, kesin." Bunu söyler söylemez birbirimize sarılıp gözyaşlarına boğulduk, bir

süre sonra da diz çöküp Tanrıdan yardım dilemeye başladık. İşte böyle diz çökmüş otururken, Czesław'a şöyle diyorum: "Siz gidin Tanrı yardımcınız olsun, gidin madem!"

Czesław bana dönüyor: "Nasıl yani, sen de bizle geliyorsun ya?!" Ben de ona (diz çökmüş durumda oturmaya özellikle devam ederek): "Gidin, sağlıklı varın varacağınız yere." Bunun üzerine o: "Sen ne diyorsun? Sen gelmiyor musun?" Ben: "Polonya'ya gitseniz gelirdim; Ama İngiltere'den bana ne? İngiltere'den veya İskoçya'dan bana ne? Ben burada kalıyorum." Yarım ağız söylüyorum bunları (çünkü gerçeği söyleyemezdim), o bana bakıyor da bakıyor. Çok üzgün bir biçimde soruyor: "Bizimle gelmek istemiyor musun? Burada kalmayı mı yeğliyorsun? O zaman Elçiliğe git, kaydını yaptır, yoksa seni kaçak ilan ederler ya da bakarsın daha kötü bir şeyler olur. Gideceksin elçiliğe, gideceksin değil mi?" Yanıt verdim: "Ne sandın? Tabii ki gideceğim, ne de olsa bir vatandaş olarak sorumluluklarımı biliyorum, beni düşünme sen. Ama yine de kimseye henüz bir şey söyleme, bakarsın fikrimi değiştiririm, sizinle gelirim." Ancak o zaman ayağa kalkıyorum, çünkü işin en kötü kısmı bitti, iyi yürekli, ama üzgün Czesław'sa hâlâ benimle dostluğa devam ediyor (aramızda paylaştığımız sırrı gözeterek).

Ben bu adama, bu Yurttaş'a, gerçeği olduğu gibi anlatmak istemiyordum, aynı şekilde diğer Yurttaşlarıma ve Hemşerilerime de... çünkü anlatırsam beni diri diri yakar, atlara bağlayıp çekerler veya kerpetenle koparırlar etlerimi, şandan, şereften yoksun bırakırlar. En büyük zorluğum şuydu, gemide yaşarken burayı hiçbir biçimde gizlice terk edemezdim. Bunun içindir ki, herkesin önünde tetikte durarak, sanki ben de bu kargaşaya, kalp çarpıntısına, ayılıp bayılmalara, şarkılara, sessiz korkuya ve endişeli iç geçirmelere katılıyormuş gibi yapıyor, onlarla bağırıp çağırıyor, şarkı söylüyor veya iç çekiyorum... ancak halatlar gevşetilip de gemi içindeki insanlarla yalpalamaya, Yurttaşım olan insanlar yüzün-

den kararmaya başladığında, artık uzaklaşmaya ve yelken açmaya giriştiğinde, ben, ardımda iki bavulumu taşıyan bir adamla birlikte, merdivenlerden karaya çıkıyor ve uzaklaşmaya başlıyorum. İşte böyle uzaklaştım oradan, arkama hiç bakmadan. Ardımda neler olup bittiğini bilmeden uzaklaştım oradan. İki yanı ağaçlı, çakıl taşlı yola geldiğimde yeteri kadar uzaklaşmıştım, işte ancak o zaman, yani yeteri kadar uzaklaştığımda durdum ve ardıma baktım, gemi kıydan oldukça uzaklaşmıştı, ağır ve göbekliydi.

O anda dizlerimin üstüne çökmek istedim! Gelgelelim, çökmedim asla, tek başıma Kâfirlik yapıp Küfre başladım, ama kendi kendime: “Yelken açın, Yurttaşlarım, gidin Ülkenize! Fora yelken o kutsal, ama galiba Lanetli Ülkenize! Yelken açın O Aziz, Karanlık Canavara, hani yüzlerce yıldır can çekişip de, bir türlü geberemeyen! Yelken açın o Aziz Ucubeye, hani doğa tarafından lanetlenmiş, evvel ezel doğmakta olup da bir türlü Doğmayan. Fora yelken, fora, ne Yaşamanıza, ne Gebermenize izin vermemesi, ancak sizi sonsuza dek Varolmak ile Varolmamak arasında tutması için. Aziz Sümüklüböceğinize yelken açın, sizi Sümükle kaplaması için!” Gemi yana döndü ve uzaklaştı, bense konuşmaya devam: “Yelken açın, ah belki de Lanetli olan O çığına, o Aziz Delinize doğru, size tekmeleriyle, tokatlarıyla Azap çektirsin, İşkence etsin, sizi kana boğsun, size Uluyarak bağırsın, haykırsın uluya uluya, İşkence etsin size, çoluğunuza Çocuğunuza, Ölümüne, Geberinceye kadar, kendisi de sizi Çıldırtan Deliliğinin azabında Çıldırınsın diye!” Bu Lanetle sırtımı gemiye dönüp kente girmiştim.

* * *

Bana alçakgönüllü bir yaşamla, en fazla ancak iki ay yetecek, topu topu 96 dolarım vardı, bunun için ne yapmam gerektiğine

acilen kafa yormam gerekiyordu. Önce, çok eskiden tanıdığım Bay Cieciszowski'ye gitmeyi düşündüm, çünkü bu adamın annesi dul kalınca, Kielce yakınlarında oturan Adaś Krzywnickilerde yaşamaya başlamıştı, ki bu ev, erkek kardeşim ve yengemle, özellikle ördek mevsimlerinde zaman zaman ziyaret ettiğimiz kuzenlerim Szymuskilerin evlerine çok yakındı. Yani burada birkaç yıldır yaşamakta olan Cieciszowski, bana yardım edebilir, akıl verebilirdi. Çıkınımı alıp hemen ona gittim, şans eseri evdeydi. Herhalde hayatım boyunca gördüğüm en garip insandı; zayıf, ufak tefek, çocukluğundan beri mustarip olduğu Kansızlıktan dolayı çok soluk bir adamdı. Çok zarif ve kibardı, tıpkı, çalılarının arasına büzüşerek havadaki kokuyu yakalayıp kulaklarını diken bir tavşana benziyordu, bazen hayhuy edip Bağırıyor Çağırıyor, bazense Sus Pus. Beni görünce haykırdı: "Kimleri görüyorum?!" Sarılıyor, bir iskemle çekip oturtuyor beni ve nasıl yardımcı olabileceğini soruyor.

Burada kalmamın gerçek ve ağır, Kâfir nedenini ona açık edemezdim, çünkü bir Yurttaş olarak beni ele verebilirdi. Ben de ona şu veya bu biçimde ülkemden ayrı kaldığımı, İngiltere veya İskoçya'ya gidip bir gezgin gibi oradan oraya savrulacağıma burada kalmaya büyük bir Acı ve kederle karar verdiğimi söylüyorum. O da aynı biçimde dikkatle davranarak, Babalarımızın vatanının, ona dürüst bir yürekle kanat çırpın her bir Oğluna gereksinim duyduğunu söylüyor; ama Çaresi yok diyor, Acını anlıyorum, ne de olsa okyanusu atlayıp geçemezsin, yani kararını onaylıyorum ya da onaylamıyorum ve burada kalmakla iyi ettin ya da belki etmedin. Böyle diyor, başlıyor başparmaklarını çevirmeye. Onun parmak çevirdiğini görerek şöyle düşünüyorum, "çevir bakalım," diyorum, "ben de sana çevireyim de gör," böylece ben de parmaklarımı çeviriyorum ve diyorum ki:

"Demek böyle düşünüyorsunuz?"

“Bugünlerde bir düşünceye sahip olacak ya da olmayacak kadar deli değilim. Ama burada kaldıysan hemen Elçiliğe git ya da gitme; buradaki varlığını bildir veya bildirme, bildirirsen ya da bildirmezsen başın belaya girer veya girmez.”

“Demek bu kanıdasınız?”

“Bu kanıdayım ya da değilim. İsteddiğini yap,” (parmaklarını ileriye doğru döndürüyor) “ya da yapma” (parmaklarını geriye doğru döndürüyor), “çünkü başına Kötü bir şeyin gelmesi ya da gelmemesi seni bağlar” (yine döndürüyor parmaklarını).

Ben de ona karşı, parmaklarımı döndürerek diyorum ki:

“Bu mudur önerin?”

Parmaklarını döndürüyor, döndürüyor zıplayıp önüne atlıyor:

“Zavallı Adam, en iyisi Geber sen, Yok Ol, şişt, sus, onlara gitme sakın, sana bir yapıştırlarsa bırakmazlar bir daha! Sen beni dinle, en iyisi yabancılarla birlikte olmak; bu ecnebilerle takıl sen, onlarla geber, eri onların arasında, Tanrı korusun seni elçilikten ya da Yurttaşlardan, çünkü onlar Tanrı cezasıdır, o Kötü tiplerden sakınsın seni Yaradan, dişlerini etlerine geçirir de kanatana dek bırakmazlar seni!”

“Demek böyle düşünüyorsun ha?” diyorum. Bağırıyor bunun üstüne:

“Tanrı seni Elçilikten ya da buradaki Yurttaşlardan kaçmaktan korusun, çünkü eğer onlardan kaçarsan, dişlerini etlerine geçirir de kanatana dek bırakmazlar seni!” Parmaklarını çeviriyor da çeviriyor, ben de çeviriyorum, ama bu parmak çevirmelerden, başım dönmeye başlıyor, iyi de artık lafa girmek lazım, cep delik cepken delik ne de olsa, başlıyorum söze: “En azından şu ilk bir iki ay yaşamama yetecek bir iş bulsaydım... Nereye gitsem ki?” Omuzumdan tutuyor: “Korkma, bir şeyler ayarlarız. Seni buradaki Yurttaşlara götürürüm, sana yardım ederler ya da etmezler! Burada sürüsüne bereket, tüccar, sanayici, bankacı var, seni onlara

yönlendireceğim, yönlendireceğim... ya da yönlendirmeyeceğim..." Başlıyor parmaklarını çevirmeye.

Öneri üzerine öneri. Burada üç ortak tanıdığını söylüyor, "Bir Şirketleri var," diyor, "At ve Köpek ticareti yapıyorlar, sana yardım ederler veya etmezler, seni belki yardımcı veya kâtip olarak yüz, yüz elli peso maaşa bağlarlar, çünkü bunlar tanıdığım en dürüst, en namuslu ya da en namussuz adamlardır. Payları Devredilebilir ya da Devredilemez bir komandit şirket bu. Mesele şu ki hepsini teker teker yakalayıp Özel konuşmalı, çünkü çok eskiden beri aralarında Hır Gür vardır, biri diğerinden iğrenir, öbürü üçüncüden tiksindir, hatta tiksinsen yine iyi. Mesele şu ki, bu adamlar birbirlerinden bir adım olsun ayrılmazlar. Misal, seni Baron'la tanıştırebilirim, çünkü onurlu mükemmel bir insandır, lütfedecek ve seni geri çevirmeyecektir, ama Pyckal o sırada sana küfrederek, seni Baron'un yanında Yerin Dibine batırır, Baron da Pyckal'in yanında sana çatacak, kapris, kıyamet, kasıp kavuracaktır; Ciumkaşa ise hem Baron'un hem de Pyckal'in önünde seni aldatıp, sana iftira bile atabilir. Mesele şu ki, sen Baron'un önünde Pyckal'a, Pyckal'in önünde Ciumkaşa'ya karşı ve Ciumkaşa'nın önünde Pyckal'a, Pyckal'in önünde Baron'a karşı olmak durumunda kalırsın (burada yine parmakları çevirmeye başlıyor). İşte böyle, oradan buradan uzunca bir süre konuştuk, eski dostları andık, daha sonra beni çıkınımıyla birlikte bir pansiyona yolladı; günlüğü dört pesoya tuttuğum bu pansiyona vardığımda, saat belki de öğleden sonra iki olmuştu. Kent, bildiğimiz kent. Yüksek binaların yanında, alçaklar da var. Dar sokaklar öyle kalabalık ki insan, zar zor geçiyor, ya o araçların çokluğu. Gürültü, kargaşa, kornalar, bağırıp çağırımlar, hele havadaki nem dayanılacak gibi değil.

* * *

Arjantin'de geçirdiğim bu ilk günleri asla unutmayacağım. Ertesi gün, bir İhtiyarın odamın yan duvarlarından gelen ağlaması inlemesi beni uyandırmıştı, bu şikâyetlerden sadece *guerra, guerra, guerra* lafını anlıyordum. Birçok gazete savaşın patladığı haberini çığlık çığlığa veriyordu vermesine de, gerçeğin ne olduğunu tam olarak bilmiyorduk, birinin ak dediğine diğeri kara diyor, biri işler yoluna girecek derken öbürü girmeyecek diye yazıyordu, savaşılsın savaşılmayın derken, hiçbir şey belli değildi, sanki üzerine yağmur düşen bir tarla örneği hava Gri ve Kapalıydı. Bugünse günlük güneşlik bir hava var dışarda. Ben, kendi yitişimden keyif alarak yitip gidiyorum kalabalığın içinde, hatta yüksek sesle şöyle diyorum kendime: “Yılanbalığı aradan sıyrılır, Kerevite vurulurken.” Ama orada vuruşuyorlar işte! Gazete binalarının önü karınca sürüsü gibi insan kalabalığı. Birkaç lokma yemek için ucuz bir lokantaya daldım, 30 ctvs^{*} ye bir biftek yedim, şöyle dedim (kendi kendime): “İspinozun sağlığı yerinde, onlar koçu kırkıyorlar.” Ama orada da birbirlerine tokuşturuyorlar işte! Sonra nehre gidiyorum, bomboş, sessiz, hafif bir yel esiyor ve kendi kendime diyorum ki: “Ketenkuşu cıvıldarken, tuzaktaki porsuğun derisi yüzülüyor.” Ama orada da derisi yüzülüyor insanların... ve Samanlığın, Göletin, ormanın ardında Çığlıklar, Ulumalar, Vuruşuyorlar, Katlediyorlar, aman diliyorlar, Acımak yok, nedense Şeytan bilir ancak, hatta belki o bile bilmez!

O zaman diyorum ki: “Elçilik ne lazım bana, gitmeyeceğim Elçiliğe falan, Cılızsa Beygir, gebersin gitsin.” Ama orada da Geberiyorlar. O zaman diyorum ki: “Her şeyim üzerine yemin eder, ant içerim ki bu işe karışmayacağım, çünkü benim sorunum

* İspanyolca, savaş. (ç.n.)

** Centavos: Arjantin para biriminin yüzde biri. (ç.n.)

değil bu, ölürlerse ölsünler,” ama gözüm küçük bir Böceğe takılıyor, hani bir otun sapına tırmanan ve o küçük Böceğin burada—şimdi, evet tam da şimdi, bu kıyıda, okyanusun bu yakasında—tırmandığını görüyorum, tırmanıyor, tırmanıyor, tırmanıyor, işte o anda beni korkunç bir endişe kaplıyor, düşünmeye başlıyorum, evet, Elçiliğe gideceğim, ah gideceğim, gideceğim, İsa, Meryem aşkına gideceğim, en iyisi gideyim ben... ve gittim.

Elçilik, kentin en şık mahallelerinden birinde olup çok gösterişli bir binada yer alıyordu. Binaya varınca durdum, girsem mi girmesem mi diye düşündüm, ne de olsa bir kâfirin, İmansızın, dinsizin, kalkıp da Piskoposa gitmesi gibi bir şeydi bu. Birden o korkunç Onurum çocukluğumdan beri beni kiliseye karşı yönlendiren o Gururum ortaya çıktı! Anam beni, Aklım, Azametim, Yaratıcılığım, Doğanın emsalsiz uçuşları, içe işleyen Bakışlarım, gururlu Alnım, keskin, tutkulu Düşüncelerim boşa gitsin diye mi, bizim oraların o kötü kilisesinde, o kötü, ucuz Ayinde hizmet edeyim, hatta daha kötüsü, o sefil, ucuz koroda ilahi söyleyeyim, Bizimkilerle birlikte, bizim o ucuz, pis tütsüyü koklayalım diye mi doğurmuştu? Yo, hayır, hayır, o kara, kasvetli, hatta Çıldırılmış Sunağın önünde diz çökmek, ben Gombrowicz’e göre değil (ama Dövüşüyorlar), yo, hayır gitmeyeceğim, bana kim bilir neler yaparlar (ama Ateş ediyorlar), hayır, hayır oraya gitmek istemiyorum, zavallı, sefil bir mesele (ama Katlediyorlar, Katlediyorlar!). Bu Kıyım, bu kan, bu Savaş içinde o binaya girdim.

İçerisi sessiz, halı kaplı kocaman merdivenler var. Girişte, kavas beni saygıyla karşılıyor, merdivenlerden yukarı Kâtibin yanına çıkarıyor. İlk katta büyük, sütunlu bir oda var, içerisi bir hayli loş ve serin, yalnızca pencerelerdeki renkli camlardan süzülen ışık huzmeleri kornişlerin, alçı kartonpiyerlerin ve yaldızlı varakların üstüne konuyor yavaşça. Müsteşar Podsrocki, üzerinde koyu lacivert takım elbisesi, başındaki silindir şapkası ve ellerinde

eldivenleri olduğu halde bulunduğum odaya giriyor; şapkasını hafifçe kaldırarak selamlıyor ve yarım ağız ziyaretimin nedenini soruyor. Ona Ekselansları Büyükelçiyle görüşmek istediğimi söylediğimde, soruyor: “Ekselansları Büyükelçiyle mi?” “Evet, Ekselansları Büyükelçiyle,” diyorum. “Demek Büyükelçinin kendisiyle görüşmek istiyorsun efendi?” Ona evet, Ekselansları Büyükelçiyle görüşmek istiyorum diye yineleyince başını göğsüne indirerek şöyle diyor: “Ekselansları Büyükelçiyle, Elçinin ta kendisiyle, diyorsun öyle mi efendi?” Ben de ona, “Aynen, Elçinin ta kendisiyle, çünkü ona arz edeceğim önemli bir konu var,” diyorum. “Ha, yani ne Müsteşarla, ne Ataşeyle, ne Konsolosla; Elçinin ta kendisiyle öyle mi?” diyor. “Peki ne amaçla? Hangi sebeple? Burada kimi tanıyorsun efendi? Kimsin sen? Kimlerle görüşürsün? Kimlerle gezersin?” diye başlıyor sorguya. Çevremde atlayıp zıplamaya, oramı buramı çekiştirmeye girişti ki üstümü başımı ararken cebimden bir ip çıkardı. O sırada derinlerde bir kapı açıldı ve Ekselansları Büyükelçi içeri uzandı, beni tanıdığı için başıyla işaret etti: Bunun üzerine Müsteşar eğilerek selamlamaya, kıcını başını sallamaya başladı, silindir şapkasıyla selam vererek beni elçinin odasına yönlendirdi.

* * *

Büyükelçi Kosiubidzki Feliks, hayatımda rastladığım en garip insanlardan biriydi. İnceydi de sanki tombul, semiz bir adamdı, burnu İnce ama sanki Tombuldu, gözleri belirsizdi, parmakları da ince, uzun, ama kalındı, keza bacakları da öyleydi, yani ince, uzun, ama kalın veya semiz, ayna gibi kabak kafasını yer yer çıkan siyahımsı kıvılcıklarla örtmüştü; gözlerini açma durmayı seviyordu ve sürekli gözlerini açıyordu. Davranışlarıyla, tutumuyla, kendi yüksek makamına olağanüstü bir saygı gösteriyordu,

her hareketiyle kendine şeref bahşediyordu, konuştuğu kişiyi de kişiliğiyle onurlandırıyor, öyle ki insan onunla konuşurken neredeyse dizlerinin üstüne çöküyordu. Ben de ağlayıp sızlayarak ayaklarına kapandım, ellerini öptüm, hizmetlerimi, kanımı, benliğimi uğruna kurban ederek, o aziz gönlünün, aziz iradesinin arzusuna göre beni istediği gibi kullanması için ona yalvar yakar oldum. Beni ve kendisini o aziz dinleyişiyle şerefendirerek kut-sadı, koca gözlerini üstüme dikti ve şöyle dedi:

“Sana ancak 50 peso (cebinden kesesini çıkarıyor) veririm, fazla veremem. Çünkü bende de yok. Ama Rio de Janeiro’ya gidip de oradaki elçiliğe yapışmak istersen yol paranı veririm, hatta ufak bir yolluk da koyarım cebine, çünkü burada yazar falan istemiyorum, ne de olsa yazar takımı hem insanı inek gibi sağar, hem köpek gibi çemkirir. Sen en iyisi Rio de Janerio’ya git hemen, sana bunu salık veririm.”

Aman bende bir Şaşkınlık, bir Hayret! Yine ayaklarına kap-nıyorum ve (beni iyi anlamadığını düşünerek) kendimi yoluna atıyorum. Diyor ki: “Tamam, tamam al sana 70 peso, daha fazla sağma, inek değilim ya.”

Böylece beni parayla başından savdığına şahit oldum; hatta parayla da değil, Bozuk Parayla! Öyle alındım ki, kan beynime sıçradı, ama bir şey demedim. Neden sonra dile geldim:

“Görüyorum ki, Ekselanslarının gözünde pek para etmiyo-rum, çünkü bir avuç bozuk parayla benden kurtulmaya çalışıyor-sun beyim, sanırım beni on binlerce yazardan birisi sanıyorsun; ama ben sadece bir yazar değilim, Gombrowicz’im!”

Soruyor: “Hangi Gombrowicz?” “Gombrowicz, Gombrowicz işte,” diye yanıtlıyorum. Kocaman bakıyor ve “Bana bak Gombrowicz, al sana seksen peso, bir daha da buraya gelme, Savaş var savaş, Elçi de meşgul, diğerleri de,” diyor. Ben “Savaş” diyo-rum. O, “Savaş” diyor. Ben “Savaş” diyorum. O da bana “Savaş”

diyor. Ben ona “Savaş, savaş” diyorum. İşin şakası olmadığını anlayınca korkuyor, beti benzi atıyor, koca gözlerini üstüme diyor: “Ne yani? Bir haber falan mı aldın? Sana söylenen bir şey mi var? Yeni bir şeyler falan?” ama hemen toparlanıp boğazını temizleyip öksürüyor, kulağını kaşıyor ve sırtına vurarak: “Korkma, önemli değil, yeneceğiz düşmanları!” Hemen sonra yüksek sesle bağırıyor, “Yeneceğiz düşmanları!” Ardından daha da yüksek sesle bağırıyor, “Yeneceğiz düşmanları! Yeneceğiz! Yeneceğiz!” Ayağa kalkıp bağırıyor: “Yeneceğiz! Onu yeneceğiz!”

Adamın çığlıklarını duyup koltuktan kalktığını ve Kutlama yaptığını, hatta Söylev verdiğini görerek, ben de dizlerimin üstüne düştüm ve bu aziz Kutlamaya eşlik ederek bağırdım: “Yeneceğiz! Yeneceğiz! Yeneceğiz!”

Suluk soluğa kalmıştı. Koca gözlerini dikti üzerime: “Yeneceğiz, analarını bile satarız, bak demedi deme diye söylüyorum, Yeneceğiz, Zafer bizim, o onurlu avuçlarımızın içinde un ufak edeceğiz, parça parça yapacağız onları, Kılıçtan geçirip Mızraklara takacağız, Bayrağımızın altında, Gökemimiz içinde, ey Meryem Anamız, ey Yüce İsa, o İsa aşkı için ezeceğiz, Geberteceğiz! Hey, hey, geberteceğiz, deli deşik edeceğiz, ortadan kaldıracacağız! Ne bakıyorsun? Geberteceğiz diyorum ya! Koskoca Büyükelçinin ta kendisi, o en onurlu haliyle sana Geberteceğiz diyor, görüyorsun ve duyuyorsun, o koca adam, önünde yürüyor, elini kolunu sallıyor ve sana ‘Geberteceğiz!’ diyor. Sen tutup da, benim senin önünde Yürümediğimi ve sana bunları Söylemediğimi çemkirme diye, çünkü işte görüyorsun Yürüyorum ve Söylüyorum!”

Sonra şaşakaldı, öküz gibi bana boş boş baktı ve dedi ki: “Önünde Yürüyorum ve Söylüyorum!”

Sonra devam etti:

“Elçinin ta kendisi, o koskoca Adam, senin önünde Yürüyor

ve böyle Konuşuyor... Eğer Majesteleri Büyükelçinin ta kendisi, bunca zaman seninle oturuyor, önünde Yürüyor ve Konuşuyor, hatta bağırıyorsa bu boşa değildir... Otur Sayın Yazar, otur. Adını bağışla lütfen?"

"Gombrowicz."

"Tabii, tabii, duymuştum, duymuştum. Nasıl duymam, senin önünde bunca Yürüyor ve sana Söylüyorum ya... Kıymetli Beyim tabii ki sana yardım edeceğim; bir elçi olarak, Ulusal Edebiyatımıza karşı olan sorumluluklarımın farkındayım, sana yardımcı olmam gerektiğinin de. Evet, demek yazarsın, o zaman, buradaki gazete-lerde sana Büyük Yazarlarımızı ve Dâhilerimizi öven makaleler yazdırırım ve ayda Krakow pazarı hesabıyla 75 peso veririm... daha fazla olmaz. Ayrıyım bu yarısı su. Ayağını yorganına göre uzatacaksın! Kopernik'i Chopin'i ya da Mickiewicz'i översin... Şimdi yukanda Tanrı var, bizim kendimizi övmemiz lazım, yoksa yerler bizi!" Birden sevindi ve dedi ki, "bak iyi ki aklıma geldi, Bana bir Elçi, sana ise bir Yazar olarak bunu yapmak yakışır."

"Çok sağ olun, minnettarım, ama yok, yok."

"Nasıl yani? Övmek istemiyor musun?" diye sordu.

"Ama utanırım," dedim

"Utanırım da ne demek?" diye bağırdı.

"Utanırım işte, bizimkiler söz konusu ya, insan kendini nasıl över?!"

Kocaman gözleriyle baktı, baktı, baktı:

"Bok utanırsın!" diye haykırdı. "Eğer sen kendini övmezsen, kim övecek?" Soluklandı ve, "Bilmez misin ki tilki kuyruğuyla övünür?" dedi.

Ben de bunun üzerine şöyle dedim: "Bağışlayın Majeste ama ben çok çok utanırım."

"Sersem misin sen, aptallaştın iyice, savaştayız, şimdi Büyük Adamlar gerek bize, onlar olmazsa Şeytan bilir ne olur, görmü-

yor musun? Ben bir Büyükelçi olarak Ulusumuzun Büyüklüğüne daha da katkı yapmak için buradayım, ne yapayım şimdi seni ben, bir temiz sopa mı çekeyim, ha..." Sustu, sonra o kocaman gözlerini bana dikip: "Dur sen. Yazarsın değil mi? Ne çiziktirdin bir bakalım. Ha? Hangi kitapları yazmışsın acaba?" Bağırды: "Sroccka, Sroccka gel buraya..."

Müsteşar Podrocki koşarak gelince kocaman gözlerini onun üstüne de dikti, sonra onunla yavaşça konuşarak bana çevirdi gözleri. Yalnızca "Boktan!" dediğini duyuyorum. Sonra yine "Boktan!" diyor. Müsteşar da Elçiye "Boktan!" diyor Elçi, Müsteşara "Kesin Boktan olmalı! Ama gözler, burun yerinde!" diyor. Müsteşar da, "Boktan olmaya öyle, ama göz, burun bir yana, alnı da iyi!" Bunun üzerine Elçi, "Boktan olmaya öyle, ama herkes Boktan, sen de Buktansın, ben de Boktanım, onlar da Boktan, kim tanır, kim bilir, kimse anlamaz, bir bok, bir bok..."

"Bok" diye yineliyor Müsteşar. "Dur bakalım!" diyor Elçi, "Ben biraz Adımlayayım, sonra güm!" Yürümeye başlıyor, salonda Yürüyor, Yürüyor, kaşları çatık, kafası önde hızla soluyor, soluk veriyor, öyle ki Fokurduyor ve Gözlerini Dikip Bakıyor: "Bizim için ne büyük onur! Tabii ki, çünkü biz Büyük Bir Polonyalı Yazarı, belki de En Büyüğünü konuk ediyoruz! Ne bakıyorsun Sroccka? Selamla bu büyük boku, selamla bu boktan Dâhimizi!"

Müsteşar yerlere kadar eğiliyor!

Ekselansları Büyükelçi de eğiliyor!

Adamların alay edip benimle eğlendiklerini görünce öfkem kabarıyor, bu heriflere girişeceğim şimdi. Ama Elçi beni bir koltuğa oturtuyor! Müsteşar pabuçlarımı yalıyor! Elçi hal hatır soruyor! Müsteşar hizmetlerini sunuyor! Ekselansları Büyükelçi arzularımı, emirlerimi soruyor! Müsteşar, Anı Defterini imzalamamı rica ediyor! Elçi de koluma giriyor, salonda gezdiriyor beni, Müsteşar çevremde hoplayıp zıplıyor. Elçi: "Bugün bay-

ram,” diyor, “Gombrowicz’i ağırlıyoruz!” Müsteşar Podsrocki: “Gombrowicz’i ağırlıyoruz, bizim şu Dâhi Gombrowicz’in ta kendisi konuğumuz olmuş!” Elçi: “Soylu Ülkemizin Dâhisi!” Podsrocki: “Büyük Ülkemizin Büyük Adamı!”

İşte böyle gitti benim bu Halim, bu gariplerden de garip Durumum! Çünkü beni boktan gören bu heriflerin boktan olduklarını, her şeyin boka battığını ve bu boktan heriflere kafa göz girişmem gerektiğini biliyordum... Ama bunlar öyle herhangi iki kişi değil, biri Elçi, diğeri Müsteşar... işte bendeki bu Cesaretsizlik, bu korku buradan ileri geliyor, öyle ya da böyle önemli Zatlar bana saygı gösterip onurlandırıyorlar beni. Değil mi ama, bu salonda bir yanımda Elçi, diğeri yanımda Müsteşar zıplayıp hopluyor, beni Onurlandırıyor, bense onların, bu boktan heriflerin Yüksek Mevkilerini, şereflerini falan bilerek bu yüksek İtibardan kurtulamıyorum! Kısacası, boka basmış gibiydim! Sonra birden Elçi soluklandı ve çok iyiliksever bir tonla lafa girdi: “E, burada Büyükelçinin seni ne kadar onurlandırdığını da unutma seni götü boklu; şimdi, bizi utandırmamaya dikkat et, seni buradaki insanlara, Yabancılar, Büyük Dâhimiz Gombrowicz olarak tanıtacağız. Propaganda bunu gerektiriyor, böylece Ülkemizde bir dâhi patlaması olduğunu göstereceğiz. Göstereceğiz ha Srocza?” “Göstereceğiz,” diye yineledi Müsteşar, “öyle bir göstereceğiz ki, o boktan herifler adam neymiş görecekler!”

Ancak sokağa çıkınca içimdeki öfkeyi salıyorum! A ah, nasıl yani, ne gibi, nereden çıktı bu?! Yok artık, yine yakalandım, yakalandım! İsa aşkına, Yine Yaşamım tuzağa düşürüldü, tıpkı bir tilki gibi! Bu yazgıdan hiç kurtulamayacak mıyım? Yine mi bu Yazgıya kurban olacağım, yine mi o Zindana gireceğim?! Geçmişim beni bir saman çöpü gibi savurup geride kalan kargasalar yeniden ortaya çıktığında, bir at gibi geriliyor, bir aslan gibi titriyorum, bu yeni zindanın demir parmaklıklarına Küleyerek

vuruyorum pençelerimi! Ah niye gittim ki, o lanetli Elçiliğe?! İşte bu boklu herifler de Yücelik istiyorlar, insanlara göstermek için onlara Yücelik gerekiyor, büyük Dâhiler, Kahramanlar gerekiyor; buyurun bizde bir sözde Dâhi Gombrowicz var, ki buradan hareketle nasıl övünçlerimiz, ne erdemlerimiz, Saraylarımız, mobilyacılarımız, aman ne şatafatlı şeyler, ne ciciler ne biciler var bizde anlayın; Tanrıdan korkun, sakın kıcımaıza bir tekme yemeyelim, öyle ya, bir Dâhi Gombrowicz'imiz var bizim! İşte bu kaba saba manevrayla, o bok, boklu Ekselansları Büyükelçi, bu Amerikalıların kolayca kandırıldığını isabetle fark ederek, Yabancıların gözlerini boyamak istiyordu; eğer benim önümde aşağılara kadar eğilirlerse, ben de insanların önünde mayalı hamur gibi şişecektim. Ama yok öyle! Hiç de öyle olmaz! Korkunç öfkemle bu Lanetli Elçiyi, bu boku, boku, boku, bir daha, bir daha kovuyor, görevinden alıyor, copla, sopayla kovalıyor, ardı sıra koşuyordum. Ulusuna saygı göstermeyen boklu, Lanetli Büyükelçi! Oğullarına saygı duymayan Lanetli ulus! Birbirlerine saygı göstermeyen Lanetli adam ve Ulus. Ben, kendimi kaybetmiş bir biçimde, Elçiyi, büyük rütbeli tüm memurları, zamanımızı, yaşamımızı, Ulus, Devleti, o boku, bu boku, şu boku dağıtarak, yıkarak sopalayıp coplayarak atıyor, bu satılık Elçiyi, o bokluyu yine kovuyor, elli, altmış kez kovuyor, kovalıyordum, yetmiyor bir kez daha kovuyor, kovalıyordum! Ta ki yoldan gelip geçenlerin bana göz ucuyla baktıklarını fark edinceye dek.

Ekonomik durumumun baskısı beni harekete geçmek zorunda bırakmıştı; bir an önce Cieciszowski'yle buluşacağım Florida Caddesi'ne gitmem gerekiyordu. Florida Caddesi, daha önce de söz ettiğim gibi, tüm caddelerin en lüksüydü; dükkânlar, Her tür zarif Müessese, kafeler, şekerciler vardı; araç girişi yasak, oğul vermiş bir insan akınıyla dolu, güneşte parıldıyor, ısıyor, titreyordu, bir tavuskuşu gibi kasılarak kuyruğunu açıyordu. Belki doğuştan

gelen cesaretsizliğim, belki de mahcubiyetim, Cieciszowski'ye Elçi ile aramda geçenleri ayrıntılarıyla anlatmama izin vermemiştir; yalnızca biraz öfkeli ayrıldığımızı söyledim. Parmaklarını çevirerek, "Ah!" diye bağırdı, "niye gittin ki oraya, sana gitme demiştim, gerçi gittiğine iyi etmişsin! Onun burnunu sürtmekle de iyi etmişsin, gerçi İyi Etmemiş de olabilirsin, çünkü şimdi o senin burnunu sürter de sürter, sürter! Saklan, fare deliğine gir, saklanmazsan bulurlar seni! Ama yok, saklanma, sakın saklanma, ne diyeyim ben sana, eğer saklanırsan, ararlar, ararlarsa bulurlar." Bu şekilde konuşarak Florida Caddesi boyunca yürüyoruz! Vitrinlerin ardından zenginlik parlıyor, gözleri cezbediyor, gürültülü bir kalabalık, gelip geçenler oğul vermiş gibi, selamlaşmalar eğilmeler, bükülmeler. Benim Cieciszowski, tanıdıklarına gülümsüyor veya elleriyle jestler yapıyor, eğilip bana sessizce fısıldıyor: "Bak, bak, Bay Rotfederowa'yı görüyor musun? İşte müdür Pindzel, başkan Kotarczycki, hey ola, ola Başkanım! Bu Mazik, bu Bumcik, bu Kulaski, buysa Polaski!" Ben, onun yanında ilerleyerek, kibarca selamlıyorum, sağa sola gülücük atıyorum, Florida'nın yılanı parlıyor, Senyoritalar resmi geçit yapıyorlar. "Bak, Klejnowa orada! Memur Lubek de." Ancak insanlar gittikçe kalabalıklaşıyor, vitrinlerin önünde duruyor, bakıyor, sonra bir diğerine, ondan sonra ötekine geçiyorlar; işte keçeden siyah bir şapka, 36 dolar Kravatlar, sarı-gri, 5.75'e günün modası, Karısıyla birlikte gezen bir Adam, 350 dolarlık benekli, bordo bir halıya bakıyor, bir başkası 99 dolarlık İngiliz tokalarına, beşincisi makinelere veya vantilatöre, diğer bir kadın, volanlı ipek iç çamaşırına, bir başkası Nelson tipli sivri uçlu pabuçlara, öbürü İran Astrakan pipo tütününe, kimi bir sofraya, kimi tarçına. 320 dolarlık Sarı, güderi bavula bakan, "Şu bavula bakın!" diyor. "85 dolarlık Kova da fena değil", ya da "şu Sabahlık veya şu Kürek." "Ben şu şapkayı 7.20'ye aldım." "Ben de bu kazağı." "Bak şu Termometre veya Barometre bana çok lazım."

“İnsaf edin bayım, şu saplı şemsiye 42 dolar, ben dün daha iyisini, İngiliz malı olanını 38’e gördüm!” İşte böylece dükkândan dükkâna gidiyorlar, Bakıyorlar, Konuşuyorlar, sonra bir başka dükkâna giriyor, şuna buna Bakıyorlar, Konuşuyorlar.

* * *

O sırada Cieciszowski, elimi yakaladı: “Ne ballısın ama! Baron’u görüyor musun? Baron orada, yalnız yakaladın Baron’u, şu vitrinin önünde, hem de tek başına, ortakları yanında değil. Hadi ona gidelim ya da gitmeyelim, senin durumundan söz ederiz veya etmeyiz! Selam, selam sevgili Baron, sağlığını, iş güç nasıl, iyidir, belki de kötüdür. Size tanıstırayım, ülkesinden kopan, bunun sonucu olarak burada kalan ve bizimle güvensizliklerimizi ve endişelerimizi paylaşan Bay Gombrowicz, kendisi iş arıyor!” Baron bana baktı. İçtenlikle beni kollarına aldı! Sevincini belli etmek için ileri geri sıçırıyor, beni göğsüne bastırıyor, belki bir şeyler yer içeriz diyerek beni evine davet ediyor, bir yerlerde kaybolan Karısını arıyordu; neymiş efendim, beni karısıyla tanıştırmak istiyormuş. “Salı günü bize gelsenize! Çok seviniriz!” dedi. Bunun üzerine Cieciszowski: “Keşke bir iş bulsaydı, çok ihtiyacı var da, böylece lafı hiç uzatmayayım saygıdeğer Baron, ve onu sizin lütufkâr kollarına bırakayım, ağanın eli tutulmaz.”

“O da ne demek!” diye bağırdı Baron. “İhtiyacı var da ne demek? Bu iş hallolmuştur! Artık hiç düşünmeyin bunu! Bugünden itibaren, Şirketimde sizi sekreterim olarak 1000 veya 1500 peso karşılığında işe almaları için emri vereceğim! O da ne demek? Bu iş hallolmuştur! İş saatlerini kendin belirlersin! Bu iş hallolduğuna göre şimdi yiyip içebiliriz!”

Böylece Baron’la birlikte günlük güneşlik yolda yürüyoruz, her şey yolunda, galiba bir Vasi, bir Baba, bir muhteşem Kral

buldum, şükür Tanrıma, şükür, artık daha rahat yaşayabileceğim, endişeler, sıkıntılar, bitti, gitti artık, ama ne oluyor, Tanrım, neden benim Kral'ım, neden benim Baron'um mahzunlaştı, suspus oldu, niye donuklaştı, niye sıkıldı, güneşimin önüne hangi bulut geldi?.. A Pyckal'mış, Pyckal çıkageliyor!

Pyckal, Baron'un ortağıydı, ondan kısa, hayli tıknaz bir adamdı; Baron, muhteşem, harika, boylu poslu, azametli bir adamken, bu Pyckal, köpek dalamış veya kuyuya düşmüş de geri çıkmış gibi yırtık pırtık, dağınık bir herifti. Baron, boş yere ona emirler verip beni, dostunu, memur olarak yanına aldığını açıkladı; Pyckal yanıt vereceğine, kabarıp önce benim, sonra Baron'un karşısına dikildi, tüküre tüküre bağırdı: "Eşekten mi düştünüz siz kuzum, aklınız nerede, bana sormadan İşe yeni Memur almak da ne demek? Geri zekâlı mısın nesin, hadi bakalım, kovuyorum memurunu, defol, defol, defol!" Baron, bu korkunç kabalık karşısında çok öfkelenip ilk anda bir şey diyemedi, ama sonra "Yasaklıyorum!" diye bağırdı, "Sizi men ediyorum!.." Bunun üzerine Pyckal ağzını kocaman açarak: "Sen kendini men et! Kimi men ediyorsun?" "Skandal çıkarmayın lütfen!" diye bağırdı Baron. Pyckal, "Şuna bak, şımarık, şımarık, senin şımarığını döveyim de gör, senin ağzını burnunu dağıtayım da!.." Yumruğunu bana doğru sallıyor, galiba beni Dövecek, öldürecek, ağzımı burnumu kıracak, bu hayvan, bu cellat beni katledecek, Bittim, Mahvoldum ben, ama o da ne, celladım duruyor, niye vurmuyor ki bana? Ciumka!a, yani Baron'un üçüncü ortağı, nereden çıkıysa, birden çıkageldi!

Ciumka!a, kemikli, patlak gözlü, kızıl saçlı bir adamdı, kasketini çıkardı, kocaman kırmızı elini bana uzatarak: "Ben, Ciumka!a!" Pyckal, birden donup kaldı, sonra bağırdı: "İmdat, ben adamı dövmeye kalkıyorum, bu tutmuş elini uzatıyor, ben böyle bir Geri Zekâlı, Böyle bir Soyтары görmedim, ne yapıyorsun sen, ne iş karıştırıyorsun? Yasaklıyorum," diye bağırdı, "Men ediyorum!"

Ciumkała, bu çığlıkla korkunca utandı ve kocaman ellerini cebine sokup karıştırmaya başladı; ama bu karıştırmadan da utanarak, utancından sanki cebinde bir şey arıyormuş gibi yaptı. Bu durum Baron'u ve Pyckal'i iyice kızdırdı: "Ne arıyorsun orada mankafa," diye bağırdılar, "ne arıyorsun acaba, ha salak, ne?" Ciumkała, utancından az daha ölüyordu, pancar gibi kızarmıştı, cebinden sadece elini değil, bir şişe mantarı, buruşmuş kâğıtlar, bir küçük kaşık, ayakkabı bağcıkları ve kurutulmuş birkaç balık da çıkardı. Balıkları görünce birden bir sessizlik kapladı ortalığı... Çünkü bu balıklar nedense üzmüştü onları.

Cieciszowski'nin dedikleri aklıma geldi, Ortaklar arasında hep olduğu gibi, bunlar arasında da eski Anlaşmazlıklar, Öfkeler, Zehirler vardı, bir değirmen, bir Kanal yüzündendi. Böylece Pyckal o balıkları görünce "Balıklarım, Balıklarım," diye bağırdı, "ödeyeceksin bunu, seni beş parasız bırakacağım." Ama Baron yalnızca âdemelmasını oynattı, yutkundu, yakasını düzeltti ve "Envanter," dedi. Bunun üzerine Ciumkała yanıtladı: "Ambar karabuğday yüzünden yandı." Pyckal ona pis pis baktı, "Su vardı ama," diye homurdandı, Ciumkała kulağını kaşıyana kadar öylece durdular da durdular; o kulağını kaşıyınca, Baron da ayak bileğini kaşıdı, Pyckal ise sağ budunu. Baron: "Kaşınma!" diyor. Pyckal "Kaşınan ben değilim," diye yanıtlıyor. "Kaşınan benim," diyor Ciumkała. "Ben seni öyle bir kaşıyacağım ki," diye lafı yapıyor Pyckal. "Kaşın, kaşın," diyor Baron, "yoksa burada ne işin var." Pyckal: "Yok, seni ben kaşımayacağım, Sekreter kaşısın seni." Baron: "Sekreterim, emrettiğimde beni kaşır." Pyckal: "Hadi bakalım, Sekreterini ben kendi emrime aldım, sen Beyler Beyi, bense hödüklerin hödüğü olsam da istediğimde ya da istemediğimde beni kaşıyacak. Beni kaşıyacak." Baron: "İster Hödüklerin Hödüğü ol, ister Beyler Beyi, sen benim Sekreterimi kendi emrine almazsın, sana vermem onu ve ancak beni kaşır, seni değil."

Bunun üzerine, Ciumkała ılık ılıa ağlayarak: “Amanın, Amanın, demek bana kötülük olsun diye kaşıtmak istiyorsunuz, beni Zarara sokmak, Kaybettirmek için, hadi bakalım, onu ben iše alıyorum, ben alıyorum!” Birden beni çekiştirmeye başladılar, beni birbirlerinin ellerinden alarak ite kaka, çeke çeke bir binaya getirdiler; merdivenlerde de ekiştiriyorlar, itiyor, kakıyorlar, birbirlerinin elinden alıyorlardı; sonra üstünde “Baron, Ciumkała, Pyckal, At ve Köpek Őirketi” yazılı bir tabela olan bir kapının önüne geldik. İçerisi geniş, loő, birçok sandalye vardı. Baron Ciumkała’yla, Ciumkała Baron’la ve Pyckal’le, Pyckal Ciumkała ve Baron’la itişerek beni bir sandalyeye oturtular, çok ama çok zarıf bir biçimde biraz beklememi rica edip kapısında “Mlkler ve İşlemler Yönetimi, Giriř Yasaktır” yazan bir odaya girdiler.

Kendi kendime kalınca (nk Cieciszowski çoktan kaybolmuştu) girişteki gürültü patırtımızdan sonra ortalığı kaplayan sessizlikte etrafa merakla göz gezdirdim. Bu garip insanların (hayatımda bundan daha tuhaf insanlarla zor karşılaşırım), kendi aralarında yaşadıkları hırgür, beni onlarla ilişki kurmaktan soğutmuştu, gelgelelim, sürekli ve belki de yüksek bir kazanç umudu beni orada kalmaya zorluyordu. Giriş, daha önce söylediğim gibi, oldukça loş, koyu renk duvar kğıtlarıyla kaplıydı, bunlar da yırtık pırtıktı... şurada bir yağ izi... ya da bir delik veya küçük bir yırtık, ama yamanmıştı, sinek pislikleri, bir mum, bir şamdan, her yanda stearin damlları. Yerdeki tahta döşeme, yürümekten aşınmış, parçalanmıştı, bir köşedeki eski gazete, kuşkusuz altında bir fare olduğu için hışırdarken, bir kamçı da gizemli sesler çıkarıyordu. Bir ayakkabı teki harekete başlayıp enfiyeye yaklaşırken, yerdeki bir delikten çıkan bir küçük böcek de şekere doğru sürünüyordu.

Bu hışırtılar içinde, diğerk salona açılan kapıyı araladım. Bu salon, büyük, uzun ve loş, sıra sıra dizilmiş masalarda memurlar oturuyor, Ktklerin, Envanterlerin, Dosyaların zerine eğilmiş

harıl harıl çalışıyorlar, yığınla kâğıt var, öyle ki, neredeyse hareket etmek olanaksız, çünkü yerler kâğıt içinde, her yer müsvedde kâğıt dolu. Envanterler dolaplardan taşmış, handiyse tavana değecek, pencerelerden taşıp büroyu kaplayacak. Yani eğer bu memurlardan biri kıpırdayacak olursa, kâğıtların altındaki bir fare gibi hışırıyor. Kâğıtların arasında, bir sürahi ya da bükül-müş bir teneke, kırık bir tabak, kaşık, bir atkı parçası, kelleşmiş bir fırça, daha ilerde tirbuşonun yanında bir parça tuğla, ısırıl-mış bir ekmek, bir sürü pabuç, bir parça peynir, tüy, çaydanlık, şemsiye gibi farklı farklı eşyalar var. Bana en yakın yerde, yaşlı, sıska bir memur oturuyor, sanki parmağıyla kalem ucunu, ışığın altına tutup kontrol ediyor, adamda apse var gibi, çünkü kulak-ları pamukla tıkalı; onun hemen ardında, daha genç, al yanaklı başka bir memur, bir yandan abaküsün boncuklarını sayarken öte yandan sosisini ısıyor, ileride, bakımlı, lüle lüle saçlı bir memu-re aynada kendine bakıyor, lülelerini düzeltiyor, daha ileride de sekiz on tane başka memur var. Biri yazıyor, diğeri Envanterleri arıyor. O sırada ikindi kahvaltısı geliyor, yani kupalarla kahve ve kanepeler, tüm memurlar, işi hemen bırakıp yemeğe giriyorlar, akabinde günlük bir konuşma da başlıyor. İşte bu kahve içen memurları görünce beni bir gülme aldı! Çünkü senelerdir, bu büroda oturup, aynı kahveyi içip aynı kanepeyi kemirerek, daha söyler söylemez anlaşılan aynı şakalara gülerек geçinip gittikleri daha ilk bakışta anlaşıyordu.

Memure, lülelerini arkaya itip “Güm” dedi (ki bunu kesinlikle binlerce kez söylemişti), bunun üstüne, onun ardında oturan şişko veznedar şöyle bağırdı: “Dal sarkar, kartal kalkar! Kartal kalkar, dal sarkar!” Haydi, bir kahkaha bir neşe, tüm memurlar gülüştü ahenk içinde, karınlarını tuta tuta. Kâğıtlar arasından gelen bu gülüşler durulur durulmaz, yaşlı Muhasebeci parmağıyla gözdağı verdi... herkes yine sarıldı karınlarına, çünkü adamın

söyleyeceklerini biliyorlar... işte başlıyor konuşmaya: “Sarkar, markar bam bam kalkar!” Böylece gülüş, kıyamet artkça artıyor, kâğıtlar hışır hışır. Memure, sol elinin serçe parmağıyla sağ yanağını kaşdı! Aman o Memure, küçük parmağıyla, yanağını bir kaşdı ki!.. O sırada Veznedar, al yanaklı kâtibin sırtına okkalı bir şaplak indirdi ve ona şöyle fısıldadı: “Yazık gözyaşına, yazık Józef, ne de olsa, çakı, fincan tabağı, sinek, sinek vardı!..”

Józef hiç de ağlamadığı halde, Veznedarın neden tutup da gözyaşından söz ettiğini anlayamamıştım... ama o sırada, al yanak Kâtip o parmağa bakarak hıçkırıklara boğuldu! Bunun üzerine beni bir gülme tuttu: görünen o ki yıllardır, belki de yüz-yıllardır yanakla birlikte bu küçücük parmak, kâtibin yüreğindeki eski ve iltihaplı yarayı kanırtıyordu ve yine yıllardır, bu arkadaşı onu avutuyordu; gelgelelim, kâtip önce ağlayıp sonra Veznedar onu avutacağına, sırayı şaşırmışlardı, böylece sonunda olacak olan başta olmuştu! Memure havaya mendilini fırlattı! Veznedar aksırdı! Yaşlı memur burnunu sildi! O sırada beni gördüler, korkunç utanıp kâğıtların arasına fare gibi sindiler.

Ansızın Patronlar tarafından çağırılmıştım. Beni götürdükleri oda, yine kâğıt, müsvedde doluydu, dahası, duvarın dibinde eski bir demir yatak duruyordu, yanında bir kova, bir leğen, pencerede bir av tüfeğı, çizmeler ve bir sinek kâğıdı vardı. Pyckal, Baronun karşısında elinde bir kasayla duruyordu. Ciumkala ise bir kayıt defterine bakıyordu. Üçü birden bana saldırdılar: “Beni kaşı! Beni kaşı! Beni kaşı!”

* * *

Hayatım boyunca pek çok garip yerde bulundum, pek çok garip insanla karşılaştım, fakat bu yer kadar acayibini, bu adamlar kadar garibini görmedim. Baron, Pyckala ve Ciumkala arasın-

daki bu uzun soluklu sorun, aralarında eşit olarak bölünmüş bir Değirmen yüzünden başlamış, sonra ihaleye çıkarılan üç han bu anlaşmazlığı alevlendirmiş; görünürde ödemeleri yapmak için Damıtimevinin açık arttırmaya çıkarılması, söylendiğine göre daha çok kızgınlığa, kavgaya neden olmuş. Fonların dağılımı hemen hemen olanaksızmış, çünkü mahkeme kararı üç taraftan da ikişer kez temyize gönderilmiş, hukuksal inceleme sonucu, altı kez geri çevrilmiş, en sonunda yazılı delil yetersizliğinden Bilirkişiye başvurulmuş ki bu Bilirkişi de ilk ve ikinci açık arttırma ve Kayıt arasında belirgin bir fark göstermiş. Böylece Gasp, tehdit, cinayete teşebbüs, iki kez Yağma, altı inci düğme ve bir Yüzüğe el koyma için celp-ler gelmiş, gitmiş... gelen giden celp-ler bir yana, yağmalar, saldırılar, kavgalar, Öldürmeye teşebbüs, Maldan men etme, Beş Kuruşsuz sokağa atma arzusu da devam tabii. Gelgelelim, Açık Arttırmalar için gereken Teminat Akçesi yüzünden at ve köpek Ticaretine başlamışlar, Envantere bakarak devralınan bu işletmede her üçü de eşit pay almış, insanlardan at ve köpek alıp yüksek bir kârla Şpront veya *Ganasya** Çiftliklerine satıyorlarmış. Bu işten çok iyi kazandıkları, olağanüstü kâr ettikleri halde, bu ortaklık iflas tehdidi altındaymış, çünkü efendime söyleyeyim, Taşkınlıklar, eski Kızgınlıklar, saldırılar, bunca karşılıklı çiğneme, ezme, Eksilikler, bitmez tükenmez kudurukluklar, cehennem tellallıkları da devam tabii.

Ama bu çatışmanın tek nedeni belki de ekonomik hesaplaşmalar değildi, ortakların doğaları da çok farklıydı. Baron bir yabanarısı gibi vızıldar, dans ederken, bir tavuskuşu gibi kuyruğunu açarken, bir şahin gibi doruklarda uçarken, Pyckal bir boğa örneği böğürüyor, bağırıyor, hödüklüklerini sergiliyor, Ciumka

---

* *Leb*. “Şzpront” ve “Ganacja” sözcükleri, hiçbir anlam taşımadıkları için özgün metinde olduğu gibi bırakılmıştır. (ç.n.)

ise burnunu karıştırıyor; Baron sanki dört atlı bir saltanat arabasındaymışçasına sağa sola emir verip boru öttürürken, bir hödük olan Pyckal aval aval bakıyor, Ciumkała ise kasketini elinde buruşturuyor, çünkü yüzüne tükürülüyordu; yani naz, niyaz, kapris, fantezi Baron'un işiyken, ağız burun dağıtma, pantolon çıkartıp kış gösterme Pyckal'in işi, bu durumda Ciumkała'ya da yalanmak ve oyalanmak kalıyor... Biri diğerini bir kaşık suda boğardı, ama bu Davalar, celpler, bitmez tükenmez hırgür içinde, biri diğerine sanki bir lahana yahnisi, bir kapuska gibi karışmış, harmanlanmıştı, öyle ki, biri olmadan diğerinin yaşaması olanaksız olmuş, küflü Peynirin içinde gibi, müzmin çizmeleri içindeki bükülmüş ayak parmakları gibi üst üste, iç içeydiler işte! Yani kendi kendilerineydiler! Yani baş başa! Tüm dünyayı unutmuşlardı, yalnızca kendi kendilerine, yalnızca kendi başlarındaydılar ve eski zamanlardan pek çok emanet, anı, değişik sözcükler, kuyruk acıları, şişe mantarları, şişeler, çifteler, tenekeler, paçavralar, kemikler, raptiyeler, tencereler, teneke parçaları birikmişti ki, onlara yaklaşan hiçbir yabancı ne yaptıklarını, ne ettiklerini bilemezdi, çünkü öylesine fırlatılan bir mantar, bir şişe veya bir sözcük, akıllarına Eski ve Olmuş Bitmiş bir şeyi getirir ve kilisenin tepesindeki rüzgârgülü gibi döndürürdü.

İşte Ciumkała'nın cebinden çıkan balıklar olmasaydı, eğer Kayıt defteri, Ayak kaşıma olmasaydı, kesinlikle işe alınmazdım. Ama küçük şişe ya da kasa yüzünden, Baron'un bana vadettiği bin veya bin beş yüz peso yerine, ayda sadece seksen beş peso karşılığında işe alınmıştım. En eski memur bile, bir dosyayla Patronların yanına gelse, ortada neler dönmekte olduğunu, Pyckal'ın Baron'a, Baron'un Ciumkała'ya Ciumkała'nın Baron'a, Pyckal'a nasıl davranacağını bilemezdi. Birçok iş, buyruk, talimat vardı, At trampası olsun, ipotek transferi olsun ya da teminat yazışmaları, kâr payı bölüşümü, köpeklerin rehine verilmesi (yalnızca buldoklar),

ruhsat çıkarımı, icra kararları; böylece yazıyor, çiziyor, Hesaplar, celpler gırla gidiyor, icralar, ihaleler, yine İpotekler veya Açık Artırmalar, ama Efendime söyleyeyim, ne biliyor musunuz, bunların ardında arkasında hep, bayat bir ringa balığı veya Baron'un on yedi yıl önce Pyckal'den aşırıp bir ısırık aldığı o çörek vardı. Ertesi sabah işe gelip de, şimdi Meslektaşım olan o Memurların yanlarına oturunca, yeni sorumlulukların sırtıma bindireceği yükü fark etmiştim. İşlerine dalmış, yazmaya çizmeye gömülmüş harıl harıl çalışan bu Memurlar, bana, bir yabancıya bakmak bile istemediler ve onların o çimdikleri, eski şişe dibi gözlük camları benim için anlaşılmaz ve kabul edilmezdi.

Yaşlı Muhasebeci Popacki, bana kayıt yapmam için bir Evrak verdi, ama bu işe ne gerek olduğunu ancak şeytan bilirdi, o başka; çünkü bu adam, çok zayıf, kara kemik çerçeveli gözlükleri olan mumya gibi kurumuş birisiydi, kabak kafasının çevresine bir çelenk gibi sardığı seyrek saçları, uzun ve ince parmakları vardı. Yaptığım işi kontrol ederken, harfleri düzeltiyor, kulağını kaşıyor, burnunu siliyor veya üstündeki tozu silkeliyor, en çok da pencere kenarındaki serçelere neşe içinde ekmek atıyordu, Ay, bu Muhasebeci ne iyi kalpli böyle, iliklerine kadar iyi bir adam, belli; gerçi her konudaki o ağırkanlılığı sıradışıydı, bende gülme hissi uyandırıyor, ama tatlı ihtiyarı incitebileceğim için kendimi tutuyordum; hatta faremsi kokusuyla o eski püskü, içine bilmem ne mantarı katılmış, kaşmir yeleğine kokusu sinmiş olan enfiyesini bile çektim burnuma.

Doğrusunu söylemek gerekirse, hiç de gülesim yoktu. Hoş, gerçi bir çeşit güvence kazanmıştım, ama içinde bulunduğum koşul ve durumların hali canımı sıkıyordu: Bilinmeyen bir Ülke, yabancı bir kent, arkadaşlarımla ya da güvenebileceğim tanıdıklarımın olmaması, işimin tuhaflığı... bana garip bir korku veriyordu; üstüne üstlük, suyun öte tarafındaki o koca, o kanlı Dövüş,

pek çok kişi, dostlarımı akrabalarımı, kim bilir nerelerdeydiler, neler yapıyorlardı, belki de canlarını Yaradan'a teslim etmişlerdi. Böyle olunca, uzaklarda, suyun öte yanında, insan daha bir ihtiyatlı oluyor, sanki daha sesiz konuşuyor, kötülüğü uyandırmamak için, çitin altına saklanan bir tavşan örneğı daha yavaş hareket ediyor. İşte bunun için mürekkep okkasının üstündeki ekmek kırıntısına dikkat edip bu kırıntıya sık sık baktım, hatta en sonunda kalemimle ona dokundum.

En çok da şu Elçilik meselesi canımı sıkıyordu. Ekselansları Büyükelçi, yok yere benimle Kutlamalar yapmamıştı neticede; ben burada masamda oturmuş Evrak doldururken, onlar da kesinlikle kendi işlerini yapıyorlardı veya kim bilir, benim ardından, bilgim dışında birtakım işler çeviriyor da olabiliyorlardı. İşte böyle masamda oturmuş yazıyor ve beni nasıl kullanacaklarını, benden nasıl yararlanacaklarını düşünüyorum. Önsezilerim beni yanıltmamıştı, çünkü akşam pansiyona döndüğümde, Büyükelçinin göndermiş olduğu, kırmızı beyaz çiçeklerden oluşan büyük bir buket bana sunuldu, bir de Müsteşarın mektubu eklenmişti üzerine. Müsteşar, en nazık sözcüklerle, buradaki Yazar ve Sanatçılar onuruna bir akşam düzenleyecek olan ressam Ficinati'ye götürmek üzere yarın akşam gelip beni alacağını yazıyordu. Bu mektup ve buketten ayrı olarak, Polonya kolonisinin iki İşadamından, fiyonklara sarılmış, üzerine uygun yazılar ilştirilmiş iki buket daha aldım. Ayrıca penceremin önünde toplanmış olan bir çocuk korusu da şarkılar söylemişti.

Hay kör kurşunlara gelesin! Ben saklanmak için çömeldikçe, onlar bana şamdan tutuyorlar! Bu saygının bolluğı karşısında şaşkına dönen pansiyon sahibi kadın, itirazlarımı dinlemeden beni küçük odamdan alıp pansiyonun en iyi odasına taşımıştı: bu zor ve güvenliksiz zamanda küçük odamda kalmak yerine, kendimi iki pencerele kocaman bir salonda buldum. Bu lanet olası haber,

benim büyük bir insan olduğum haberi, tüm Yurttaşlar arasında yayılmıştı: ertesi gün işyerinde bir saygı bir hürmet; öyle ki insanlar yanımda konuşmaktan, şakalaşmaktan çekiniyorlardı hatta.

Hay Lanet, Lanet olsun! Bu Kutlama işi güç kazanıyordu, görünüşe göre, Ekselansları Büyükelçi benim isteksizliğime ve şiddetli karşı koymama karşın bildiğini okuyor, her yerde Kutlama yaptırıyordu. Hay lanet herif, nereden göründüm gözüne! Ne tekinsiz bir iş yapmışım! Hayır, normal bir zaman olsa neyse, ama orada Öldürmeler, Katletmeler gırla giderken, en iyisi başıma kötü bir şey gelmesin diye dua edip sessizce oturmak.

Böylece yeminle şu davete gitmemeye karar verdim, ayrıca başka bir aziz kutsal Şatafat kutlamasına da katılmayacak, kendime eziyet etmeyecektim, ah ne Salak, ne Boştu tüm bunlar. Lakin durum başkaydı: Çünkü şimdi Ekselansları Büyükelçiye karşı koyarsam, bu herkesin beni hain olarak algılamasına neden olacaktı ki, bu koşullar içinde bu çok tehlikeli olurdu. Ayrıca çocukluğundan beri aşağılanan bir adama, yurttaşların gösterdiği bu saygı da çok tatlı gelmişti... bir çocukken sana yapılanlara bak, bir de şimdikine; insanlar sanki bir büyüünün etkisinde kalmış gibi, önünde eğilip şapka çıkarmaya başlıyorlar. Lanetli, sahte ve şeytan gibi bomboş bir saygı! Hayır, bu kutsal ve kut-sanmış, gerçek bir saygı, çünkü işte benim Alnım, Gözlerim, Düşüncem, gerçeğim, içtenliğim, yüreğim, şarkım, saltanatım Benim! O benim Hakkım, Saltanat pelerinim, tacım! Bahşış atın dişine bakmayacağım! Of herhalde bu toplantıya gideceğim ve benim üstüme oynayacakları oyuna izin vereceğim, Tanrı'nın, Meryem'in üzerine ant içerim ki, İsa'nın ve Onun mihrabı önünde yemin ederim ki, önümde şapka çıkaranlar, en iyi, en uygun biçimde davranıyorlar!

Sizi gidi götü boklular; Oynayın bakalım, Çevirin dümenleri, kendi çıkannız için gagalayın çevreyi tavuklar gibi. O kör ve fesat

doğanızın bana vereceklerini kendi Doğama göre alacağım ve siz bana bok verdiğinizde, ben Ekmek ve Şarap gibi yiyip içeceğim. Bu davette ben gerçek bir usta gibi parladığımda, yabancılar tarafından bir usta olarak bellendiğimde Ekselansları Büyükelçinin aptallıkları beni niye korkutsun, tam da o bana saygı duymak zorunda kalmışken... Hadi bin bakalım, sana sunulan şu ata bin, uzaklara gideceksin onun üstünde! Gideceğim, gideceğim oraya! Pansiyona döner dönmez doğruca dolabımı açtım, giyindim, tıraş oldum süslendim püslendim, o Ustaca üstünlüğümün sıradışı inancına sahiptim ve bu Ustalığımla, herkesten üstün, herkese egemen olmalıyım. Oy bir Usta, Usta, Usta ve Usta işte. Ama bende bir hayret bir şaşkınlık! Sonra birden arkamda bir ses duydum: Selam sana büyük Yazarımız, selam Ustamız! Birisi benimle alay ediyor diye çılgılığı basıp sıçıyorum, sakın bu benim kendi sesim olmasın, ama bu Müsteşar Podsrocki, üzerindeki setre ceketi, altında çizgili pantolonu, boynuna papyon iliştirdiği, buldok köpeği yüzlü fırfırlı ve ütülü gömleği yani gömlüşüyle, önümde iki büklüm eğiliyor: "Ekselans! Ekselansları Büyükelçinin emriyle sizi arabayla götürmeye geldim. Buyurun gidelim."

Birden karşımda ete kemiğe bürünen bu su katılmamış yalanın sesi suratıma tokat gibi vurdu! Beni boklu olarak gören bu boklu, neden tutup da bana Usta diyor? Arabaya biniyoruz. Arabayla gidiyoruz. Bildiğimi bildiğini bildiğim halde –hay, boklu, boklu, boklu herif– ayrıca çok ciddi biçimde de birbirimizi hor görmemize karşın, birbirimizi onurlandırıyoruz, birbirimize saygı bahşediyoruz, işte bu saygı ve bok içinde evin önüne geliyoruz. Arabadan iner inmez birden Bizimkilerden bir grup, "Selam, selam, hoş geldin, hoş geldin, yaşa, var ol," diyerek bağıırıyordu; Sanki Noel gelmiş gibi çiçekler sunuyorlardı; aralarında Baron, Pyckal, daha ileride Cieciszowski, hatta Ciumkala, Veznedar, Arşivci, sarı dantel tuvaleti içinde Bayan Zofia da var. Bir saygı

bir saygı! Müsteşar, yanımda, sağa sola selam vererek duruyor, ben de selamlıyorum. İşte böyle selam vererek, saygı içinde eve giriyoruz. İçerisi sessiz.

* * *

Kendimi büyük bir salonda buldum; pek çok insan var, kimi ayakta duruyor, kimi oturuyordu; ağızlarında pastalar, ellerinde şarap dolu kadehler, bardaklar, bir kadın, kolunu bir kadehe uzatmış, bir başka yerde, üç veya dört kişi bir kitaba ya da bir şişeye bakıyordu, diğer tarafta halka olmuş insanlar oturmuş konuşuyorlardı. Ne bir uğultu ne gürültü, olağanüstü bir sessizlik var burada, gerçi insanlar konuşmaya konuşuyor, hatta kahkahalar, çığlıklar da eksik değil, ama sanki bunlar güçten düşmüş gibi, zayıflamış, daha da sessizleşmiş, hareketler de garip, göl balıklarını andıran bir biçimde ağır. Müsteşar, iki büklüm eğilmiş, mendiliyle yelpazeleyerek, beni Ev sahibine götürdü, Büyük Polonyalı Usta, Büyük Dâhi Gombrowicz diyerek tanıttı. Şişko, yuvarlak yüzlü Ev sahibi, Müsteşarın bu giriş teranesi üzerine yerlere kadar eğiliyor, beni nasıl Onurlandıracağını bilemiyordu, Yere göğe koyamıyor, nazıkçe zıplayıp akıp gidiyordu... ne var ki zayıf bir Sarışın kadın onunla konuşmaya başlayınca bizi unutmuştu. Öylesine ayakta duruyorduk. O sırada Müsteşar beni, tahminimce çok önemli bir davetli olan, zayıf, ak saçlı, yaşlıca bir konuğa götürdü, tantanalı bir teraneyle beni takdim etti, adam da selam verip olabildiğince saygı gösterdi... ama ayakkabı bağı çözülünce bizi unuttu. Biz de uzun boylu, kıranta bir adama doğru seğirttik, adamın "Aman bu ne şeref," diye bağırmasıyla, bir pasta kapıp yiyerek bizi unutması bir oldu. Müsteşarla birlikte ortada duruyoruz öylece, neredeyse hiç konuşmuyoruz, Bizim Yurttaşlar da duruyorlar, neredeyse hiç konuşmuyorlar. Az konuşuyorlar.

“Dur hele,” dedi Müsteşar, “göstereceğiz onlara.” Ama hâlâ böylece duruyoruz, diğer Konuklar da duruyorlar, belki de yüz kişi. Aman bir gösterişli giyinmişler sormayın; tanesi on üç, on dört veya on beş Pesoya satılan ipek ya da patiska gömlekler, kravatlar, papyonlar, moda tiyatro dürbünleri, potinler, yüksek topuklu iskarpinler, atkılar, rujlar yirmi veya otuz pesoya satılan butiler, pantolon paçalarını yukarı çekerek çoraplarını zevkle gösteren erkekler; birbirlerinin şapkalarına bakan hanımlar gırla gidiyordu. Biri diğerinin sırtını sıvazlıyordu. Biri diğerine sıcakça kucak açıyor, *amigo, amigo, quetal, que es de tu vida, que me cuentas** sözleri havada yankılanıyordu, ne var ki bu sıcak hareketlerin yanı sıra, konuşmalar kesiliyor ya da dağılıyordu, çünkü bir diğeriyle konuşurken, beriki dalıyor, dinlemeyi kesiyor ya da kendi Çorabını izlemeye koyuluyordu. Şöyle konuşuyorlar: “Yeni dergi çıktı mı?” “Makale için bana elli peso ödediler.” “Nasılsın, ne var ne yok?” “Bu araziyi kaçta aldın?” “Çorabımı çektim.” O sırada hepsi birden ellerini yukarı kaldırıyorlar, yüksek sesle yakınıyorlardı: “Ay ne diyoruz biz? Neden konuşamıyoruz?” “Neden birbirimizi saymıyoruz?!” “Neden hep bu sığılık da sığılık?!” Sonra da haydi, birbirlerinin üstüne atlıyorlar, Şeref bahşediyorlar birbirlerine “*Maestro, maestro, a Gran Escritor a Que Obra a Que Gloria,*”** diyor, sonra derin bir dalgınlık içinde yine çoraplarını incelemeye dalıyorlar.

“Dur sen,” dedi Müsteşar, “dur sen... Göstereceğiz onlara!” Ama dikilip duruyoruz. Bu sırada, Müsteşar solgun, yorgun: “Göstersen onlara, boklu seni, şu boklulara bir şey göster, yoksa rezil olacağız!” Ben de ona dönüp, “Ey götü boklu, ne göstereyim istersin?” diyorum. Arkamda duruyor, önemsenmediğimi görerek

---

* İsp. Arkadaş, arkadaş, nasılsın, ne yapıyorsun (ç.n.)

** İsp. Üstat, Üstat, büyük yazar, şaheser, büyük zafer. (ç.n.)

beni boklu olarak niteleyip kızıyor ve beni bir kaşık suda boğmak istiyorlardı belki de! Lanet olsun, lanet, lanet! Lanet olsun! Hiç de iyi olmadı bu! Yeni davetlilerin geldiğini gördüm, hem de, bunca Selam bunca Şeref içinde geldiklerine göre öyle sıradan insanlar da değillerdi.

Sırtında kürk bir pelerin, devekuşu ve tavuskuşu tüylerinden bir şal olan bir hanımefendi kocaman çantasıyla yürüyordu, ardında bir sürü Yalakası, Yalakaların ardında da sürü sepet Sekreter, Kâtip ve trampet çalan birkaç Soyтары. Bunları arasından Karalar Giyinmiş bir adam çıktı, galiba önemli birisiydi, çünkü ortaya çıkar çıkmaz çevrede *Gran escritor, maestro. Maestro, Maestro* sesleri yükseldi, hayranlıktan yerlere çökeceklerdi neredeyse; ama pasta yiyorlardı. Çevresinde bir dinleyici halkası oluşmuştu, o ise ortada güçlü bir Kutlama yapmaya başlamıştı.

Bu adam (kesinlikle hayatımda ilk defa böyle garip bir adam görüyordum) olağanüstü pohpohlanmıştı, üstelik bir de kendisini pohpohluyordu. Üzerinde uzun bir palto, bir çitin ardındaymışçasına kendisini dünyadan tecrit eden kocaman siyah gözlükler, boynunda yarım inci taneli, benekli bir şal, ellerinde, yarım parmaklı siyah patiska eldivenler, başında yarım siperli siyah bir şapka vardı. Böylesine örtülmüş, izole edilmiş olan bu adam, ara sıra dar bir şişeden bir yudum çekiyor veya siyah, patiska mendiliyle yüzünü siliyor ya da kendini yelpazeliyordu. Ceplerinde, durmaksızın kaybettiği yazılı yazısız kâğıtlar, kolunun altında da kitaplar vardı. Durmadan keskinleştirdiği olağandışı keskin zekâsını öyle bir damıtıyor, öyle çevreye saçıyordu ki, her sözü öyle zekice zekiydi ki, kadın ve erkekler hayranlıktan ağızlarını şapırdatıyorlardı (gerçi Çoraplarını, kravatlarını da inceliyorlardı). Sesini durmaksızın alçaltıyordu, ama onun sesi duyulsun diye diğerleri seslerini daha da fazla alçaltıp onu dikkatle dinledikleri için (gerçi onu dinlemiyorlardı), adamın sesi alçaldıkça

daha da fazla yayılıyordu; bu Kara Şapka içinde müritlerini Kara Sonsuzluğa doğru götürüyordu sanki. Kitaplarına, notlarına bakarak, onları yitirip, içlerine dalıp batarak, düşüncelerini alıntılarla tatlandırıyor, sanki insansız kalmış gibi, sırf kendi kendine bu düşüncelerinden zevk alıyordu. İşte böylece, kâğıtları ve düşünceleriyle kaprisler yaparak, daha zekice zeki oluyor, bu zekâ kendi kendine çoğalıyor ve öyle bir Zekâ oluyordu ki, bin üstüne git dörtnele, Aman, Aman!

Bir yanımda Pyckal, öbür yanımda Baron kulağıma: “Atıl, ısır!” derken, öbür taraftan Müsteşar: “Atıl, ısır, kap onu!” diye fısıldıyor. “Köpek değilim ben,” diyorum. Müsteşar fısıldıyor: “Kap şunu diyorum, ayıp be, adam En Büyük Yazarları, ama Bizim Büyük Dâhi Polonyalı Yazarımız burada dururken, ona kutlama yapmak da ne demek?! Isır onu, seni boklu, ısır onu dâhimiz, yoksa biz seni ısıracağız!.. Arkamda benimkiler sürü sepet duruyor... Baktım çıkış yok, adamı ısırمام lazım, yoksa Benimkiler bana rahat vermeyecekler; bu Öküzü ısırırsam, meydanadaki tek Aslan olmam içten bile değildi. Ama kitaplarından ezmeler, lokumlar çıkara çıkara insanın içini bayan ve daha zekice zeki, incelikli ince olan bu vahşi hayvanı gel de ısır...”

Sesimi ona duyurabilmek için yanımda duranlara, oldukça yüksek sesle seslendim.

“Yağın çok Yağlı, Eriştenin çok Erişte, Darının çok Darı, Arpanın çok Arpa olanını sevmem.”

Sözlerim, bu genel sessizlik içinde boru sesi gibi patladı ve tüm dikkatler bana döndü, bunun üzerine Haham, kutlamasını keserek, karanlık gözlüklerini bana dikerek baktı; sonra yanındakine yavaşça kim olduğumu sordu... “Yabancı bir Yazar,” diye cevapladı adam. Bunun üstüne biraz şaşaladı, “İngiliz mi, Fransız mı, Hollandalı mı?” diye sordu. Polonyalı olduğumu öğrenince “Polonyalı!” diye bağırdı, “Polonyalı, Polonyalı, Polonyalı...” ve

şapkasını düzeltip, bacaklarını birbirine doladı, sonra notlarını, kâğıtlarını, eşyalarını karıştırdı, bana değil, ama Yandaşlarına dönüp şöyle dedi:

“Burada, tereyağı tereyağlı diyorlar... Düşünce ilginç... ilginç bir düşünce... ne yazık ki yeni değil, Sartorius, İdiller’inde bundan söz etmişti zaten.”

Başladı bir ağız şapırtısı, sanki en lezziz ezmeyi yemiş gibi bu yanıt onlara çok lezzetli gelmişti. Herkes ağzını şapırdatıyordu, ama kendi şapırtılarını küçümseyerek şapırtıyı kestiler. O Kendi Adamlarına dönünce ben de Benimkilere dönüp şöyle dedim:

“Ben Konuşurken, Sartorius’un dediğinden bana ne?!”

Başladı bir alkış:

“Yaşa Varol Bizim Usta! Yaşasın Dâhi Gombrowciz!” Ama kendi alkışlarını aşağılıyorlarmış gibi alkışlıyorlardı... ve hemen alkışlar kesildi. O sırada beriki, kâğıtlarını kitaplarını altüst etti, bacağına güçlü bir biçimde karıştırdı ve Kendi Adamlarına dönerek konuştu:

“Dediler ki, ben Konuşurken Sartorius’un dediğinden bana ne. Hiç de fena değil, hatta sos dökülüp servis bile edilebilir, gelgelelim, Madame de Lespinasse, *Mektuplar*’ının birinde benzerini söylemişti.”

Yine ağızlarını şapırdatıyorlar, lezzeti hoşlarına gidiyor, gerçi kendi Şapırtılarını ve Lezzetlerini küçümsüyorlar... ve dalgınlıklarından sönüp gidiyor bu. Ben de, adama ağzının payını vermek ve onu Havlamaktan alıkoyacak biçimde ısırmak için, Benimkilere dönüyorum! Bir de ne göreyim: benimkiler alev alev kırmızı; Müsteşar pancar gibi kırmızı, Pyckal ile Baron kıpkırmızı, Cieciszowski bile kulaklarına kadar kızarmış, öylece duruyor! Aman Tanrım ne oldu da bunlar böyle kızdılar, az önce Bayılıyorlardı bana, nereden çıktı bu değişiklik... ama olan olmuş, kızarmışlar bir kere... Benimkilerin Kızarması suratıma

tokat gibi çarptı sanki, ben de Kızardım, öyle ki sanki Don, Paça milletin karşısında duruyormuş gibi kıpkırmızı oldum! Lanet olsun, lanet olsun! Kulaklarım bile kızardı işte!

Çektiğim İşkenceye bak, ben, bok gibi kızarmıştım, sanki elimde, dertop ettiğim kasketimle, çıplak ayaklarımla çite yaslanmış köylü gibiydim; en kötüsü de, kendi utancımından değil, Hemşerilerim bile olsalar yine de başkalarının utancı yüzünden Kızarmıştım. Beni boklu olarak gören benim boklular yüzünden, tüm öteki bokluların gözünde boklu gibi görünmek korkusuyla ve bu boklu herife üstün çıkmak isteyerek çığlık attım: “Bok, bok, bok...”

Yanıt verdi:

“Hiç de fena bir Düşünce değil, mantarla sotelenir, kremayla tatlandırılırsa iyi gider, ancak çoktan Cambronne tarafından söylendi...” ve uzun paltosuna kendini sarıp bacaklarını buruşturdu.

Tek kelime söyleyememiştim! Dilim tutulmuştu! Alçak herif, lafı ağzıma öyle bir tıkmıştı ki Benim olan hiçbir şey benim değildi, sanki Çalınmıştı!

İnsanların önünde duruyorum, ardımda, beni itiyorlar, çekiyorlar, sırtıma indiriyorlar, sanırım kırmızı, ve kırmızı hepsi... Karşımdaysa, diğerleri, kendi harika çocuklarını alkışlıyorlardı, gerçi arada bir kendi alkışlarını önemsemeyerek, çoraplarını, gömleklerini, kol düğmelerini inceliyorlardı, o başka. Ben de hiçbir şeye bakmadan, her şeyi ardımda bırakarak, küçük düşmeyi ve utancı bir yana atarak, boydan boya salonu geçip kapıya doğru yürümeye başladım ve Kaçıyorum! Hepsini şeytan alsın, canları cehenneme, Kaçıyorum! Kaçıyorum, Çıkıp gidiyorum! Açıkça kaçmak düşüncesiyle kapıya gelmişim ki, yine şeytana uyuyorum, nereye kaçacaksın, kaçacaksın da ne olacak diye düşünüyorum! Döndüm, dönüyorum, salon boyunca yürüyorum, herkes önümde geri çekiliyor! Lanet olsun hepsine, Şeytanlar, iblisler alsın hepsini!

Yürüdüm, karşıma çıkanı devirebilirdim! Duvarın yanına vardım ki yine döndüm, kapıya doğru yürümeye başladım, en iyisi kimseyi devirmemek diye düşündüm kendi kendime. Kapıya vardığımda, yine gerisingeriye döndüm (tüm bu Gidiş Geliş arasında sanki devriye geziyor gibiydim) ve yine tüm salon boyunca yürümeye başladım. Herkes put gibi duruyor, ağızları bir karış açık, beni yarım akıllı sanıyorlar herhalde, canları cehenneme, umurumda bile değil, Sanki yalnızmışım, sanki burada kimse yokmuş gibi Yürüyorum! Adımlarım gittikçe güçleniyor, Sertleşiyor... ve lanet, lanet olsun, Yürüyorum, Yürüyorum ve Yürüyorum, işte Yürüyorum, Yürüyorum, Yürüyorum, Yürüyorum...

İşte Yürüyorum! Bana endişeyle bakıyorlar, çünkü herhalde kimse, hiçbir davette böyle Yürümemiştir... işte sincap gibi çömelip duvarların dibine siniyorlar, bir mobilyanın ardına sığınıyorlar, bir mobilyayla korunuyorlar... işte Yürüyorum, Yürüyorum, sadece Yürümüyorum, ama öyle Yürüyorum ki şeytan Yürüyüşü bu, galiba her şeyi devireceğim... Aman Tanrım! Benimkiler, gerçi artık benimkiler değil, kuyruklarını bacaklarının arasına sıkıştırmışlar, davullarını saklamışlar, bakıyorlar, bense Yürüyorum, ha babam Yürüyorum, Yürüyorum, Yürüyüşüm köprüde çalınan davul gibi çınıyor, lanet olsun, lanet, ne yapacağım ben bu Yürüyüşle, çünkü Yürüyorum, Yürüyorum, artık sanki yokuş yukarı Yürüyorum, daha zor, ağır, yokuş yukarı, yukarı Yürüyorum. Nasıl bir Yürüyüş bu, ne yapıyorum ben, Çılgın gibi Yürüyorum, Yürüyorum ve Yürüyorum, kesin beni Deli sanıyorlar... ama Yürüyorum, Yürüyorum, lanet, lanet olsun, Yürüyorum, Yürüyorum...

Bir bakıyorum, şurada sobanın yanında duran adam da yürümeye başladı. Yürüyor, Yürüyor, ben Yürürken o da Yürüyor. Ben duvardan kapıya, o bir yanda, sobadan pencereye; ben yürürken o da Yürüyor... hay Kahrolayım ben. Ne istiyor benden? Dalga mı

geçiyor acaba?.. Neden benimle Yürüyor? Ama ben Yürüyüşümü durduramıyorum.

Millet, korkudan onu ve beni dövüp kovalayabilir!.. Hoş, korkmasına korkuyorlar, ama kızıyorlar da, kızgınlıklarını ve korkularını hafife alıyorlar, yani yavaşlıyorlar... gerçi biri sararıp soluyor, diğeri kaş çatıyor, üçüncü yumruk sallıyordu, bu sırada, pasta ve salamlı ekmek yiyorlar. Biri diğesine soruyor: "Şu *rewis-ta*' çıktı mı?" "Gittim Fayans satın aldım", "Yeni bir şiir kitabı yayımlıyorum"... Kızgın ve korkmuş olmalarına karşın konuşuyorlar, konuşuyorlar, ama görüyorum ki alay da ediyorlar, dalga geçiyorlar, gerçi birinin elinde çörek, diğesinde kadeh, taburelerin ardında, altında duruyorlar, kızıyorlar, konuşuyorlar, korkuyorlar, galiba alay ediyorlar... ben Yürüyorum, Yürüyorum, Yürüyorum, o da yanımda Yürüyor, yürüyor, lanet olsun lanet!..

O zaman düşünmeye başlıyorum, bu adam neden bana yapıştı?.. daha dikkatlice süzdüm onu... Bakınca görüyorum ki, uzun boylu, Esmer, yüzü hiç de aptalca değil, hatta soylu hatlara sahip... Ama dudakları kırmızı! Kırmızı, Kızarmış, Al rengi dudakları var, Bu Kırmızı Dudaklarıyla yürüyor, Yürüyor, Yürüyor! Bu durum sanki suratıma tokat yemişim gibi bir hisse neden oldu! Istakoz gibi kızardım! Haşlanmış ve kızarmış olan ben, o Yürüyüşüm, lanet olsun lanet, kapıya yöneldim, yok artık Yürümüyorum, Yürümüyorum, Kaçıyorum... Kaçıyorum, sanki şeytan, sanki iblis kovalıyor beni.

* * *

İnsanlardaki bu lanetli ahlaki çöküş! Şu bizim çamurlara bulanmış lanetli domuzumuz! Lanetli batağımız! Şu Yürüyen,

---

* İsp. Dergi. (ç.n.)

Yürüyen, hani birlikte Yürüdüğüm, Boğa değil de, bir inekti yalnızca!

Erkek olup da, erkek olmak istemeyen, erkekleri kovalayan, don paça onların ardından Koşan, onlara tapan, ah, onlara âşık olan, onlar için yanıp tutuşan, onları arzulayan, canı onları isteyen, onlara göz kaş eden, uygunsuzca kırıtan, kıçlarını yalayan bu adamı burada aşağılıyorlar ve onu “puto” olarak adlandırıyorlar. Gerçi Erkeksi ama içten içe kadınsı olan şu kan kırmızısı dudakları görünce yazgının bu Puto’yu karşıma çıkardığına dair bir kuşkunun gölgesi bile kalmamıştı içimde. Herkese karşı, onunla birlikte, sürekli yanmış, haşlanmış bir çift gibi Yürüdüm, Yürüdüm!

Öyleyse utancımдан merdivenleri Deli gibi inmemde şaşacak bir şey yok. Ama sokak boyunca koşarken, arkamda birinin koşan adımlarının sesini duydum, birisinin ardımda koştuğunu duyuyorum; bu başkası değil, beni kolumun yeninden yakalayan Puto. “Hey!” diyor. “Beni aşağıladığını biliyorum, sırtımı keşfettiğini de (dudakları daha da kızarıyordu), ama senin Dostun ve Hayranın olduğumu bil, çünkü o Yürüyüşle oradaki herkesi alt ettin... Ben de, sırf sana yardım olsun, onların karşısında yalnız kalma diye seninle birlikte Yürümeye başladım... Gel Yürüyelim, hadi Yürüyelim!” (Böyle söyleyerek koluma girdi, erkeksi ama kadınsı soluğuyla yüzümü ısıttı.) Ondan sıyrıldım, çünkü şaşkınlık ve karmaşa içinde, benden ne isteyip ne arzu ettiğini, hangi Arzunun peşinde olduğunu bilemiyorum, öyle ki insanların önünde utanıyordum (gerçi sokak boştu). Ancak o bir kadın gibi, tiz bir kahkaha basıyor: “Korkma, sen benim için yaşlısın, ben ancak Gençlerle, Oğlanlarla yatarım!” Böyle aşağılanmış olarak sinirlenip onu itiyorum, ama o sıcacık sokuluyor bana: “Hadi

* *İsp. fahişe. (ç.n.)*

yürüyelim, yürüyelim, yürü benimle, biraz birlikte Yürüyelim!..” Bende tık yok. Gelgelelim birlikte sokak boyunca yürüyorduk ve böylece bana öyküsünü anlatmaya başladı.

İşte böyle, fısır fısır her şeyi anlatıyor, ben de dinliyorum. Bu adam Libya’da doğmuş bir Melezmiş, babası Portekizli, anası İranlı Türk’müş, adı da Gonzalo’ymuş; çok Zenginmiş, sabah saat on bir veya on ikide yataktan kalkar, kahve içermiş, sonra sokağa çıkar, Delikanlıların veya Oğlancıkların peşine düşermiş. Birini gözüne kestirince, hemen yanına yaklaşıp ona bir adres sorarmış; konuşmaya başlayıp gevezelik ederken, Oğlanın iki, beş veya on pesoya bu günaha kalkışıp kalkışmayacağını kestirmeye çalışırmış. Çoğu zaman, bu konuda konuşmak ve tartıp biçmek onu öyle korkuturmuş ki elini eteğini çeker ayrılmış. O zaman, gözüne çarpan başka bir Delikanlının, Gencin veya Oğlanın peşine düşermiş... hadi bakalım, efendime söyleyeyim, yine adres sormalar, konuşmalar, Yeni Oyunlar, Danslar, her şey beş veya on pesoya adamı kandırmak için; ama Delikanlı onu ya kovar ya da yüzüne tükürürmüş. O da kaçarmış, alev alev, yana yana. Hadi bakalım, başka bir Esmerin ya da Sarışının peşine düş, konuş, sor dur. Yorulunca da dinlenmek için eve dönüş, biraz şezlonga uzanıp dinlendikten sonra yine sokağa çıkış, gezme, konuşma, sorma, Zanaatkârmış, İşçiymiş, Çırakmış, Bulaşıkçıymış, Askermiş veya Denizciymiş hepsi bir. Ancak korkudan, heyecandan, yaklaşıp yaklaşmaz Geri adım atması bir oluyormuş; ya da efendime söyleyeyim, bir dükkâna giren veya gözden kaybolan birisinin peşine düşermiş ve eli böğründe kalırmış tabii. Yine eve, yorgun argın, yana yana dönermiş, biraz ziftlenip şezlongda dinlendikten sonra, yakışıklı bir Delikanlıya bakmak, konuşmak için yine sokağa çıkarmış. Hani olur da iki, beş veya on pesoya razı edeceği birini bulursa, hemen evine getirirmiş, kapıyı kilitleyip ceketini, kravatı, pantolonu çıkarıp, kendini yere atarmış, Gömleği

de çıkarır, ışığı karartarak Parfüme bulanırmış. Delikanlı bunun ağzına bir tane indirip dolabını açar, ne varsa alır veya parasını aşırırmış! Korkudan ödü kopan Puto, bağırmaya cesaret edemez, her şeyi almasına izin verir, acıya katlanırmış. Ama bu Tekmeler Tokatlar onun içindeki ateşi daha körüklermiş! Delikanlı çıkar çıkmaz, daha bir ateşlenmiş, arzuya kapılmış, ama aynı zamanda korkmuş ve yorulmuş bir durumda yine genç Çırakların, Zanaatkârların, Askerlerin veya Denizcilerin peşine düşermiş; ama yaklaşır yaklaşmaz da geri çekilirmiş, çünkü çok arzu etse de, korkusu arzusundan büyük olurmuş. Bu sırada gece ilerler, sokaklar gittikçe boşalırmış: Puto evine döner, gömleğini çıkarır, ertesi gün kalkıp, kahvesini içip Gençlerin ve oğlanların peşine düşmek için yatağına yalnız yatar ve yorgun kemiklerini dinlendirirmiş. Ertesi gün yine kalkar, pantolonunu, ceketini giyer, Oğlanların peşine düşermiş.

Dinledim dinledim konuştum:

“Zavallı adam, senin cilverin onlarda yalnızca tiksinti ya da bulantı uyandırırken, bir Zanaatkârı veya Çırağı baştan çıkarman olası mı?”

Ben lafımı bitirmiştım ki birden haykırdı, görünüşe göre çok alınmıştı:

“Demek öyle, sen benim kocaman gözlerime, uzun parmaklarıma, bembeyaz ellerime, şu zarif ayaklarıma bir baksana hele!”

Birkaç metre ileriye doğru koşup, bedeninin kıvrımlarını, inceliğini gösterdi, sonra şöyle dedi:

“Üstelik bu adamlar ihtiyaç içindeler, Kuruşa muhtaçlar.”

“Peki, o zaman neden,” dedim, “neden daha fazla para vermiyorsun da, iki, beş veya on peso veriyorsun onlara, madem bu kadar zenginsin, onları tavlama için bunca zorluğu niye çekiyorsun?”

“Benim kılığıma kıyafetime baksana beyim. Sıradan bir Tezgâhtar ya da bir Berber gibi giyinirim, sırtımdaki gömlek üç

pesoluk, bunu özellikle zenginliğimi göstermemek için yaparım, yoksa bu zamana dek beni on kez boğmuşlar veya Bıçakla delik deşik etmişler, Kafamı koparmışlardı. Eğer ben bir Oğlana fazla para versem, daha fazlasını isteyecektir, sonra eve gelince, Tehditler, İzlemeler gırla gidecektir, hep daha fazla koparmak, daha fazla almak için. Bunun içindir ki, bir sarayım olduğu halde, uşak gibi davranıyorum. Böylece kendi sarayımda, kendi uşagım oluyorum!"

* * *

Bu noktada birden umutsuz, ama tiz bir sesle haykırdı:

"Lanetli, lanetli Yazgım benim!" Fakat hemen, ellerini veya küçücük elciklerini gökyüzüne kaldırarak, korkutucu ve keskin bir çığlık attı, "Şükürler olsun, ah benim tatlı yazgım, başka türlü yazgı istemezdim ben!"

Küçük adımlarla ileriye doğru yürüyor, ben de arabaya koşmuş at gibi, tırıs tırıs yanında yürüyorum. Kocaman, nemli gözleriyle, sağa, sola bakıyor, bense Kısrağın yanındaki Ata benziyorum! Bir bakıyorsun inci taneleri gibi art arda kahkaha patlatıyor, bir bakıyorsun kadınısı gözyaşlarını sel gibi akıtıyor, bana gelince, efendime söyleyeyim, sanki bir Tatar düğünündeymişim gibi hissediyorum kendimi! Sonra birden bir yan sokağa girip koştu, çünkü bir Asker görmüş... ama hemen duruyor, duvar kenarına siniyor, çünkü bir Çırak geçip gitti... köşeden fırlayıp bir Tezgâhtarın peşine düşüyor, sonra yine duruyor çevreye bakıyor, arka yollara sapıyor, çünkü iri yarı, genç bir Bulaşıkçı geçti... İşte böyle, köpekler tarafından kovalanıyormuş gibi, gençler tarafından kovalanıp, bir oraya, bir buraya çekiliyor, sağa sola koşuyor, ben de ardından... Çünkü artık beni de taşıyor! Ah onun o Kara, Siyah günahı, davette karşılaştığım o utançtan bir biçimde beni

kurtarıyor gece yarısı, günahın içinde, İngilizler tarafından yapılmış olan kulenin karşısındaki meydana varıyoruz: burası nehre açılan bir bayır, kent limana doğru alçalıyor, suyun sessizliği, meydanın ortasındaki ağaçların esintisi gibi... Orada pek çok Denizci vardı.

Gerçi bizimki, birinin peşine düşmüştü düşmesine de, ama birden yıldırım çarpmış gibi durdu:

“Şu önümüzdeki Delikanlıyı görüyor musun? Sarışını? Mucize bu, belki de hayra alamet! Onu hepsinden çok severim, birkaç kez peşine düştüm, kovaladım, ama hep gözden kaybettim. Onu yeniden görmek, yeniden onun peşine, ah ardına düşmek, peşinden koşmak, ne kadar mutluluk ve sevinç veriyor!”

Ve hiçbir şeye aldırış etmeden, bu Gencin peşine düştü; ben de ardından! Bu Sarışın Delikanlıyı uzaktan çok iyi göremiyordum, yalnızca ceketini ve ara sıra başı görünüyor... ama “Japon Bahçesi” olarak adlandırılan ucuz bir halk parkına doğru gittiğini görüyorum, meydanın bir kısmı çiğ ışıklarla aydınlanıyordu, genç adam, direklere asılmış fenerlerin yanıp sönen ışıkları altında durmuştu. Evet, orada, sanki birini bekler gibi duruyor. Bizimki, dişi Gelincik gibi, meydandaki ağaçların arasından koştu, sonra onların gölgelerinde saklanarak, genç adama doğru özlemle iç çekmeye başlamıştı.

* * *

Kendi kendime düşünmeye başlıyorum: ne bu, neredeyim ben, ne yapıyorum? Çoktan ondan kurtulmalıydım, ama tek arkadaşımı bırakmaya da kıyamıyordum doğrusu. Ne de olsa Yoldaşımdı çünkü. Ne var ki ağaçların arasında benimle birlikte durması da bana bir garip geliyor, aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık. Ellerinin üstünde kara, erkek kılları var, ama bu

El, Beyaz ve Tombul... ayaklar da öyle olmalı... Tıraş edilmiş sakalların kararttığı bir yanağı var gerçi, ama bu yanak, cilveli ve sevimli, sanki kara değil de beyaz gibi... bacağı, Erkek Bacağı, ama sanki cilveli, garip seğirmeleri isteyen bir küçük Bacak bu... orta yaşlı, şakakları açılmaya başlamış, yüzü kırışık, başındansa, küçücük bir baş olmayı arzulayan bir baş çıkıyor... sanki kendini istemeyip gecenin sessizliğinde kendini değiştiriyor, artık Erkek mi, yoksa Kadın mı belli değil... galiba ne o ne diğeri olarak, insana benzemeyen bir Yaratık haline gelmiş... Pis fare, pusuya yatmış, duruyor, sessizce Delikanlısını seyrediyordu. Şeytan bu diye düşünüyorum, Kurt Adam, o davette de yerin dibine geçme- me neden olan bu adam değil mi zaten, ne işim var ki yanında, lanet olsun, lanet, İblis herif, ama onu bırakmayacağım, çünkü benimle yürüdü, şimdi de yan yana Yürüyoruz.

O sırada yaşlıca, gri saçlı bir adam delikanlının yanına geldi, durdu, bunu gören Puto, öfkeden kudurmuştu, hemen şöyle buyuruyor:

“Lanet olsun, ne Şanssızım ben! Bu moruk da nereden çıktı şimdi, ne istiyor ondan, kesin sözleşmişler işte, belli ki adam ona iyi bir yaşam sağlayacak!.. Hadi git, dinle, ne konuşuyorlar acaba... git dinle... ay kıskançlıktan öleceğim, gitsene, git...”

Sıcak soluğu kulağıma yakacaktı az daha. Ağaçların arasından çıkıp gence yaklaşıyorum, orta boylu, altın renkli saçları var, eli ayağı fazla büyük değil, ama o gözleri, o dişleri, o kıvrıcık kafası, seni rezil herif, rezil, ah rezil Gonzalo! Bir de ne duyayım?! Benim Dilimi konuşuyorlar!

Haşlanmış gibi, Gonzalo'nun yanına fırlıyorum:

“Sana hayırlı işler, ben gidiyorum, bu işe karışmak istemem, bunlar meğer benim Yurttaşlarımmış, sanırım Oğul ve Baba! Ben bu işe karışmak istemem, eve gidiyorum!”

Kolumdan yakalıyor beni:

“Oh,” diye bağılıyor, “Seni bana Tanrı yolladı, dostum benim, benden yardımını esirgeme! Demek senin yurttaşların, öyleyse gidip onlarla tanışman da çok kolay olacak! Sonra beni de tanıştırsın, ben de senin can dostun olarak hep yanında kalırım, hatta sana 10, 20, 30 bin veya daha fazlasını veririm! Hadi gidelim, gidelim, parka giriyorlar!”

Onu dövmek istemiştım! Ama bana sokuluyor, sürünüyordu: “Hadi yürüyelim, yürüyelim, ne de olsa biz birlikte yürürüz, yürü, yürü, yürüyelim, yürüyelim!”

Böyle konuşarak yürümeye başlamıştı, benim Yürüyüşüm onun ardında, Yürüyüşüme atıldım ve hadi Yürüyelim, Yürüyelim, Yürüyelim! Koşarak parka giriyoruz! Kayaların ardından homurtuyla çıkan küçük trenler, orada burada, koşan palyaçolar, değişik şişeler, atlıkarıncalar, ya da salıncaklar, bir trampelen, tahta atlar, atış poligonu, yapay bir mağara veya çarpıtan aynalar, işte her şey böyle efendime söyleyeyim, dönüyor, uçuyor patlıyor, fenerler, çatapatlar, havai fişekler gırla gidiyor! İnsanlar ne istediklerini bilmeden yürüyorlar, biri salıncaklara bakarken, diğeri palyaçolara, aynalara, şişelere bakıyor aval aval, her yer oynuyor, hopluyor, şurada bir Canavar, burada bir Hipnotizmacı! Breh, breh ne şenlik ama, Salıncaklar sallanıyor, atlı karıncalar, kendi kuyruklarını kovalarcasına dönüyor, insanlarsa yürüyor da yürüyor, yürüyor, ve yürüyor, Salıncaklardan, Atlıkarıncalara veya Atlıkarıncalardan, Salıncaklara. Atlıkarıncalar dönüyor, Salıncaklar sallanıyor. İnsanlar Yürüyorlar. Aynalar, fenerlerin altına tuzak kuruyor, Şişelerin başında çığırtkanlar çağırıyor, şişelerin çığırtkanları değilse, Trenin homurtusu bas bas bağılıyor veya yapay mağaradaki göl ya da bir Palyaço sesleniyor; her yer parlıyor, patlıyor, gürlüyor, aman ne eğlence! Oyunlar dönüyor, fırlıyor, uçuyor. Oyunlar sürerken insanlar yürüyor da yürüyor!

Gonzalo, her ikisini de kalabalığın içinde yitirmekten korkarak hızla koştu, onları bulduğundaysa, bana acele etmem için işaret ediyordu.

“Dans salonuna girdiler!” diyor.

“Gel, biz atlıkarıncaya binelim.”

“Hayır, hayır, Dans Salonuna.”

Biz de Dans Salonuna giriyoruz. Burada sırayla iki orkestra çalışıyor. Göz alabildiğine uzanan bir mekân, çevrelerinde insanların oturduğu belki binlerce masa var, ortadaysa göl gibi parlayan düz ve parke bir alan. Müzik başlayınca, çiftler ortaya çıkıp dönüyorlar; müzik durunca da, bu çiftler de dönmeyi kesiyorlar. Ne kadar büyük bir salon, dipsiz bucaksız, hani dağlardan bakınca, yaylalardaki insanlar karınca gibi görünür ya işte o hesap... uzaklardan gelen uğultu ve müziğin sesi yitip gidiyor. İşçiler, hizmetçiler, tezgâhtarlar, çıraklar, denizciler, pek çok asker, kadın terziler, Satış Elemanları masalarda oturuyor veya müzik eşliğinde dönüyorlar; müzik durunca da duruyorlar. Salon bembeyaz.

Genç babasıyla (çünkü kesinlikle babasıydı) masada oturuyordu ve bira içiyordu; biz de Gonzalo ile yan masada oturuyorduk; Gonzalo onlarla tanışmam için zorluyordu beni.

“Hadi git onlarla iç, madem ki Yurttaşlarısın, ben de içerim, birlikte içeriz!”

Ama salon büyük, her yer ıslıl ıslıl, insanlar bakıyorlar, bir garip olmuştum: “Olur mu öyle, böyle tanışmadan...” düşüncelerimde oradan uzaklaşmanın yolları vardı, çünkü böyle bir adamla aynı masada oturmak bana Utanç veriyordu. O üstüme geliyor. Ben geri çekiliyorum. Şarap içiyoruz, müzik devam ediyor, çiftler, ortada dönüyor. Gonzalo, yine onlara gitmem için üsteliyor, kendinden geçmiş gibi avına bakıyor, onun hoşuna gitmek için,

gözüne girmek için, gözlerini kırıyor, Minik Ellerini sallıyor, kıkırdıyor, oturup kalkmaya başlıyor... garson çağırıyor, adamın yanına, böğrüne hafifçe vurup şarap ısmarlıyor, ekmeği top top yapıp atıyor, yaptığı bu Şaklabanlıklara kaba saba gülüyor! Benim utancımса gittikçe artıyor, çünkü herkes bize bakıyor; sıkıştığımı söyleyerek tuvalete gidiyorum, böylece ondan kaçıp kurtulmak niyetindeyim... Ama biri kolumdan tutmuştu, kimdi şimdi bu? Pyckal'mış! Pyckal'ın ardında Baron, onun ardında da Ciumkafa! Bendeki şaşkınlık üzerinize afiyet. Nereden çıktı şimdi bunlar?! İster misin bela aramaya gelmiş olsunlar, belki de ardımdan geldiler; benim yüzümden Davette rezil oldular ya, şimdi ödeşmek istiyorlar... Ama yok canım!

“Aa, sevgili, Sayın Bay Witold! Bak yine karşılaştık işte! Hadi gidip İçelim! Hadi bir tek atalım, Bir tek... Ben ısmarlıyorum! Hayır, hayır, ben ısmarlıyorum! Hayır, hayır, ben ısmarlıyorum!”

Pyckal birden patlamıştı:

“Niye sen ısmarlayacakmışsın düzenbaz?! Şu salağa bakın yahu! Ben ısmarlayacağım!”

Ama Baron koluma girmiş, beni yana doğru çekiyor vızır vızır, arı gibi vızırıyor:

“Siz o hödüğü dinlemeyin, biz gidip birlikte içelim, hadi buyurun Efendim!”

Ama Pyckal kolumun manşetine yapışmış kulağıma fısıldıyor:

“Bırak şu Fransız Kanişini, saçma sapan, aptal saptal şakalarıyla canını sıkacak, gel benimle, törensiz, teklifsiz, içelim birlikte!”

“Çok minnettarım, çok minnettarım, benim için Sizlerle birlikte içmekten daha büyük bir onur olamaz, ama yalnız değilim.”

Ben bunu söyler söylemez, adamlar birbirlerini dirseklemeye, göz kırpmaya kafa sallamaya başlıyorlar:

“Demek yalnız değilsin, yalnız değilsin ha?! Yalnızlığına

senin... Tabii ya, Gonzalo'yla birliktesin, lanet olasıca seni! Gonzalo'yla dostluk ediyor, onunla geziyorsun demek, canın çıksın emi! Bu adam milyonların üzerinde oturur! Demek sen herkesin dediği gibi delinin teki değilsin. Hadi gidip bir tek atalım, bir tek! İçelim. Ben ısmarlıyorum! Hayır, hayır ben ısmarlıyorum!"

Gittikçe daha içten, daha samimi davranıyorlar, gerçi beni dirsekle dürtmeye cesaret edemiyorlar, ama birbirlerinin göğsünü bağırlarını dirsekliyorlar, itip kakıyorlar: "gidelim, içelim!" Sanki birbirlerine diyorlarmış gibiler, ama galiba aslında bana diyorlar... artık birbirlerine sarılıp öpüyorlar (çünkü bana yaklaştırmaya cesaretleri yok), "hadi Gidelim, Gidelim, ben ısmarlıyorum, hayır, hayır ben!" Pyckal, Para Kesesini sallıyor, Baron da kendisininkini sallıyor, Ciumka'ya kâğıt paraları çıkarıyor, birbirlerine paralarını gösterip birbirlerinin gözüne para sokuyorlar. Pyckal Bağırıyor: "Sen bana nasıl ısmarlarsın, ben sana ısmarlayacağım, ben sana yüz peso vereyim de gör," Baron bağırıyordu: "Ben sana iki yüz vereyim!" Ciumka'ya: "Ben üç yüz veriyorum, üzerine de on beş daha bozukluk koyuyorum!"

Sanki birbirlerine içki ısmarlamak istiyorlardı, paraları birbirlerine gösteriyorlardı, ama aslında galiba bana ısmarlamak, bana göstermek istiyorlardı... fakat cesaret edemiyorlardı... ve galiba, ultra zengin Puto ile aramda bir ilişki var sanmışlardı, bu yüzden bana vaatlerde bulunuyor, kandırmak için neler yapacaklarını şaşıyorlardı! Beni o adamın sevgilisi olarak görmelerinden o kadar alınmıştım, öyle utanmıştım ki az daha ağızlarına yüzlerine girişecektim, ama sadece "vaktim yok, beni rahat bırakın," diye bağırdım!... ve hemen tuvalete girdim, onlar da arkamdan daldılar. Pisuarda su döken bir adam vardı. Ben pisuara yaklaşıncaya onlar da koştular. Adam işini bitirip de çıkınca, koro halinde bağırmaya başladılar Baron Pyckal'e: "Al 500 peso", Ciumka

Baron'a "al 600 peso", Pyckal, Ciumkała'ya "benden sana 700 işler" kendi önlerinde, benim önümde paraları sallayıp duruyorlar, kendi burunlarına, benim burnuma sokup duruyorlar paraları! Çıldırılmışlardı galiba!

Anladım ki birbirlerine bu paraları dağıtmakla, aslında benim lütfumu satın almak, bana seve seve verebileceklerini göstermek istiyorlar... ama cesaret edemiyorlardı, çünkü bana nasıl davranacaklarını kestiremiyorlardı. Ben de söze şöyle başlıyorum: "Sakin olun Beyler, yavaş, yavaş." Ama ne gam, adamların derdi günü, paralarını benim bir yerlerime sıkıştırmak, en sonunda Baron iki eliyle kafasını tutarak konuştu:

"Aman şuraya bak, cebimde delik varmış, en iyisi Paracıklar sende dursun, yoksa kaybedeceğim." Başlıyor paraları cebime tikiştirmaya, bir de ne göreyim, hepsi birden paralarını bana yığmaya başlıyorlar:

"Al, benimkini de al! Benim de cebim delikmiş."

"Tanrıdan korkun beyler, niye bana para veriyorsunuz?"

Bu arada sıkışan bir adam içeri girdi, bunlar hemen pisuarlara koşup pantolonlarını çözüyor, sanki tek amaçları işemekmiş gibi ıslık çala çala işlerini halletmeye başlıyorlar... adam tuvaletten çıkar çıkmaz yine üstüme atladılar; Pyckal bağırды: "Alsana yahu, al, para buldun al, dayak buldun kaç, şu Puto'nun en az 300, 400 milyonu vardır!" Bunun üzerine Baron fokurdayarak ve eşekarı gibi vızır vızır vızıldayarak: "Pyckal'den alma, benden al, Tanrıdan kork, adamın 400 ya da 500 milyonu vardır!"

Ciumkała'ysa ağlayıp sızlıyordu: "Bana da lütf buyurun, belki 600 Milyonu vardır, Kıymetli Efendim, benim kuruşları da kabul edin!" İşte böyle kıpkırmızı kesilip alı al, moru mor olurlarken, Paracıklarını sallayıp, orama burama tikiştirip doldururlarken, ilki ikincisinininkine, ikincisinininki üçüncüsününkine, üçüncüsü ikincisinininkine, ikincisi de birincisine tikiştirirken, böylece üçü

de aslında bana bu iş yaparlarken, artık daha fazla utanca neden olmamak için Paracıkları bana sıkıştırmalarına izin vermiştim. O sırada hepsi yine pisuarlara koştular: Çünkü içeri birisi girmişti. Ben de cebimdeki paralarla tuvaletten çıkıp salona döndüm; müzik devam ediyordu, birkaç çift de pistteydi. Cebimdeki paralarla, kalakalıyorum ve benim Gonzalo'nun masada cilve üstüne cilve ve cilve yaptığını görüyorum...

Minik Ellerini sallıyor; gözlerini süzüyor, ekmekten minik toplar yapıp fırlatıyor, kadehini çınlatıyor, parmaklarıyla masaya vuruyor, sanırsın Serçeler arasında kabaran bir Hindi... kendi cilvelerine kahkahalarla gülüyor! Yan masalarda oturanlar, kesinlikle onun çakırkeyif olduğunu düşünüyorlardı, ama ben onun hangi şarabın maşuku olduğunu, bu cilveleri kime yönelttiğini iyi biliyordum. Çok öfkeli olarak eve gitmek, bunlardan kurtulmak, her şeyi bırakmak arzusunda olsam da, bu görüntü sanki bir bıçak gibi saplanmış bana (şimdi topuğunu yukarıya savuruyordu), ne de olsa bu adam benim yoldaşım (şimdi mendil sallıyordu), birlikte yürüdüğüm (parmaklarını oynatıyordu) destekçimdi (alkışlıyor, dizlerini birbirine vuruyordu); yani onun herkesin önünde böyle şeyler yapmasına (şimdi kâğıttan yapılmış bir düdüğü üflüyor) izin veremem. Böylece masasına yöneldim.

Beni görür görmez, cilveyle el sallayıp, başıyla gel diye işaret etti. Yaklaşınca bağırdı: "Hopa, şina, şinanay, otur, otur eğlenelim! Hopa şina, şina şinanay."

*Pek hoş şu Pankracy,
Ama pek yumuşak Ignacy!*

Burnuma, burnuma ekmek parçası fırlatıyor, kâğıttan düdüğü üflüyor sonra yavaşça konuşuyor:

"Neredeydin hain? Ne yaptın, benim işimi umursamıyorsun,

Sıkıldın!" Sonra kadehini benimkiyle tokuşturuyor, sağ sola konfeti atıyor, kadehime şarap döküyor. "İçelim! İçelim!"

*Annem yasaklıyor dansı
Bense Zıplıyorum var mı dahası!*

"Aman eğlenelim! Aman gülelim!" Kadehime şarap döküyor. Öyle izzet ikram yapıyor ki, reddetmek olanaksız. İçiyoruz. Yanımızdaki masaya Baron, Pyckal ve Ciumka'la oturdular, şarap ısmarlıyorlar. Canları cehenneme! Paralarını bana verince, güvenleri daha bir yerine gelmiş, Gonzalo, içerken, onlar kupalara, kadehlere, bardaklara içkilerini doldurup tokuşturuyor, içiyor, kafalarına kupaları, kadehleri dikeyiyorlar, "Haydi hoppa, hoppa şinanay," diye bağırıyorlar. Yine de bizim sağlığınıza içmeye cesaret edemiyor, kendi kendilerine içiyorlar. Biz de Gonzalo'yla birlikte içiyoruz.

*Nereye fırlatıyorsun ey gözüm nazarlarını ya
Öldür, gebert işte geliyor Grzela!*

Yavaşça fısıldıyor:

"Git şu İhtiyara, masamıza çağır onları. Tanışırız, fena mı?!"
"Olmaz," diyorum.

Masanın altından elimi yakalıyor, avucuma şey koymaya çalışıyor:

"Al, hadi al..." Para koymaya çalışıyormuş, "Alsana, biliyorum ihtiyacın var, Arkadaşının, Hayranının kim olduğunu bil, sen bana Dost olursan ben de sana Dost olurum!" Parayı almak istemiyorum, o zorla avucuma sıkıştırıyor. Bu paraları yere atabildim, ama cebimde diğerlerinin verdiği paralar da var, şimdi yenileri de geldi, ne yapacağımı bilmiyorum; hepsi bir arada dört bin ediyor

galiba. O sırada Baron arkadaşlarıyla aralarında içiyorlar; ama benim sağlığıma da içtiler. Ceplerim onların paralarıyla doluyken, kadeh kaldırmayıp da ne yapaydım; hadi, onlar bir daha kadeh kaldırıyorlar; Gonzalo da kaldırıyor; ben de Gonzalo'ya kaldırıyorum; Onlar Gonzalo'ya kaldırıyorlar; Gonzalo onlara! Hadi içelim, içelim. Güzelleşelim!

Öpücük, öpücük, hadi bana öpücük,
Benim öpücüğüm sana olmaz küçük!

Kâğıttan düdüğü üflüyor, eller, kollar, bacaklar, sallanıyor! Hop, hop, hop! Hepimiz masadan masaya kadeh tokuşturuyoruz, ama doğrusunu söylemek gerekirse, Gonzalo onlar için değil, İhtiyar ve Oğlu için içiyordu. Dönüp bana diyor ki: “Git de davet et şunları!”

Kalkıyorum, ihtiyara yaklaşıyorum, şu sözlerle lafa başlıyorum: Teklifsizliğimi bağışlayın, ama anadilimi duydum ve Yurttaşlarımı selamlamayı arzuladım.

Hemen, çok zarif bir biçimde kalkıp, kendisini emekli Binbaşı Kобрzycki Tomasz olarak tanıttı, oğlunun adı da Ignac'mış. Sonra beni masaya davet ediyor. Oturdum, bana bira ikram ediyor, ama birlikte olduğum kişiler yüzünden, arkadaşlığımdan haz etmediği de belli, Özellikle de onlar, Anırıp, İçip, Şamata yaparken! Görünüşe göre bu adam olağanüstü düzgün ve saygıdeğer bir kişi; bunu anlayarak kendisine şöyle diyorum:

“Evet, birlikte olduğum kişiler biraz fazla gürültü yapıyorlar; fakat siz de takdir edersiniz ki Sayın Bayım, burada arkadaş seçmek zor; bazen tanıdıkları Tanış olmadıklarımızla değiştirmek iyidir.”

Bizimkiler şamataya devam. Adam diyor ki:

“Durumunuzu anlıyorum, eğer isterseniz, bizimle birlikte daha sakın bir biçimde kalabilirsiniz.” Konuşuyoruz. Bu adam

olağanüstü saygın, düzgün, soylu, soğuk yüz çizgileri, ak saçları, açık renk gözleri var, yüzü de kuru, sönük gibi, sesi gıcıklı, eli kuru aynı zamanda cılız, burnu tüylerle kaplı.

Yakından bakınca Oğul bana, zarif ve ince yapılı gelmişti, ama o eller, o bacaklar, o dişler, ah o saçlar, seni rezil, rezil, ah rezil Gonzalo! Diğer yanda, gürültü, patırtı, kıyamet! Bir taraftan da ihtiyar bana oğlunu savaşa göndereceğini, eğer Ülkeye gidemezse, İngiltere'ye veya Fransa'ya gideceğini, hiç olmazsa bu kıyılarından düşmana saldıracağını anlatıyor. "Ignac'ım, cepheye gitmeden önce biraz kafa dağıtsın istedim, Halk eğlencelerini görsün diye onu bu Parka getirdim," diyor. Bir yanda bu konuşuyor, öbür yanda içki gırla gidiyor. Adamda dikkat çeken şey, tüm hareketlerinde aşırı özenli ve ölçülü olması, her sözcüğü, her hareketi o kadar dikkatli ki sanırsın deney yapan bir Astronom. Aynı zamanda olağanüstü kibar da.

Bu Kibarlığın, o tüm Ölçülülüğün, Onurun, o tertemiz saflığın, doğruluğun, dürüstlüğün karşısında, Yanımdakilerin ve kendimin küçük işlerini düşünüp utançtan yerin dibine giriyorum. Ama onu dertlerimle meşgul etmek istemeyerek sadece şöyle diyorum: "Umarım tüm işlerinizde başarılı olursunuz, Oğlunuzun saygın ve çok anlamlı amaçları için içiyorum. Kadehlerimizi tokuşturduk. Ben Oğulla kadeh tokuştururken, Gonzalo benim şerefime kadeh kaldırıyordu. Tabii, Baron, Pyckal ve Ciumka'a da benim şerefime içiyorlardı. İhtiyar:

"Bakıyorum da içiyorlar."

"Evet, içiyorlar."

"Sizin sağlığınıza içiyorlar."

"Tanıştık ya ondan."

Derin derin düşündü, yüzü asıldı... en sonunda daha alçak bir sesle konuştu: "Sanırım böyle eğlencelerin zamanı değil... pek zamanı değil..."

Utanmıştım! Kulağına eğilip fısıldadım: “Bakın Beyim, Tanrı aşkına oğlunuzu da alıp gidin, benden size bir dost tavsiyesi. İçmesine içiyorlar da, benim sağlığıma değil!”

İhtiyarın suratı asılmıştı: “Kimin sağlığına öyleyse?”

“Şu Yabancı adam var ya, hani benim Yanımdaki, işte onun sağlığına. Ama o herif ne benim ne de onların sağlığına içiyor, senin Oğluna kadeh kaldırıyor.”

Sertleşiyor, şaşırıyor: “Ignac’ın sağlığına mı? Nasıl yani?”

“Ignac’ın ya, Ignac’ın. Al Ignac’ını da git buradan, çünkü herif Ignac’ın peşinde! Git diyorum sana, git!”

Öbür yanda Hay Huy Kıyamet, Şamatanın bini bir para, gel-sin kadehler, gitsin kupalar, deviriyorlar bardakları arka arkaya! Hop hop, haydii! İçelim a dostlar! At kadehi elinden!

İhtiyar domates gibi kızarmıştı: “Oğluma baktığını gördüm de, hangi sebeple olduğunu anlamamıştım.”

“Git, Oğlunu da al git, yoksa dalga konusu olacaksın!”

“Ignac’ı alıp da (artık kulaktan kulağa fısır fısır konuşuyoruz), Ignac’ı alıp da kaçacak değilim, Benim Ignac’ım kız değil ya, laf! Tanrı aşkı için bu işe Ignac’ı karıştırma. Ona bir şey deme! Ben bu herifle kozumu paylaşıyorum.”

Bu sırada Baron ve Pyckal, Gonzalo için kadeh kaldırıyorlar, Gonzalo’ysa bize mendil sallayarak, “ay içelim, güzelleşelim!” diye kadehini kaldırdı.

İhtiyar, sanki Gonzalo’nun şerefine içmek istermiş gibi kupasını kaptı... aniden kupayı masaya vurdu ve yerinden fırladı! Gonzalo da yerinden kalktı! Diğerleri de kalkmaya başladılar, çünkü Kavga çıkacağını anlıyorlar. Sadece Oğul yerinden kıpırdamıyor, ama olanın bitenin farkında olmalı ki zavalılık kızarmış, bozarmış.

İhtiyar şimdi büsbütün ayakta; Gonzalo da ayakta. Her ne kadar kadınsı bir havası olsa da, nihayetinde boylu poslu bir

erkek; ama iş Dövüşe gelince eriyor sanki; İşte bizim Puto ayakta; İhtiyar da ayakta; Puto korkuyor da; ihtiyar ayakta. Puto korku içinde; ihtiyar ayakta. Puto korku içinde; ihtiyar ayakta. Uzun süre öylece durdular. Gonzalo, her şeyin bir şaka, bir cilve olduğunu anlatmak isteyerek kuyruk sallayan bir köpek gibi, sol elinin parmaklarını hafifçe oynatıyor. Ama ihtiyar ayakta, Gonzalo korku, endişe ve güvensizlik içinde, diğer elindeki kupayı ağzına dayıyor ve İçiyor. Şimdi yandı işte! Her şeyin bu İçme olayından başladığını unuttu galiba! İhtiyarın sorusu duyuldu:

“Kime içiyorsun efendi?”

Kime içecekti? Kimseye içmiyordu. Korkudan içiyordu ve ağzından kupayı çekmiyor, çünkü çekerse, cevap vermek zorunda kalacaktı! İçmek için içiyor işte. Ama kör talih, lanet olsun lanet, demin gizli gizli Oğulun şerefine içiyordu, şimdi bu İçme hareketi yine Oğula yöneliyor (Oğul masada oturuyor, hiç hareket etmiyordu), Bizim koca Kız, bizim Rezil ayakta duruyor ve Oğlancığın şerefine çın çın, İçkisini İçiyor! Bunun farkına vardı, korkunç Tomasz’ın öfkesinden korkarak bir mum gibi eridi, ama korkudan daha fazla içiyor, Bu İçişle Tomasz’ı öfkeden kudurtuyor... öfkesinden daha fazla korkarak, içiyor, içiyor, içiyor! Tomasz haykırdı:

“Benim şerefime içiyorsun efendi!”

Oysa o ona değil, Oğluna içiyordu sadece. Ama belli ki Tomasz, Gonzalo’unun içişini Oğlundan kendisine çevirmek için özellikle bağırmıştı. Fakat bu sırada Pyckal, Baron, Ciumka!a kahkahayı koy veriyorlar! Gonzalo, ihtiyara bakıyor ve içiyor da içiyor, gerçi ne var ne yoksa içti, ama sürekli içiyor, içiyor... Ancak şimdi, belirgin bir biçimde Oğlana içiyor, içişle bir Kadına dönüşüyor, bu kadınlık içinde Tomasz’ın öfkesine karşı bir barınak buluyor! Çünkü artık Erkek değil! Artık bir Kadıncık! Domates gibi kıpkırmızı olmuş Tomasz çığlık çığlığa bağıyor:

“Benim şerefime içmenizi yasaklıyorum, Tanımadığım birinin benim için içmesini men ediyorum beyim!”

İyi de hangi bey, Bey değil, olsa olsa Hanım olur! Üstelik onun için de içmiyor, Oğlu için içiyor. İçiyor da içiyor, gerçi artık kupa boş, ama o habire içiyor, sonsuzluk içinde içmeyi uzatarak içiyor; İçmeyle savunuyor kendini. Bu içmeyle İçiyor, içiyor ve içiyor, İçmeyi bırakmıyor. Ne ki bir süre sonra, daha fazla içemeyerek, İçmesi bittiğinde ağzından kupayı çekti ve İhtiyara fırlattı.

Bir kırıldı ki! Kupa Tomasz’ın gözlerinin üstünde paramparça oldu!

Ama Tomasz kıpırdamıyor, sadece duruyor. O Sırada Oğul ayağa fırlıyor, ama Tomasz haykırıyor:

“Sen karışma Ignac!”

Öylece duruyor. Kocaman bir Damla kan yanağından aşağıya doğru süzüldü. Artık dövüşün kaçınılmaz olduğu açık... Pyckal, Baron, Ciumka’la masadan kalktılar, her ihtimale karşı, birisi bir kupa, ikincisi şişe, üçüncüsü bir tahta parçası veya bir tabure aldılar ellerine; ama Tomasz kıpırdamıyor, duruyor öylece! Öyle kızgın ki kafası tütecek neredeyse! Uzakta bulunanlar yaklaşıyor, Pyckal ile Baron tanımadıkları kişilere girişmeye cesaret edemeyerek, Birbirlerini tartaklamaya başlıyorlar, saçlarını yolup, ağızlarına vuruyorlar, kulaklarını çekiştiriyorlar... benim de gözlerim kararıyor. Gürültü, Duman var çevrede, ben de içmişim çünkü. Ama Tomasz duruyor. İkinci Damla kan da, ilkinin izinden aktı.

Bakıyorum: Hiçbir şey olmuyor, yalnızca Tomasz öylece duruyor ve Gonzalo da duruyordu. Tomasz’ın yüzünde ilk ikisinin izinden üçüncü damla kan da akıyor ve yeleğine düştü. Hayırdır bakalım, neden bu Tomasz hiç hareket etmiyor ki? Öylece duruyor. Dördüncü ve yeni bir kan damlası da akıyor. Tomasz’ın bu kan damlalarından sessizliğin sessizliği doğmuştu ve Tomasz bize bakıyor, biz Tomasz’a; o sırada beşinci Damla da düşüyor.

Damla damla akıyor. Hepimiz duruyoruz. Gonzalo da kıpırdamıyor. Birden masasına döndü, şapkasını aldığı gibi gitti... sırtı, yavaş yavaş gözden kayboldu. Gonzalo ayrılınca, şapkasını alan gitmeye başladı, herkes dağıldı, her şey bir yana saçıldı.

***

O gece, gözümü kırpmadım. Bu Elçiliğin tuzağına nasıl düşmüştüm? Niye gitmiştim ki o Davete? Ah o davette neden Yürümüştüm? Artık Elçilik, bu rezalet için bana asla huzur vermez, kesin herkes benimle alay ediyor, aşağılıyor, soytarı yerine koyuyordur. Benden saygısını, şöyle veya böyle hayranlığını sakınmayan yegâne kişi Puto'ydu, ama o da tutmuş, beni pezevengi yerine koymuşu; Ne Ayıp ne büyük Utanç bu! Yatağında bir sağa, bir sola dönerek iç çekiyorum. Ey Gombrowicz, Gombrowicz, nerede kaldı senin büyüklüğün, ünün, yok ama sen artık Ünlü Pezevenksin, saygın ve iyi bir Yurttaşın genç ve iyi bir Oğulun kaybına neden olan bir Alçağın Büyük Dostusun. Orada, uzakta, suyun öte yanında kan akarken, burada Tomasz'ın kanı benim yüzümden akıyor. Ah, o Tomasz'ın kanı bana nasıl ağır geliyordu, orada akan kanlarla bağlantılı olması beni nasıl da korkutuyordu! Yatakta acıyla ezilmiş bir durumda, oradaki kandan gelen ve burada akan kanın beni daha ağır bir kana götürebileceğini hissediyordum...

Gonzalo'yla ilişkimi kesmeli ve kendimden uzaklaştırmalı mıydım? Gelgelelim biz birlikte Yürümüştük, ah Yürümüştük, vah ki vah, birlikte Yürüyoruz da Yürüyoruz, ve biz böyle birlikte yürürken, ben onsuz nasıl Yürüyeceğim, peki... Gecem böyle geçmişti; ama ertesi sabah Garip, öyle ağır, öyle sert bir şey oldu ki sanki kafamı duvara vurmuş gibi oldum: Tomasz geliyor, bu erken saatte yapmak zorunda kaldığı ziyaret için özür diley-

rek, Gonzalo'yu onun adına düelloya çağırmanı rica ediyor! Aptallaşmıştım, niçin neden diye sordum, dün gece Gonzalo'yu yeteri kadar aşağılamıştım ne de olsa, şimdi bir İneği düelloya çağırıp da onunla dövüşmek uygun bir şey mi yani... Tomasz bana ağır biçimde ve inatla yanıt verdi: "İnek veya İnek değil, beni bağlamaz, pantolonla geziyor ya, beni ortalık yerde rezil etti, herkesin gözünde korkak durumuna düşmek istemem, hele ki Yabancıların önünde!"

Yani benim onu bu fikrinden caydırma çabalarım, bir karı gibi inekle, evet inekle tutup da düello etmek nasıl olur, milletin ağzı torba değil ki büzesin, dalga geçer, daha çok alay ederler demelerim hep boşunaydı. Susup oturması daha iyi olurdu, akan sular durulurdu ne de olsa, sonra Ignac da utanırdı. Yok, adam çılgılık çılgılığa:

"İnekmiş değilmiş umurum değil! Ignac'a değil, bana, yani ihtiyara kadeh kaldırdı. Ignac'a değil, bana fırlattı kadehi! İkimizin arasında bir aşağılama ve Erkeklerin arasında olan cinsten bir sarhoş kavgası oldu!"

Ben diyorum ki İnek işte. O inat edip bağırdıkça bağıırıyordu; bunun Ignac'la ilgisi yok, o adam da inek falan değil. En sonunda diyor ki: "Benim onu düelloya çağırmam gerek, onunla vuruşacağım ki Erkekler arasındaki bu mesele hallolsun; onu bir Erkek yapacağım ki, Puto'nun Oğluma hâllendiği konuşulmasın! Ha eğer gelip de kaşımda durmazsa, onu köpek gibi gebertirim, bunu söyle ona. Gelip karşımda duracak!"

Onun bu inadı beni şaşırtmıştı, ama bu adamın Gonzalo'yu Erkek olmaya zorlamadıkça huzur bulmayacağı ortadaydı; galiba oğlunun alay konusu olmasını kaldıramıyordu; gerçeğe karşın, gerçeği reddediyor ve o karıyı değiştirmek istiyor! İyi de Gonzalo'yu nasıl düelloya razı edeceğiz? Fikir üzerine fikir üretiyoruz. Tomasz benden, doğrudan Gonzalo'ya gidip ona "İte ya da

Kaka geleceksin, ya Tomasz'ın karşısında duracaksın veya onun elinden gelen ölümü tadacaksın," dememi istiyor. Daha sonra da ikinci kez ona gitmeli, ama bu seferinde düello kurallarına uygun bir tanık da götürmeliydim.

Zor bir iş, çok fena, ay çok fena oldu bu. En iyisi işi boş vermek aslında, çünkü bu iş kumaşın doğasına aykırı, Puto nasıl bir düelloya davet edilir ki? Ama gerçeğe ve akla aykırı olsa da, içimde bir umut sallanıyordu, hani belki de o çağrıyı kabul edecek, erkek gibi düelloya katılacaktı, o zaman ben de onunla o davette yürüdüğüm, sonra da Japon Parkına gittiğim için, o kadar da rezil olmamış olacaktım. Gideyim bakalım, gideyim de ona çağrıyı bildireyim, ne yapacağını bir göreyim. Böylece (gerçi burnuma Kötü Kokular geliyordu), Tomasz'ın ricasına uyarak Gonzalo'ya gittim. Altından yapılmış demir kapının ardındaki bomboş, terk edilmiş büyük bir saraya vardım. Kapıda uzun süre beklemek zorunda kalmıştım; en sonunda kapı açıldığında Gonzalo'nun, üzerinde beyaz uşak ceketi, elinde süpürge ve bir bulaşık beziyle kapıda dikildiğini gördüm. O zaman, Delikanlılardan korktuğu için, delikanlılarının önünde sıradan bir uşak gibi davrandığını hatırladım, neyse, İçeri Giriyorum, geri çekiliyor, sararıp solmuş, elleri bulaşık bezi gibi. Ona konuşmak için geldiğimi söylediğimde, ancak o zaman biraz rahatladı:

"Tabii, tabii, ama benim küçük odama gidelim, orada daha rahat konuşuruz."

Beni yaldızlı, kocaman odalardan geçirip içinde karyola bile olmayan, leş gibi pis, çıplak, tahta döşemenin üstüne yayılmış bir döşeğin bulunduğu Odaya getiriyor. Döşeğe oturuyor: "Ee, ne var ne yok? Haberler sende." Tuttum, yere tükürdüm. Kulakları bozardı, bulaşık bezi gibi gevşedi.

"Hakaret ettiğin ihtiyar seni düelloya davet ediyor. Kılıç mı istersin, tabanca mı?"

Sus pus olmuştu, susuyor, diyorum ki: “Seni düelloya çağırıyorlar?!”

“Beni düelloya mı çağırıyorlar?!”

“Seni,” diyorum, “düelloya çağırıyorlar.”

“Beni düelloya mı çağırıyorlar?!”

Yüksek perdeden bir çığlık attı, ellerini, kollarını salladı, gözlerini süzdü, o Küçücük Sesiyle:

“Beni düelloya mı çağırıyorlar?!”

“Bırak şu Küçücük Sesi, bırak Göz Süzmeyi, el kol sallamayı, en iyisi sorumluluğunu yerine getir,” diyorum, “Sana dostça söylüyorum, eğer Tomasz’ın karşısında durmazsan, seni köpek gibi gebertecekmiş, yemin etti! İte, kaka gideceksin.”

Bağırarak sandım, ama çaput gibi gevşedi, kocaman ayaklarını döşemeye uzatıyor; ellerinin üstündeki kara tüyler de sanki bir keçe tüyü gibi gevşeyip yumuşuyor. Yüzüme Koyun Koyun Bakıyor, inek işte.

“Ee, ne diyorsun?” diye sordum. Hiç yanıt yok, sanki yağmurda kalmış bir tavuk gibi yumuşuyor da yumuşuyor, iyice gevşeyince, Çin Kraliçesi gibi, haz içinde geriniyor ve aşkla fısıldıyor:

“Hepsi Ignac’cığın yüzünden, Benim Ignac’cığımın!”

Korkudan bir Kadıncık olmuştu; Kadıncık olunca da artık korkmuyor. Çünkü Kadının düelloyla ne işi olur?! Neyse, aklını başına devşirmesi için yeniden harekete geçtim: “Bay Arturo, kendine gel, İhtiyara hakaret ettin; (‘Canı cehenneme o İhtiyarın!’ diye bağırdı) o ihtiyar ki onurunu zedelemene müsaade etmiyor (‘Canı cehenneme onun Onurunun!’ diye bağırdı), üstelik bu olay diğer yurttaşların da önünde cereyan edince (‘Yurttaşların da canı cehenneme!’ diye bağırdı), o Babanın karşısında durmanı (‘Canı cehenneme o Babanın!’ diye bağırdı) ve o Oğlu aklından çıkarmanı emrediyorum (‘Oğul mu, bak onu anlarım!’ diye bağırdı).”

Ağlıyor, ağlarken inliyor: “Ben seni dostum sanmıştım, şunkü ben senin dostunum, İhtiyar seni nasıl etkisi altına almış, yaşlı Babanın yanında duracağına Gençleri desteklemelisin, onlara özgürlük tanımalısın, Genci, tiran olan Bey Babasına karşı savunmalısın, sana bu yakışır!”

* * *

“Yaklaş sana bir şey diyeceğim,” diyor
“Uzaktan da iyi duyarım,” diyorum.
“Yaklaş da söyleyeyim,” diyor
“Duyuyorum diyorum, neden yaklaşayım ki?!”
“Kulağına diyeceğim şeyler var,” diyor
“İkimizden başka kimse yok burada, kulağa fısıldamaya ne gerek?!” diyorum.

“Beni bir canavar gibi gördüğünü biliyorum. Ama Babaya karşı benim tarafımı tutman ve benim gibileri Dünyanın Cevheri olarak görmeyi için seni ikna edeceğim. Söyle bakalım: İlerlemeye inanır mısın? Yerimizde mi saymalıyız? Eskiye rağbet ederken, nasıl Yenilik gelsin istersin? Genç oğul, sürekli baba sopası altında mı kalacak, oğul sürekli Bey Babasının duacısı mı olacak? Gence biraz huzur verelim, özgür bırakalım onu, zıplayıp hoptasın!”

“Çılgın adam!” diyorum, “Ben, elbette ilerleme taraftarıyım, ama sen Sapkınlığı ilerlemek olarak adlandırıyorsun.”

“Ee, biraz sapkınlık olsa da olur. Değil mi?” demez mi?

O bunu der demez açtım ağzımı, yumdum gözümü:

“Tanrı aşkına kendi adına, senin gibileri adına konuş, onurlu ve saygın adamlar adına değil. Oğlu Babaya karşı kışkırtsam benden Polonyalı olmazdı herhalde; bil ki biz Polonyalılar, Babalarımızı olağanüstü sayarız; bir Polonyalıya, Babanın oğlunu sapkınlığa yönlendirmesini söyleme.”

Çığlık çığlığa bağırdı: “Polonyalı olmanın sana ne faydası var ki?!” Sonra devam etti, “Polonyalıların bu zamana kadar sanki çok keyifli bir yazgıları olmuş da. Polonyalı olmaktan tiksiniyor musun? Çektiğin Acı yetmedi mi? Yıllardan beri süregelen İşkence, İstirap yetmedi mi? Al, bu gün, yine derinizi yüzüyorlar. Demek derine bu kadar düşkünsün? Başka Biri olmayı, Yeni Biri olmayı istemiyor musun? Oğlanlarınızın hep Babalarının peşinden gitmesini, bir döngü oluşturmasını mı istiyorsun? Haydi, Oğlanları babalarının kafeslerinden azat edin, bırakın da değişik yollara sapsınlar, Bilinmeyene bir göz atsınlar! İşte yaşlı Baba, bu güne kadar, tayının üstüne atlayıp da kendi isteğine göre onu yönlendirdi, tamam... şimdiyse bırakın da tay, gemi azıya alıp Babasını taşıyabildiği yere kadar, bakışlarının götürdüğü yere kadar götürsün! Şaşkınlıktan babanın gözünün akı çıkar, çünkü Oğlu almış sırtına onu taşıyor da taşıyor! Haydi, haydi, hayda bırakın Oğullarınızı Uçsunlar, Götürsünler, Taşısınlar!”

Bağırdım: “Sus, kes artık konuşmayı, tam da şimdi, şu anda, benim Babaya, Babaların vatanına^{*} karşı çıkmamı istemen görül-müş şey değil!”

Homurdandı: “Baba da, Babaistan da cehennemin dibine gitsin! Oğul, oğul, bak onu anlarım! Ne yapacaksın Babaistanı? Oğulistan daha iyi değil mi? Oğulistanı Babaistanın yerine koy da gör!”

Ben, bu Babaistan ve Oğulistan sözlerini duyunca, önce öfkelandim, onu dövmek istedim, ama sözcükler kulağımda öyle akılsızca çınlamıştı ki bu hasta, hatta belki de Çılgın adama gül-meye başladım, bir gülme aldı beni, gülüyorum da gülüyorum... o ise homurdanıyor:

---

* *Ojczyzna*: Leh dilinde vatan demektir. Baba (Ojciec) sözcüğünden türemiştir. Babavatan diye çevrilebilir. (ç.n.)

“Sana ne şu İhtiyardan... Öyle bastırıyorsun ki (dostça söylüyorum) düelloya gidebilirdim. Ama tabii, tanık olarak, güvenilir bir Dost olursa, hani tabancaları doldururken, kurşunları gömleğinin yenine saklayacak biri olursa. Bırak şu ihtiyarı! Bu İhtiyardan sana ne! Bırak İhtiyar boş atsın, ne şiş yansın ne kebab. Düellodan sonra barışırsız, belki içmeye bile gideriz! Eğer cesurca düelloya gider de erkekliğimi ispat edersem, belki de onun-benim Ignac'cığımızla içmeme izin verir...”

Beni bir gülme tuttu, ne komik bir fikir bu böyle.

“Silahlar doldurulurken tek bir tanık olmuyor ki, başka tanıklar da var.”

“Onlar ne bakacak, gözbağcılığı gerek, ne de olsa yine kurşun kaydırma numarası düelloda ilk kez yapılmıyor.”

“Ya kurşun yere düşerse?”

“Yenin içine bir Yen daha dikilir, kurşun da bu Yene düşer; kaygıya gerek yok.”

Uzun bir süre tek kelime etmeden oturuyoruz. En sonunda lafa başlıyorum (çünkü beni yine gülme tutmuştu): “İyi ya, yolcu yolunda gerek.” Beni, dışardan geçen Oğlanlarından biri görmesin diye hızla kapattığı sokak kapısına dek geçirdi. Sokakta yalnız başıma kalınca, yürüyorum, ama hemen aklıma, beni bir sinek gibi, burnumun dibinde uçarak rahatsız eden, enfiye gibi burnumu kaşındıran o sözcük, “Oğulistan” aklıma düşünce yine boş bir gülme tuttu beni. Oğulistan! Oğulistan! Ne Aptalca, ne Çılgınca şey bu, deliliğin daniskası! Kurşunu Yene kaydırmaya ne demeli? Boş boş konuşmalar, işim yok da şu Puto için o Babaya ve Babaların Vatanına, Babaistanıma ihanet edeceğim...

* * *

Ama ne yapmalı? Gonzalo'yu insana ait hiçbir gücün dolu tabancayla düelloya gönderemeyeceği ortada; Tomasz, eğer karşısına çıkmazsa onu köpek gibi geberteceğine yemin etti, iş hapiste bitebilir. Eğer Tomasz'ın dostuysam, buna izin veremem. Başka çarem yok. (Tomasz'ın iyiliği için), Gonzalo'ya kurusıkı tabancayla ateş edeceği umudunu verip, onun oraya gelmesini sağlamalı, o Tomasz'ı kandırdığını düşünse dursun, biz tanıklar, gizlice Kurşunları tabancalara yerleştiririz, böylece kurşunlar da vın vın öter! Yok, ben Tomasz'ın dostuydum. Eğer bir numara çevireceksem bu ancak Tomasz için olurdu! Ama her şeyi onun haberi olmadan halletmeliydik, çünkü olağanüstü onurlu bir adam olarak böyle bir entrikaya katılmayı kabul etmezdi; aklıma Baron'la Pyckal'i (ki onlarla gayet güzel anlaşıyorum) Gonzalo'nun tanıdığı olarak çağırmak geliyor, böylece her şey kolayca hallolur.

Buna karşın onlarla konuşmak zorundaydım... dikkatli olmalı, kim bilir, Tomasz'ın alnından akan kanı gördükten sonra, hâlâ Gonzalo'nun tarafını tutuyorlar mıdır acaba? Belki vicdanları sızladı ve (benim cebime efendime söyleyeyim, paraları sıkıştırmalarına karşın) fikirlerini değiştirdiler. Büroya gittim, bir memur olarak sorumluluklarım vardı, ama itiraf ederim ki bu kez sanki mezbahaya götürüyorlarmış gibi gittim, dün akşamki davetteki Yürüyüşümden sonra, iş arkadaşlarım, memurlar ne diyeceklerdi; Ün, Şan, Büyük Ozan, Büyük Dâhi yerine, sanki ortada don paça kalmış gibi bir Utanç duygusu sarmıştı beni, ayrıca Puto'yla birlikte olma durumu da var. En iyisi, suçu likörün veya şarabın üstüne atmak diye düşünüyorum, şakaklanma ıslak mendil bastırıp, ah vah ederek ağır ağır Yürüyorum, sanki Akşamdan kalmışım gibi bir tavrı takınıyorum. Memurlar bana uzaktan bakıyorlar, ama bir şey demiyorlar, sadece fısıldaşıyorlar, toplaşıp, kâğıtların arasından, bana bir Rarog'a*

* Slav Mitolojisinde yer alan şeytanî bir ruh (ç.n.)

bakar gibi bakıp fısıldaşıyorlar da fısıldaşıyorlar. Kimse bana tek laf etmiyordu, belki cesaretsizlikten, belki de tabansızlıktan, ama kendi aralarında, sürekli fısıldaşıyorlardı, biri diğzerinin Ekmeğini ısırtıyor, öbürü başka birini dürtüyor; bir çitin arkasından gelirmiş gibi fısır fısır fısıltılar var. Belki dün küfelik olduğumu söylüyorlardı; belki de daha Kötü şeylerdi fısıldananlar. İhtiyar Muhasebeci, kâğıtlarını altüst ediyordu ve bunların arasından bana daldaki bir saksağan gibi bakıyordu, belki de geçmişî hatırlıyordu, çünkü “Elmayı soydum başucuma koydum” diye fısıldıyordu. Oysa ben, sarhoş, daha doğrusu, akşamdan kalma numarası yapıyordum.

Baron’u sordum. Ciumkała’yla birlikte yeni satın aldıkları binek atlarını denedikleri söylendi. Ben de Ahırın ardındaki Maneje gittim, ama aklımda hep Oğulistan vardı (bu Oğulistan kafama çakılmış çivi gibi acı veriyordu). Avlunun diğzer tarafında Baron’u görüyorum, avluda duruyor, önünde kır ve iri kırsağın üstündeki Seyis var; adam, atı bir tırıs sürüyor, bir hızlandırıyor ya da Fransız veya İngiliz usulü adım attırıyor. Bu arada Pyckal ve Ciumkała bir sırada oturmuş bira içerken, nallanan bir doru ata bakıyorlar.

Pyckal bağırdı: “Liposki, Liposki Hamutlar nerede?”

Baron kırbacı sallıyordu: “*Halt! Halt!* Merdivende serçe var.” Ahırdan çıkıp da onlara gitmek zoruma gidiyordu, hatta geri dönebilirdim, hiç gitmeyebilirdim, ama kulübelerdeki köpekler havlayınca başka çare kalmamıştı: gittim. Alnıma mendili koymuştum, zorla yürüyordum, sanki Akşamdan kalmışım gibi ahlayıp ofluyordum. Galiba onlar da benimle birlikte akşamki olaylardan keyifsizlerdi, hemen mendillerini alınlarına koyup inlemeye, sızlanmaya başladılar ve Baron şöyle dedi: “Ay, başım, ay, başım, çatlıyor, dün fazla kaçırdık galiba, aman neyse, neyse! Gel de bizimle bir bira iç, gerçi çok iyi bir bira değil, ama Akşamdan Kalmalara iyi gelir!”

Bira içiyor, inliyoruz. Ama beni onların Paracıkları rahatsız ediyor, şimdi onlarla nasıl konuşacağımı bilmiyorum. Ciumkała’nın

yanında konuşmak istemiyordum (çünkü Baron'la Pyckal'i tanık göstereceğim), böylece biz de içip inliyoruz. Çok sıcak, yağmur yağacak. Ciumkala elinde bir çubukla ahıra gitti, çünkü anahtarını kaybetmiş; ben de Tomasz'ın Gonzalo'yu düelloya davet ettiğini, ama ortada bir sorun olduğunu, Gonzalo'nun korktuğunu ve düelloya gitmeyeceğini söyledim. Dedim ki: "Olacak iş değil, eğer düelloya gitmezse Tomasz onu köpek gibi geberteceğine yemin etti ki bu da onu suçlu yapar. Şimdi, büyük bir hakarete uğramış ve ihtiyaç içindeki Yurttaşımıza yardım etmemek olmaz, Gonzalo'nun düelloyu kabul etmesi için ne yapmamız gerektiğini Düşünmeliyiz."

"Tabii, tabii, Yurttaş Yurttaşdır, hem de böylesi bir anda Yurttaş yalnız bırakmak, Yurttaş yardım etmemek olur mu hiç!" diyorlar. Bana yan gözle bakarak, başlarını sallıyor ve biralarını içiyorlar.

Ben paradan söz etmemeyi yeğlemiştim, çünkü öylesi daha uygundu. "Başka bir çıkış yolu yok, eğer Gonzalo, kurusıkı ateş etmek istiyorsa, onaylamak lazım; ama sakın, kimse bunu duymasın. Ne şiş yanacak ne kebab," diyorum. Tamam mı tamam. Baron Pyckal'e baktı, Pyckal Baron'a, en sonunda Baron: "Tabii, başka yolu yok, ama sorunlu bir iş." Pyckal: "Karışık bir iş."

Diyorum ki: "Siz Sayın Beylerin, Gonzalo'nun tanığı olmayı memnuniyetle kabul edeceğinizi biliyorum, ne de olsa kavgada oradaydınız; dolayısıyla, hepimiz tanık olalım, elbirliğiyle işi halledelim, kurşunları yenin içine kaydıralım; gerçi bu sizin için sorunlu bir iş, ama ne de olsa niyetimiz iyi, sonuçta bir dostu, bir Yurttaş, yaşlı ve saygın bir adamı kurtarmak, içinde bulunduğumuz bu zor durumda Vatanımızın, Polonya'mızın şerefine leke sürmemek söz konusu." Baron Pyckal'e bakıyor, Pyckal Baron'a, Baron parmaklarını çatırdatıyor, Pyckal bacağını oynattı. Sonunda Baron: "Hiçbir şey için Puto'ya tanık olmayacağım," diyor. Pyckal:

“Puto’ya tanık olacaktım. Daha neler!” diyor. Bunun üzerine ben sözü alıyorum: “Ya, ya bilmez miyim, ne zor, ne zor olduğunu, ama lazım işte lazım, çünkü Yurttaşımızın ihtiyacı var, Yurttaşımız için, Vatanımız için yapacaksınız...” Ben böyle deyince, Baron iç çekti. Pyckal iç çekti. Oturmuş bana bakıyor, içiyor ve iç çekiyorlar: “Ya ya, ne zor, ne zor, ama lazım işte, lazım, başka Yolu yok, ama Yurttaş için, Vatan için yapmak lazım!”

Zor, çok Zor. En çok da niyet belirsiz olunca. Şeytan bilir kime hizmet etmek istiyorlar: Gonzalo’ya mı, Tomasz’a mı? Öte yandan benim niyetimin de ne olduğunu bilmiyorlar (ne de olsa paralarını geri vermemiştim). Doğrusu, ben de niyetimin ne olduğunu bilmiyorum, gerçi Yaşlı Babanın tarafını tutuyorum, ama genç Oğulistan da aklımdan çıkmıyor. İşte yağmur yağmaya başladı ve Ciumkala merdivenlerden indi.

Bir şeyler yapmak lazım. Pyckal’in ve Baron’un tanıklığı kabul ettiklerini söylemek için Gonzalo’ya gittim; Sarıldı, beni Dostu olarak adlandırdı, artık kurşunsuz ateş edileceğine emin olmuştu, bana olmayacak vaatlerde bulunuyordu. Sonra Gonzalo’nun, düelloda yalnızca onun karşısında durmayı kabul ettiğini söylemek için Tomasz’a gittim. Tomasz bana sarıldı. Oradan Tomasz’ın ikinci tanık olarak bildirdiği Dr. Garcia’ya gittim. Adam tanınmış bir avukattı, Tomasz’ın gönderdiğini öğrenince, beni, diğer müşterilerinden önce, çok zarif bir biçimde bürosuna aldı. Hemen söze başlıyor (çünkü bürosu çok gürültülü, giren çıkan belli değil, kum gibi müşteri kaynıyor, dava dosyaları gelip gidiyor, sürekli biri geliyor lafını kesiyor):

“Bay Tomasz’ı tanırım ve onun Dostuyum, şu Sözleşmeyi düzenleyip faturayla birlikte gönder, böylesi Onurlu bir meselede görevimi yapmazsam Onurlu bir adam olmam, Bay Perez’e sor bakalım, faturayı almış mı, yani onu reddedemem, Yüce Tanrım, buraya Davacıyı da eklemek gerek, izin ver bu sorumluluğu yerine

getireyim, şu dosyayı kaldırıyım, o mektubu yollayayım.” Sonra birlikte Gonzalo’ya gittik, düello çağrısı yapıldı, o da büyük bir cesaret ve gururla Salonunda bu çağrıyı kabul etti!

* * *

Akşamın geç vaktinde, yorgunluktan ayakta zor durarak eve döndüm, Müsteşar Podsrocki’nin pusulasını buluyorum: Ekselansları Elçinin benimle görüşmek istediği Elçilikte, yarın saat onda bulunmam gerektiği yazıyor. Bu çağrı, sanki apaçık gökyüzünde patlayan bir şimşek; ne istediklerini, bana ne yapacaklarını bilmiyorum, bu kesin Davetteki Yürüyüş yüzünden veya Puto’yla ilgili bir şey! Of niye bu kadar eziyet ediyorlar, neden Huzur vermiyorlar, yeteri kadar çorap örmediler mi başıma, beni ve kendilerini yeteri kadar utandırmadılar mı?! Belki de yaptığım soytarılıklar için beni cezalandıracak, başıma yıldırımlar düşürecekler! Fakat gitmek zorundaydım ve gidiyorum, bu arada düşünüyorum, beni ısırmaya kalkma, yoksa ben de seni ısırırım, karşıdaki adam sıradan biri değil, öyle bir Adam ki, boğazına takılır. Gidiyorum işte. Sokakta “Polonya, Polonya” çılgınlıkları kulakları deliyor, her yerde savaşı Babaların Vatanının acıklı çılgılığı duyulurken, kafamda Oğulistan düşüncesiyle yürüyorum da yürüyorum.

Hemen yan gözle baktım. Elçilikte çıt yok, odalar bomboş, ben yürümeye devam, Müsteşar Podsrocki, çizgili pantolon, setre ceket, çift papyon ve dik yakalı gömleğiyle çıkageldi. Beni çok zarif, ama soğuk bir tavırla selamladı, iki kez hafifçe boğazını temizleyip, İngilizvari uzun parmağıyla kapıyı gösterdi. Odaya giriyorum, masada Elçi oturuyor, yanında da bir başka elçilik mensubu, bana Albay Fichcik olarak tanıtılan askerî ateşe var. Masanın üstünde Protokol defteri ve bir mürekkep okkası, tüm bunlar, bunun bir konuşma değil bir Oturum olacağının göstergesi.

Ekselansları Büyükelçi, solgun, uykusuz, ama sinekkaydı tıraş olmuş. Beni çok nazik bir biçimde selamlıyor ama hani sanki biraz şey... neyse, böğrüne bir dirsek atıyor ve diyor ki: "Seni tanıyamıyorum, ne çorap ördün başına, bu kadar küfelik olunur mu, onca insan önünde, neyse olan oldu..."

Fichcik ile Podsrocki de öyle baktılar. Olan biten tüm aptallığı sarhoşluğa bağladıklarını anlamıştım. "Ya, çok fazla likörün sonu bu, bir de bir hıçkırık tuttu beni..." dedim. Elçi kıkırdadı, onun ardından Müsteşar, onun ardından da Albay.

Ama bu sanki görev icabı bir gülüş, ellerinden gelse bana günümü gösterirlerdi. Elçi: "Şu Bay Kobrzycki'den söz et hele, Binbaşidan. Galiba bir kavga olmuş; dün Müsteşar Bey, atlara bakmak için Baron'a gitmiş, o da ona, bir düello olacağını söylemiş. Doğru mu bu?" Baktım olaydan haberleri var, Tomasz'a atılan kupadan söz ettim. Elçi: "Baron, Binbaşı Kobrzycki'nin orada hazır bulunan Yabancıların önünde, onlara örnek olsun diye, bu durumda son derece soylu ve onurlu bir davranış sergilediğini de söylemiş, belli ki bu düello utanç verici olmayacak, bir şövalye, soylu bir Erkek gibi gidip vuruşacak. Demek ki Beyler Erkekliğimizi gizlememek, dünyanın dört bir yanına, büyük şanımız adına ilan etmek gerek, hele ki, tam da Berlin'e, evet Berlin'e doğru, Berlin'e yürüdüğümüz şu sırada! (Bu sırada hepsi ayağa zıplıyor, önce Elçi, sonra Albay, sonra da Müsteşar bağırıyorlar: "Berlin'e, evet Berlin'e doğru, Berlin'e!")

Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Ama bu çığlıktan sonra, put gibi kesildiler ve Müsteşar protokol defterine yazmaya başladı. Ekselansları Elçi sözlerine devam ediyor: "İşte buradan hareketle siz Beyleri ve Bay Gombrowicz'i toplantıya çağırdım ki ne yapacağımıza karar verelim. Ne de olsa Ulusumuz, yalnızca Dâhileri, olağanüstü Düşünürleri, Yazarlarıyla ünlü değildir, ama Kahramanlarımız da vardır, bu günlerde ülkemizde Kahramanlık

aşmış, taşmışken, bırakalım da burada da bir Polonyalının yiğitliğini görsünler! Demek ki elçiliğin görevi, bunun üzerini örtmek değil, aksine herkese Kahramanlığımızı göstermektir, çünkü düşmanı ancak Kahramanlık yener, Kahramanlık, evet, Kahramanlarımızın yenilmez, fethedilmez Kahramanlığı, Kahramanlığımızın önünde titreyip geri çekilecek olan cehennemî güçlere korku salacaktır. (Bu sırada hepsi ayağa zıplıyor, önce Elçi, sonra Albay, sonra da Müsteşar bağıryorlar: "Kahraman, Kahraman, Kahramanlık, Kahramanlık!")

Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Elçi: "Bunun içindir ki, Düellodan sonra, Tanrı'nın yardımıyla kazanacağız tabii, Elçilikte Binbaşı Kobrzycki'nin şerefine bir yemek vereceğim ve tüm Yabancıları davet edeceğiz; böylece Cehennemî Güçleri yeneceğiz!" Müsteşar, Ekselanslarının söylediklerini deftere hemen geçirdi, yazma işlemini bitirdikten sonra, alevli bir biçimde sıçrayıp bağırdı: "Harika bir Fikir Hayırsever Ekselansları, muhteşem bir fikir!"

Albay da bağırdı: "Eşi, benzeri görülmemiş bir Fikir, Hayırsever Beyim!"

Bunun üzerine elçi: "Nasıl, ama? Evet, fena Fikir değil galiba!" Bunun üzerine ötekiler haykırdılar: "Harika, çok seçkin bir Fikir!.." hemen deftere geçirdiler. Müsteşar, yazar yazmaz yine ayağa fırladı ve bağırdı: "Düşman, asla, asla bizi, gücümüzü, Cesaretimizi alt edemeyecek, dünyada bizim Cesaretimiz gibisi yok! Ekselansları! Peki, neden Ekselansları Büyükelçi, bu düelloda hazır bulunmasın ki? Yabancıları, sadece Elçilikteki Yemeğe değil, ama Düelloya da davet edelim: Bir Polonyalının nasıl tabanca kullandığını görsünler! Görsünler bakalım bir Polonyalı, tabancayla düşmana nasıl karşı geliyor, ah görsünler bakalım!" Elçiyle Albay birlikte bağırdılar: "Görsünler bakalım, görsünler bakalım!" Ben dizlerimin üstüne çöktüm.

Ama Ekselansları Büyükelçi, deftere göz atıp yüzünü ekşitti, yan gözle bakıp sesini alçaltarak Müsteşara döndü: "Ah budala, budala, Koca Budala, Düello Av Partisi mi ki adam davet ediyor-sun?! Ah ne aptalca bir şey söylenmiş, bir de Deftere geçirilmiş, bunu nasıl çıkaracağız şimdi?" Müsteşar kıpkırmızı kesildi, Elçiye pis pis bakıp yavaşça konuştu: "Silsek mi acaba?" "Nasıl sileceksin ki, protokol bu!" Sararıp solmuşlardı; her üçü de masada duran Protokol defterine bakıyorlar. Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Onlarsa kafa patlatıyorlar: nasıl silmeli, ne yapmalı?

En sonunda Albay konuştu: "Ah, aptalca bir iş oldu, gereksiz bir şey kayıtlara geçirildi: ama benim bizi kurtaracak bir fikrim var. Ekselanslarının Düelloya katılamayacağı ve yine düelloya Konuk çağıramayacağı ortada, çünkü sizin de dediğiniz gibi bu bir düello, av partisi değil... ama tazılı, atlı bir Av Partisi düzenlemeye ve bu partiye Yabancıları da davet etmeye ne buyrulur? O sırada Düello olur, biz de tesadüfen, habersizce oradan geçmiş gibi yaparız, fırsattan istifade, Av Partisi falan derken, Ekselansları sen de yabancıları Düelloyu göstermiş olursun, bu arada uygun bir söylevle, bizdeki Onurdan, Şerefden, Cesaretten de bahsedersin."

"Tanrıdan kork be adam, nasıl bir tazılı, atlı Av Partisi düzenleyeceğiz ki ne tazımız var ne atımız!" dedi Elçi. Bunun üzerine Müsteşar: "Tazılar Baron'dan tedarik edilir, atları da Baron'un ahırından alırız, ne de olsa adamda birçok binek atı bulunuyor!"

"Tabii ya, Baron'da sadece at ve köpek yok, kırbaçtı, mahmuzdu, tozluktu her şey bulunur. Yirmi ya da otuz atlı bir Kafile düzenleriz, Hadi ama Ekselansları, ya o ya bu, ister ite ister kaka, olacak bu iş, ne de olsa Deftere yazıldı..."

Ateş almış gibi zıplıyorlar. Elçi bağırdı: "Tanrıdan korkun be, delisiniz siz, tavşan yok burada tavşan! Delirdiniz herhalde, büyük kentte bir tane bile tavşan bulunmazken sürek avı nasıl

yapılır?!" Müsteşar homurdandı: "İşte mesele burada, tavşan yok!" Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Albay: "Doğru, hayat kurtaracak tavşan yok burada. Ama Ekselansları, öte yanda da protokol defteri var, nasıl çıkacağız bu işin içinden, ah Protokol, vah Protokol..."

Çıldırılmış gibi Defterin çevresinde zıplayıp hopluyorlar. Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Elçi bağırdı: "Tanrım, Tanrım, nasıl olur da, tazılarla Tavşan Avına çıkılır şimdi, savaş var, savaş!" Müsteşar: "Ya Protokol?!" Albay Bağırdı: "Ya, Protokol?!" Bunun üzerine Elçi daha fazla bağırdı: "Tanrım, Tanrım, tavşansız, nasıl tavşan peşine düşülecek?" Hep bir ağızdan bağıryor diğerleri: "Ya Protokol?!" Öneri üzerine öneri, kafa patlatıyorlar, ahlayıp ofluyorlar (bu arada Protokol olgunlaşıyor, kızarıyor), en sonunda Elçi ölü gibi beyaz bağırdı: "Bok üstün bok, yaz kâtibim, yaz, yapalım bari ne yapalım, başka çare yok... ama tavşanın olmadığı yerde, bir Kfile tavşan peşine nasıl düşecek! Fakat diyeyim ben, lafla peynir gemisi yürümez!" Ben dizlerimin üstüne çöktüm.

Sonunda atları ve köpekleri Baron'dan almakta anlaştılar. Kfile, yanlarındaki hanımefendilerle, tasmalarından tuttukları tazılarla tesadüfen Düello alanına gidecekti, hani sanki öylesine tavşan peşindeymişçesine. O sırada Ekselansları, Hanımlara ve davet edilen Yabancılar Düelloyu gösterip, Erkeklik, Onur ve Dövüşü de gösterecek, bu sırada ulusumuzdaki ölçülmez Dürüstlük, Soylu Kan, Vazgeçilmez Saygınlık, Sarsılmaz İnanç, Üstün Kutsal Mucize de gösterilmiş olacaktı. Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Karar alınıp da Deftere geçirilince, Elçi toplantının bittiğini ilan ediyor. Suratları bir karış (çünkü bu işin sonunda bir bela çıkacağını hissediyorlar), "Yaşa, var ol, yaşasın!" diye bağırdılar. Önce Elçi bağırdı, arkasından Albay, sonra da Müsteşar. Ben önce dizlerimin üstüne çöküp, sonra aceleyle oradan ayrıldım.

Sokağa çıkınca rahatladım ve bir öfke seline kapıldım. Lanet, lanet olsun, lanet, hepsine de lanet olsun, Kahramanlık mı istiyorlar, kendileri uydursunlar! Ama Baron ve Pyckal'le yapılacak olan toplantıya gitmem gerekmişti; Doktor Garcia'yla birlikte şartları belirleyecektik. Bu Toplantıdan iyi bir sonuç çıkacağını da hiç sanmıyordum, çünkü batıkça battığımız ve dibi boylaya-
cağımız ortadaydı.

Önsezilerim beni yanıltmazdı. Toplantı, nehrin kıyısındaki bir kafede yapılıyordu (çünkü hava çok sıcak) ama o bendeki şaşkınlık, o bendeki hayret görülmeye değer: Baron'la Pyckal demirkırı, iki kocaman aygıra binmiş geliyorlar. Baron: "Aygırları deniyorduk, onun için buraya geldik." Aslında aygırları falan denedikleri yoktu, Bir İneğin tanığı olarak, kendilerinin de İnek ve Kısarak olarak görülmelerinden titredikleri için aygırlarla gelmişlerdi. Daha sonra, Dr. Garcia'nın bir Memuru geldi ve Patronundan bir haber getirdi; Patronun bir Sözleşme imzalaması gerektiğini ve bu yüzden, büyük özürleriyle birlikte yerine kendisini gönderdiğini söyledi. Öyle olsun.

Biz de iki Aygırın bağlandığı ağacın altında Toplantıya başladık. Her şeyin çabuk, sessiz ve tereyağından kıl çeker gibi kolay geçmesi için ne yapacağımı bilmiyordum; ancak karşımda duran Baron ve Pyckal tanınmayacak derecede değişmişlerdi: baston yutmuş gibi dimdiktiler, çok az konuşuyorlardı, çok da kibarlardı, avurtlarını şişiriyor, oflayıp pufluyorlardı; durmadan da eğilip selam veriyorlardı. Söze ben başlıyorum: "Düello ilk kan akışına kadar sürer, elli adımda başlar." "Yok," diyorlar, "olamaz, üçüncü kan akışında biter, otuz adımda başlar." Kısaktan korktukları için, bu kurşunsuz, boş Düelloyu, en sert ve en zor duruma getirmek istiyorlar; ağacın altında Aygırlar duruyor. Yanaklarını

şışırıyor, avurtlarını havayla dolduruyorlar, soluk soluğa kalıyorlar (kurşunsuz da olsa) kan görmek istiyorlar.

Bu arada aralarında homurdanıyor, aralarında başlıyorlar. Çünkü ne benimle ne de bizim Memurla başlamaya cesaretleri yok... ama aralarındaki cesaret büyük, Aygırları bize karşı kullanamayacakları için kendi aralarında kullanıyorlardı, biri diğerine homurdanıyor, karşılıklı atıyorlardı. Eski Sıkıntılar, çok eski Dertler yeniden hatırlanıyor, Değirmendi, Kanaldı derken birbirlerine pis pis bakıp homurdanıyorlar, Baron homurdanıyor, Pyckal homurdanıyor, homurdanıyorlar da homurdanıyorlar: “Sana bir yumruk atarım”, “ben de seni bir pataklarsam”; Baron cebinden eski, kocaman ve kırık bir Tırnak çıkardı. Tabii kendi aralarında itişemiyorlardı, çünkü toplantıda ben de varım, böylece benimle konuşarak birbirleriyle atıyorlar. Baron: “Ben Hödüklerin hödüğü değilim, Beylerin Beyiyim, yani burada olan biten Hödüklerin Hödüğü gibi domuzlara yaraşacak biçimde değil, Beylerin Beyi gibi, dört atla gider gibi olmalı, Çünkü Efendime söyleyeyim, Ben Hödük değilim, Beyim, validem, toprağı bol olsun, inek sağmazdı, ahıra bile girmişliği yoktu.” Pyckal: “Kimi Hödüklerin Hödüğü, kimi de Beylerin Beyi, yalnız affedersiniz, canım isterse ben gün ortasında, herkesin önünde pantolonu indirir, Hacetimi görürüm, bana engel olanın da alnını karışlarım, karışlarım yani...”

İşte böyle saçma sapan konuşmalar! Ama bana verdikleri Paracıklar cebimi yakıyor... ne yapacağım bu paraları... Toplantı başlamış sürüyorken şimdi çıkarıp da versem? Niyetleri de belli değil, Gonzalo'nun mu, yoksa Tomasz'ın mı yanındalar; bizim burada düellonun şartlarını konuşan onurlu kişiler olarak mı, yoksa komplocular olarak mı toplandığımız da belli değil. Eğer komploya kime karşı olduğu da belli değil, Tomasz'ı mı koruyacağız, yoksa para için, ah o Tatlı, Güzel Mammon için

Gonzalo'nun yanında yer alacağız da, her şeyi kolayca halledecek miyiz? Bu kuşku içinde Baron, otuz adımdan yirmi beş adıma inmeyi öneriyor, çünkü Düello şarlatanca düzenlendikçe, onlar daha da haşin olmasını istiyor, Haşinlik üstünde direnmiyorlar. Avukatın memuru, efendime söyleyeyim, budalanın teki, Hollandalı mı, İsviçreli mi, Belçikalı mı, Belki de Rumen, neyse Onur meselelerinden falan tamamen habersiz bir adam; öyle ki her iki tarafın da düelloda bulunmalarının Garantisi olarak bir Teminat akçesi yatırmalarını bile önerdi. Kısacası, kör topal gidiyorduk, Düelloysa, kurşunsuz olmasına karşın gittikçe hazinleşiyor.

Orada, denizlerin ardında, kurşunlar vızıldıyor. İşte ben, Ormanların, suyun ötesinde olan şeyler olmasa bu kadar huzursuz olmam. İşte o kanlı Savaş, sadece bana değil herkese ağır ve çok sorunlu geliyor, herkes, başıma bir şey gelir mi, bir bela açılır mı diye derin derin düşünüyor. İşte, bu tehlikeli zamanda susup oturacağımıza, tutmuş burada Düello düzenliyoruz, orada kurşunlar, burada bir kurşun (gerçi o kurşun da yok ya). Of Aziz Meryem! Merhamet, merhamet et! Neden, niçin, ne amaçla, nasıl bitecek bu iş? Ey İsa, bağışlayan İsa zor, zor, çok zor!.. Ama çare yok, önümüzde bu Düellodan başka yapacak bir iş, erişilecek bir hedef yoksa ne yapalım? Bunun içindir ki efendime söyleyeyim, karanlık olsa da, fazla bir şey görülme de, hani ormanda kaybolmuş birinin uzaktan bir kaya ya da ağaçların arasında bir tepe görerek, en azından bir hedefi var, gidecek bir yeri var diye yürüdüğü gibi, ilerliyordum. Ötekiler de yürüyorlardı, hepsi başka taraftan, kendi yollarında.

Tomasz, Haşin ve Kanlı bir kararın peşinden gidiyordu, silahla İneği öldürmek, Boğayı ortaya çıkarmak istiyordu. Silah sesiyle kuduran boğa, biricik Oğlunu lekeleyen İneği alaşağı edecekti... Oh, Boğa, boğa, boğa! Gonzalo, kadın başına, sessiz

sedasız, Tilki gibi çalı diplerinden dolanarak Oğlancığını kokuyor, onun peşinden gidiyor, boş bir Düellonun boşluğunda Tomasz'dan kaçıyor. Gidiyorlar, oy, Baron ve Pyckal, binmişler de aygırlarına gidiyorlar, ama sanki homurdanıyor, niyetlerinden emin olmadan birbirlerini kötü kötü süzüyorlar. Ekselansları Büyükelçi de Müsteşarıyla, Kafilesini av peşinde, düzlüklerden, ovalardan, söğütlerden, Çamların, Kozalaklı ağaçların arasından, Hanımlarla birlikte aşırıyor! Karanlık bir orman! Geniş, asırlık bir orman! Ormanlık alan! Ah, Bağışlayan Tanrım, Ah Yüce, Adil İsa, ah Kutsal Anamız, ben de yürüyorum, yürüyorum, yaşam yolunda atıyorum Adımlarımı, ormanımın içindeki Dağıma zar zor tırmanıyorum. Yürüyorum, yürüyorum da, yürüyorum, Hedefime yürüyorum, ne Yapacağımı bilmiyorum, ne Yapmam gerektiğini de. Neden Gidiyorum ki? Ama Yürüyorum, Yürüyorum, çünkü ötekiler de Yürüyorlar, işte böyle koyunlar, danalar gibi birbirimizi bu Düelloya sürüklüyoruz; insan, insanlar tarafından zorlanır ve ormanda yitmiş gibi insanlar arasında yitip giderse planlar boştur, düzenler, kararlar boştur. İşte Yürürsün de Yitersin, kararlar alırsın, planlar yaparsın, ama Yitersin, sanki kendi iradenle yaparsın yaptıklarını da Yitersin, Yitersin, dersin ki yapıyorum işte, ama Ormanda, Gece vakti, yitersin, yitersin...

* * *

Bu düşüncelerle sokakta Yürürken, gazeteciler "Polonya, Polonya" diye çığlık çığlığa bağıyorlar, bir an bile susmamacasına, gittikçe daha sesli, daha baskın... galiba işler iyi değil... sanki orada bir şey, efendime söyleyeyim, sanki sis içinde, suyun kenarında, tanyeri ağırırken ortalık karanlık da, hiçbir şey ayırt edilemiyor gibi... ama ben görüyorum, bir şeyler iyi gitmiyor, çatlıyor, patlıyor, zar zor soluk alıyor. İşte böyle dolaşıyorum sokaklarda,

gazete alıyorum, tesadüfen Elçilik binasının önüne gelmiştim ki Ekselansları Büyükelçinin odasının ışığının yandığını gördüm. Niyetlerimin, ilişkilerimin, duygularımın belirsizliği ve açık olmayışı, günahkârlığı nedeniyle bu binaya, aziz, ah Lanetli Vatanıma, galiba dehşetle bakıyordum; o sırada, Elçinin gölgesini beyaz perdede gördüm, içimdeki yırtıcı meraka daha fazla hâkim olamamıştım: Varşova'nın arka sokaklarında savaşıırken, Berlin'e yürümemizin ardındaki Gerçek neydi acaba? Vaktin geç olduğuna, gecenin bir yarısı olduğuna bakmadan Vatanımın binasından içeri girdim, ilk kata ulaştım. Bu adamın ağzından gerçeğe dair bir şeyler almaya yemin etmiştim. Neyse, yürüyorum, etraf boş, sessiz. Sessiz. Ayak seslerim sütunların arasında kayboluyordu, bu sırada Elçinin boğuk ayak sesleri salondan duyuluyordu, camlı kapının ardından da kambur sırtıyla bir oraya bir buraya gidip geldiği gözüküyordu. Yürüyorum, yürüyorum, yürüyorum. Kapıyı vurdum, uzun süre kimse yanıt vermedi, ama ayak sesleri kesilmişti. Bunun üzerine yine vurdum, Elçi, içeriden seslendi:

“Kim o? Ne var? Kim o?” İçeri girdim, pencerenin yanında duruyordu, beni görünce bağırdı: “Nasıl Habersiz tebersiz geliyorsun sen buraya?”

Pencereden şömineye doğru gitti, ellerini cebine koydu. Sözlerine devam etti: “Neyse gel bakalım, efendi, benim de seninle konuşacaklarım vardı.”

Bir tabureye oturdu, kalktı, Bay Gombrowicz aşağı, Bay Gombrowicz yukarı başladı konuşmaya, havadan sudan derken, kıvranıyor da kıvranıyor, en sonunda diyor ki: “Tanrı aşkına söylesene, şu Gonzalo hakkında neler diyorlar? Duyduğuma göre, Erkeklerle, madama gibi şey ediyormuş, ha?” Odanın diğer tarafına gidiyor, oradaki tabureye oturuyor ve tırnaklarını yemeye başlıyor. Ben bu adam neden yürüyor, oturuyor, kalkıyor, tırnaklarını yiyor diye düşünüyorum. Ve diyorum ki:

“İstedikleri kadar konuşsunlar, kanıt yok, hem düelloyu da kabul etti.”

“Öyleyse dikkat et de bir rezalet çıkmasın, Av Partisi olacak, davetiyeler yollandı bile! Gerçi savaş var, ortada tavşan falan yok, ama Yapıyoruz Av Partisini. Çıldırmak içten değil! Yahu burası, bar, pavyon değil ki, Elçilik be!”

Yıldırım gibi bir sesle bağıyordu: “Elçilik be, Elçilik...” Niye bağıyor ki diye düşünüyorum? Konsolun yanında durmuş bakıyor, Niye Duruyor ki diye düşünüyorum. Sonra düşünüyorum da, bağırmasını oturup kalkmasını niye Düşünüyorum ki diye düşünüyorum; neden çılgılık atması, oturması, kalkması bana bu kadar garip geliyordu ki? Sonra, çok Garip: Boş, bir şişe veya sukabağından yapılmış Sürahi gibi boş. Bakıyorum bu adam Bom Boş, içimi korku kaplıyor, niye bu kadar Boş ki? En iyisi dizüstü çökmek!

İşte dizlerimin üstüne çöktüm, ama hava cıva. Ayakta duruyordu. Birkaç adım daha attı. Yine dikiliyordu, duruyor işte.

Ben diz çöküyorum, ama diz çöküşüm çok Boş.

O dikiliyor, ama onun da dikilişi boş.

“Kalk ayağa,” diye homurdandı. Ama söylemi Boş. Ben hâlâ diz çöküyorum, ama diz çöküşüm Boş. Kanepeye gitti, oturdu, sanki Sukabağı ya da Top.

İşte o zaman anladım ki her şeyi şeytan almış, götürmüş. Her şey bitmiş, Savaş Kaybedilmiş. Bu da Elçi değil artık.

Diz çöktüğüm yerden kalkıyorum... Dikildim, Duruyorum. O da duruyor.

“Av Partisi olmayacak galiba?” dedim.

Derin bir soluk aldı ve bana baktı: “Av Partisi,” dedi, “olamayacak mı? Niye olmasın ki?”

“Demek olacak?”

“Neden olmasın ki? Öyle karar verildi ya.”

“Olacak yani?”

“Ben fırıldak değilim,” diye bağırdı, “ben fırıldak değilim. Sen beni ne sandın?” diyor, “Ben Elçiyim, Devlet Adamıyım...” Yine bağırdı, aniden, “Elçiyim! Devlet Adamıyım!” Devam ediyor, “Boklu değilim ben, seni boklu, ben burada hükümetim. Devletin temsilcisiyim!” dur durak bilmeden, çılgın gibi, avaz avaz bağıırıyordu artık, “Ben Elçiyim, Ben Hükümetim, burası da elçilik, ben Devlet Adamıyım, ben Devletim, Elçiyim, Devlet Adamıyım ben, burası Elçilik, Devlet, yani Av olacak diyorsam, olacak, çünkü Devlet, Hükümet, çünkü Elçilik, ben Elçiyim, Elçi ve Hükümetim ve Devletim, Berlin’e, Berlin’e doğru, Berlin’e, Berlin’e!” Duvardan pencereye koşuyor, oradan dolaba ve “Devlet, Hükümet, Elçilik, Elçiyim ben,” diye bas bas bağıırıyor da bağıırıyor... Ama çığlığı boştu, ben de Elçilik binasını terk ettim.

* * *

Her şey Boştu. Sokaklar da Boştu. Hafif, ıslak bir yel esti, nereye gideceğimi bilmiyorum, ne yapacağımı da; bir kahveye girdim, içtiğim Çay Boş. O zaman düşündüm de, bizim ihtiyar Vatanın sonu gelmişti... ama düşünce de Boş, Boş ve yine sokaktayım, yürüyorum, ama nereye yürüyorum, nereye gitmem gerektiğini kendim de bilmiyorum. Sonra durdum. Her şey talaş gibi, toz biber gibi, boş bir fıçı gibi kuru ve boş işte. Orada duruyorum ve nereye gidebilirim, ne yapabilirim diye düşünüyorum, çünkü burada ne bir Dostum, ne de yakın bir tanıdığım var, sadece sokağın köşesinde, efendime söyleyeyim, duruyorum... ancak o zaman gecenin bu saatinde beni Oğula gitmek, Oğlu görmek için bir istek sardı... Bu arzu Gecenin bu vaktinde yersizdi, ama o köşede durdukça ve nereye gideceğimi bilmedikçe (çünkü kahveler de kapanmıştı) içimdeki arzu artıyor, daha da

baskın oluyordu. Babam öleli çok olmuştu. Annem, uzaklarda. Ne çocuğum var, ne de Dostum, ne bir yakınım, bari bir yabancı-
nın çocuğuna bakayım, bir yabancının da olsa Oğula bakayım. Bu isteğin saçma olduğunu biliyorum, ama yerimden hareket ettim; amaçsız Yürüyorum, Yürüyüş beni Oğula yönlendiriyor; ne oraya ne buraya, Oğula gidiyorum (Yürüyüşüm gittikçe ağır ve cesaretsizce oluyor). Oğul, Oğul, Oğula, Oğula! Geç vakte karşın niyetimi gerçekleştireceğimi biliyordum, çünkü Tomasz'la Oğlu, bir pansiyonda iki ayrı odada kalıyorlardı, güney ülkelerinde olduğu gibi tüm kapılar açıktı.

Zorlanmadan pansiyona vardım ve odayı buldum, bir de ne göreyim: yatağa çıplak uzanmış, uykuya dalmış, o göğüs, o omuzlar, o kafa, o bacaklar, ah, rezil, rezil, ah rezil Gonzalo! Yatıyor ve nefes alıyor. Soluğu beni rahatlatıyordu, ama birden beni bir kızgınlık aldı, gece yarısı ona, buraya gelmişim de, şeytan bilir, neden, hangi amaçla... kendi kendime diyorum ki: Oh, gençleri başıboş bırakmamak gerek, öyle gerek, onları zapturapta sokmak gerek! Ah nasıl yatarsın böyle serseri? Haydi, İşine Gücüne git! Sana bir iş Bulmalı! Bir iş buyurmalı! Aman, İnsan büyütme kolay mı, öyle rahat bırakmayacaksın, işe gidilecek, Duaya gidilecek, gerekirse sopayla... Şuna bak, bu serseri yatıyor. Diyorum ki: Disiplin için, erdemle büyütme için sopa şart, Tanrım, merhamet et, bu serseri sırtüstü yatmış uyuyor... Yatıyor işte. Yatıyor, bense ayakta duruyorum, ne yapacağımı, buraya neden geldiğimi kendim de bilmiyorum. Gitmek istiyordum, ama gidemiyordum, çünkü o Yatıyor, buraya neden geldiğimi bilmiyorum.

Yatıyor, işte Yatıyor. Beni bir huzursuzluk sardı mı sana, diyorum ki (ama tabii sesli değil, yavaşça): "Ha, buraya, Düşmanlar tarafından yenilmiş olan Ülkemizin geleceğinden huzursuzluk duyduğum için, elimizde Çocuklardan başka hiçbir şey kalmadığı için geldim. Oğullar Babalarına ve Babalarının Vatanına sadık

kalsınlar diye!” Böyle diyorum da bir korku sarıyor beni ki, sorma, niye böyle diyorum, neden böyle diyorum ki... Boşluk! Ansızın gelen Boşluk! Öyle bir Boşluk ki, ansızın gelen, etrafta Hiçbir şey yok... hiçbir şey de olmamıştı sanki... sadece o Yatıyor, yatıyor da yatıyor... İçimde bir Boşluk, önümde de. Bağırdım: “Ulu Tanrım, Babamız merhamet et!”

Ama Oğul, önümde yatarken, sadece Oğul varken, Oğuldan başka bir şey yokken, Tanrının, Babamızın adını anmak boşa değil miydi?! Oğul! Oğul! Oğul! Gebersin Baba! Babasız Oğul. Gemlerinden Boşalmış Oğul, Boş Bırakılmış Oğul, evet işte, şimdi anlıyorum!

* * *

Ertesi gün, sabah erkenden – Düello.

Nehre yakın çimenliğe vardığımızda, henüz ortada kimse yoktu; Tomasz dua eti; kısa bir süre içinde hekim atlı arabayla geldi; daha sonra da Gonzalo, dört atlı bir arabayla, telaş ve velle içinde geldi; ardında da atlı uşağı vardı, bu gelişe, Baron ve Pyckal de kır aygırlarının üstünde eşlik ediyorlardı, atlar sertçe mahmuzlanıp da gemleri ağızlarını yaraladıkça şaha kalkıyor, homurdanıyorlardı. Hepimiz oradaydık. Baron’la birlikte alanı arşınılıyorduk ki bir kurbağa gördüm. Baron’a, “Burada kurbağalar var,” dedim. O da “Var tabii, çünkü burası nemli,” dedi. O sırada yanıma Dr. Garcia yaklaştı, çabuk olmamızı, çünkü bir Feragat ve Devir davasına katılacağını söyledi.

İşaret verildi ve iki hasım alana girdiler. Bay Tomasz, sakın ve alçakgönüllü bir biçimde, Gonazlo ise telaşlı ve süslü püslü kılıklarının hışırtısı içinde: Mavi atlastan Kuşak, yeleği de Safran rengi Atlastan, siyah bir Mintan, örgüden bir yarım setre ceket, hepsinin üstünde iki renkli bir pelerin, başında da geniş, çok

geniş bir siperi olan Meksika şapkası. Baron ve Pyckal aygırlarına bindiler. Gonzalo, şapkasını salladı, atlar homurdandılar. Pyckal dörtnala benim yanıma geldi, atın üstünden tabancayı uzattı, Puto şapkasını sallıyordu yine.

Tomasz, kendi yerinde sakince durup bekliyordu. Ben tabancaları doldurdum... kurşun da yenden içeri. Tabancayı Tomasz'a sundum, ama boştu tabii, ikinci boş tabancayı da Pyckal Gonzalo'ya verdi. Kenara çekildiğimizde Baron bağırdı: "Ateş, Ateş!" Ama çılgılığı boştu, çünkü namlular da boştu. Gonzalo, şapkasını yere çalıp tabancasını kaldırdı ve ateşledi. Çimenliği bir gümbürtü kapladı, ama Boş bir gümbürtü. Dallardaki serçeler, (buradakiler bizimkilerden daha yağlıydılar) uçup kaçtılar; bir inek de öyle.

Tomasz, Gonzalo'nun kurşununun isabet etmediğini görerek (kurşun yoktu ki) kendi silahını kaldırdı, uzun, çok uzun süre nişan aldı: Ama bu nişan alışının da Boş olduğunu bilmiyordu tabii. Nişan alıyor, alıyor, ateş ediyor, ama boş, boş: bu gümbürtüden, gümbürtüden başka bir şey çıkmamıştı. Güneş göründü, ısıtmaya başladı (çünkü sis dağılmıştı), çalılarının ardından bir inek çıktı; Gonzalo, şapkasını salladı; çalılarının ardında Av Kafilesi göründü; en önde atlı iki Uşak, birisi iki, diğeri dört tazıyı çekiyordu, onların ardından Hanımlar ve Beyler atlarıyla, acele içinde geliyorlar, aralarında konuşup şarkılar söylüyorlar... işte böyle geçiyorlar da geçiyorlar, ilk önce Ekselansları Büyükelçi, benekli, büyük bir aygıra binmiş, üzerinde av ceketi olduğu halde, sağdan giriş yapıyor, ardında Müsteşar, onun hemen yanında Albay. Gidiyorlar da gidiyorlar, sanki hiçbir şey olmamış gibi, tavşan peşine düşmüşler, gerçi efendime söyleyeyim, bu boş bir iş, çünkü ortada tavşan falan yok... işte böyle, rahat rahat gidiyorlar.

Bunları görünce ağzımız açık öylece kalakalmıştık, en başta da Tomasz. Ama onlar geçtiler gittiler. Yine tabancalar doluyor,

ben kurşunları yenime aktarıyorum, ateş, ateş, Gonzalo şapkasını sallayıp boş tabancayla ateş ediyor, olan biten bir şey yok; Tomasz silahını kaldırıyor, nişan alıyor, alıyor da alıyor... ah bu ne nişan alışı böyle! Öyle Nişan Alıyordu ki uzun uzun, dikkatle, özenle, öyle korkunç nişan alıyordu ki, Namlu Boş olmasına karşın, Puto, büzüldü ve endişelendi, hatta beni bile, sakın Ölüm bu Namlunun ucunda olmasın diye bir düşünce aldı. Silah Gümbürdedi. Ama bu gümbürtüden, gümbürtüden başka bir şey çıkmamıştı. Gonzalo, Kocaman Kenarlı, Kara şapkasını salladı. Baron ve Pyckal, atları öyle dizginlediler ki hayvanlar az daha sağırları üzerine oturacaklardı. Dr. Garcia yanıma yaklaştı, acele etmemizi rica etti, Davaya yetişmesi gerekiyormuş.

O zaman başımın belada olduğunu anladım! Tuzağa düştüğümüz açıkça ortadaydı, çünkü bu işin sonu olmayacaktı: çünkü son, ilk kanla gelecekti, boş tabancalarla nasıl kan akacaktı ki? ah ne düşüncesizlik, ne yanılğı, düellonun şartlarını belirlerken nasıl atlamıştık bunu!!! Bu durumda, bütün gün ve gece, daha sonraki gece ve gün de ateş edebilirlerdi, ben de Kurşunu Yene kaydırırdım, sonra yine o ateş, öbürü ateş, bu işin sonu yoktu yani! Tanrım, ne yapmalı, bu işin içinden nasıl çıkmalı. Gonzalo ateş etti! Ateş etti Tomasz! Uzaktan Atlı Kafile, çalıların arkasından göründü, Hanımlar, Beyler, tırıs ya da yavaş yavaş ilerliyorlar, önde Ekselansları, arkada Müsteşarla Albay, tavşan peşine (gerçi tavşan falan yok) düşmüşlerdi...

Gonzalo şapkasını salladı. Tomasz, silahı gözüne uydurdu. Ah nasıl da nişan alıyor! Tanrım, Tanrım, Tanrım, tüm kalbiyle, tüm gücüyle, tüm dürüstlüğüyle... kaşlarını çatıyor... gözlerini kısıyor... Nişan Alıyor, evet Nişan Alıyor, Ölümüne, evet, Ölümüne, kanlı bir Ölüm, Ölüm olmalı, Kan görülmeli! Silah Gümbürdedi. Ama sadece gümbürtü işte, Galiba bu boş patlamalarla kendini öldürecek. Puto, kara şapkasını salladı, Kafile uzaktan göründü,

ama artık daha da yaklaşmışlar, aralarında konuşuyorlar, "tavşan peşine, tavşan peşine," diye bağıyorlar. Bu sırada Pyckal'ın aygırı Baron'unkini sağrısından ısırdı. Sağrısından ısırdı! Baron ona vurdu, Pyckal de Baron'unquine yapıştırdı, Baron atın üstünden, diğerinin ağzına indiriyor, Pyckal de durur mu, tabii o da... Aygırlar kişnemeye başladı!

Biz onlara doğru gidiyoruz. Ama artık gemi azıya almışlar ki ne almışlar, uçuyorlar! Baron düştü! Bir baktım ki Kafiledeki atlar da kişnemeye başlamışlar, şaha kalkıyorlar, Hanımlar bir bir yere düşüyor. O sırada uzaktan köpeklerin, tazıların öfkeli havlamaları duyuluyor, birinin üstüne çıktılar, paralıyorlar! Biz düelloyu falan bırakıp yardım etmek için yaklaşıyoruz, atlar, Aygırlar, gemi azıya almışlar, bir almışlar ki birbirlerini ısıyorlar, kişniyorlar... bir de ne görelim, köpeklerin altındaki Ignac'tan başkası değil; Köpeklerle birlikte yuvarlanıyor, parçalanmış, ısırılmış! İnsan ve köpek çılgınlıkları, bağırımları, Ignac'ın iniltileri, atların çıkardıkları gürültüler, hanımların çılgınlıkları, erkek sesleri birbirine girip Dantevari bir senfoni oluşturmuştu.

Tomasz, "Tabanca, tabanca," diye bağırip elimdeki silahı kaptı, köpeklere ateş etti, ama namlu boştu.

O sırada Gonzalo, Köpeklerin üstüne atılmasın mı?! Hem de elinde hiçbir silah olmadan sadece çılgın ve korkunç bir çılgılık atarak... aralarına dalıp onlarla dövüşmeye başlamıştı, böylece onların darbelerini üzerine çekerek, bedeniyle Ignac'a siper olmuştu!

Uşaklar da ellerine ne geçerse, kayışla, kırbaçla köpeklere giriyorlar, başkaları da onlara katılıyordu. En sonunda Köpekleri kovaladılar.

Öte yandan atları da yakaladılar; yere düşenleri kaldırdılar, topladılar; Tomasz Oğluna koştu, yüzeysel yaralardan başka bir yarası olmadığını görerek, dizüstü çöküp gösterdiği ihsan

için Tanrıya şükretti; sonra elini Gonzalo'ya uzattı: "Artık benim düşmanım değilsin, kardeşimsin, Dostumsun, sen ki oğlumu kurtarmak için hayatını hiçe saydın!" Orada bulunanların alkışlarıyla birbirlerini kucaklıyorlar, Gonzalo'nun Erliği göklere çıkarılıyor: "Onu ölümden kurtardı! Düşman için hem de! Az daha ölüyordu..." Ignac da elini Gonzalo'ya uzatıyor, o da delikanlıyı kucaklıyor, bir kardeş gibi sıkıyor.

Korkunun ardından gelen bir sevinç işte bu. Ekselansları: "Şükredelim ki böyle bitti, bunda kimsenin suçu yok, belki biraz aygırların ve uşakların... Aygırlar birbirlerini ısırmaya başladıklarında, uşaklar köpekleri saldırlar, onlar da çalılara saklanmış, endişe içinde Babasını gözleyen bu gencin üzerine saldırdılar. İşte Beyler ve zarif Hanımlar, oğlu Babaya bağışlayan Tanrının lütfuna tanık oldunuz. Şu ormana bakınız! Otlara, çalılara, Gökyüzünün altında bulunan şu Doğaya bakınız; bir Polonyalının tüm yaratıkların karşısında, Oğlunun kurtarıcısını nasıl bağışladığına bakınız! İşte Tanrı Lütfu! Doğanın yüce gönüllülüğü! Ya, işte böyle, kesin olan en kesin olan bir şey varsa, o da Tanrının ve Doğanın bir Polonyalıyı erdemleri için sevmesidir; bu erdemlerin başında, özellikle Şövalyeliği, Cesareti, Soyluluğu, İmanlı oluşu, İnançlılığı gelir! Şu Doğaya bakın! Bizlere Polonyalılara bakın, amin, amin, amin."

O zaman herkes bir ağızdan: "*Viva Polonia Martir,*" diye bağırdı.

Ben dizlerimin üstüne çöktüm. Gonzalo, ortaya çıktı, Şapkasını salladı, atlar huzursuzlanmaya başlamışlardı, ama o atları umursamadan konuştu: "Böylesi saygın bir Polonyalıyla bu alanda vuruşmaya durmak benim için benim için büyük bir Onurdu. Sayın Büyükelçi, Tanrı beni böyle bir utançtan korusun, ben kimseden kaçmam, beni Arayan Bulur. Bir Erkek için en büyük hazine, Şerefine leke sürdürmemektir, ben bunu bilir,

bunu söylerim. Bu Sayın Beyefendinin Oğlunu Köpeklerden Kurtardığım için bu saygın Düşman, beni Dostu olarak saydıysa, ben de onu Dostum, ilelebet Kardeşim olarak kabul etmeyi isterim: düşünüyorum da, bu dostluğun şerefine benim evime Oğluyla beraber gelip bir içki içmeyi reddetmeyecektir, evet birlikte içeceğiz!”

Herkes bir ağızdan bağıırıp çağırmaya başladı, birbirlerine sarılıp öpüşüyorlardı, ortada bir bayram havası vardı ki sorma gitsin, Gonzalo da hemen önce Tomasz’a, sonra Oğluna sarıldı. Düello böyle sona erdi işte.

* * *

Ah benim ırmanması Zor Dağım, ıssız yolum, sanki üzerinde hiçbir şey yokmuş gibi Boş, Bomboş kalmış Ovam. Evet, tüm bunlardan sonra, Tomasz’la birlikte, Gonzalo’nun arabasıyla, onun sarayına gidiyorum; ama kenttekine değil, birkaç mil ötedeki *Estancja*’sına.* Gonzalo ve Ignac da, atlı arabayla arkamızdan geliyorlar. Sanki Dağa çıkıyormuş gibi gidiyoruz yolda, çevrede evler, yapılar, çitler, çimenler, meyve ağaçları; gidiyoruz, köpekler, tavuklar, bazen bir kedi, çocuklar oyun oynuyorlar, insanlar oraya buraya gidiyorlar; atlar arabayı çekiyor, biz oldukça hızlı gidiyoruz, ama çevrede Boşluk ve Sessizlik var. Tomasz, sessiz sedasız oturuyordu, ben de öyle. Birden elimi yakaladı: “Söylesene, gitmesek mi acaba? Niye gidiyoruz ki zaten? Sanki barıştık, tamam sanki bu Adam onurlu davrandı, Oğlumu kesin bir ölümden kurtardığı da doğru, ama bu davette tatsız bir şeyler var... Of, en iyisi gitmeyelim!” diyor bana; ama sözleri boş! Bunun üzerine ben de şöyle dedim: “Gitme! İstemiyorsan gitme. En iyisi gitme...”

* *Leh. Çiftlik* (ç.n.)

Görmüyor musun, Oğlunu senin için değil, kendisi için kurtardı... Zavallı Adam, niye Oğlunu onun evine, elinle götürüyorsun ki? En iyisi, Ignac'ı o arabadan indir, al ve Salgından kaçır gibi kaç sen!" Böyle yanıtlamıştım, ama bu yanıt Boştu, Boştu, çünkü kendi vicdanımı rahatlatmak için konuşmuştum ama biliyordum ki bu önerim onda ters tepecek ve tüm kaçma olasılıklarını bertaraf edecekti.

Kamçıyı kaptığı gibi, atlara vurdu, hayvanlar koşana kadar vurdu. "Deh, deh," diye bağıırıyordu. "Sen öyle diyorsun, ama Ignac'ı alıp da ondan kaçmayacağım, çünkü benim Ignac'ım onun kurlarından korkacak biri değil!" Atlar, kamçıyı yiyince çılgın gibi koşuyorlar, ben hâlâ vicdanımı rahatlatmak için konuşuyorum: "En iyisi kaç, Ignac'ı onun eline bırakma..."

İki saat sonra, demir parmaklıkların ardında uçsuz bucaksız bir *Pampayı*, palmiye, baobap ağaçlarını ve orkideleri içinde barındıran kocaman bahçenin önüne varmıştık. Kapı açılınca, önümüzde bizi ağır altın varakları olan, Moresk veya Rönesans, Gotik, aynı zamanda da Romanesk stile sahip Saraya ulaştıracak olan, iki yanı ağaçlı, loş ve sıkıntılı bir yol ortaya çıktı, burada uçuşan sinekkuşları, altın sarısı büyük sinekler, rengârenk kelebekler, değişik papağanlar vardı. Gonzalo Bağırđı:

"Evet, evdeyiz, Hoş geldiniz! Sefalar getirdiniz!"

* * *

Bizleri kucaklamalar, dizlerimize sarılmalar, eve buyur etmeler! Kocaman Salonları, Salonlardaki o lüksü, o Tavan Kaplamalarını, Parkeleri, Kartonpiyerleri, Panelleri, Sütunları, Tabloları, Heykelleri, Aşk Tanrıçalarını, Stuko Heykelleri, Goblen Duvar Kâğıtlarını, Duvar Halılarını, Taban Halılarını, Vazoları, telkâri, kristal, yeşim taşlı Vazoları, pelesenk ağacından,

Venedik veya Floransa işi gümüşlü Kabı kacağı görünce şaşakalmıştım, Tomasz ve oğlu da öyle. Bütün bunlar birbiri üzerine öyle tıkıştırılmışlardı ki, Tanrı vermesin, insanın başı ağrırdı; burada bir Aşk Tanrıçası, yanında bir Cin, koltukta bir Meryem Ana, masa örtüsü üstünde bir Vazo, biri masanın altında, diğeri Vazonun ardında bir şeyler, yine, nereden çıktığı ve neden orada olduğu belli olmayan bir Sütun, yan tarafta bir Kalkan veya bir Tabak. Ayrıca Tiziano'nun, Raffaello'nun, Murillo'nun tablolarına ve olağanüstü sanat başyapıtlarına saygıyla bakıyorduk.

“Bunlar hazine,” diyorum, “hazine!”

“Evet, hazine,” diyor, “tam da bunun için, hepsini fiyatlarına bakmadan aldım, buraya yığdım ki biraz Ucuzlasınlar. İşte bu Başyapıtları, Tabloları, heykelleri buraya kapattım ki biri diğerini ucuzlatsın, değerleri düşsün, ucuz olsunlar, böylece bu vazoyu kırabilirim. (Astrakan çinisinden, akuamarin renginde ajurlu bir Acem Vazosunu tekmeledi, Vazo bin parçaya bölündü.) Hadi yemeğe buyurun Beyler, köpek yalar sonra!” O sırada küçük bir köpek salonu koşarak geçti, Bolonya cinsi bu, ama bir yandan da kaniş kırması gibi, çünkü kuyruğu kaniş kuyruğu, tüyleri de *fox-terrier*. Arkasından, Gonzalo'nun “en yakın Dostlarım, Kardeşlerim için” sofrayı kur diye buyurduğu Baş Uşak koşup geldi. Buyruğu verir vermez, Bay Tomasz'ın kollarına atladı, sonra beni ve Ignac'ı kucakladı.

Tomasz: “Yahu burada köpekler birbirini ısırıyor,” dedi ve iki köpek, biri Pekin Köpeği, ama kuyruklu, diğeri Çoban köpeği (ama kuyruğu sıçankuyruğu da, yüzü Buldok gibi) salonu birbirlerini ısırarak koşup geçtiler.

“A evet, ısırırlar, ısırırlar! Bunda bir şey yok ki, Merhametli Beyim, bakın, Şu Meryem Ana da Şu Hindicinli Ejderhayı ısırıyor, şu yeşil Acem Halısı, benim Murillo'mu paralıyor, ya kornişlerdeki heykeller, lanet olsun hepsine, onları kafese kapatmam

gerek, yoksa birbirlerini lokma lokma edecekler!" Bir kahkaha patlattı, masanın üstünde duran küçük kamçıyı aldı Möblelere vurarak bağırmaya başladı: "Al sana, al sana, ısırırsın ha, hadi kulübeye, doğru kulübeye!" Sevinç içinde sarılıp bizi öpmeye başladı, tabii en önce Bay Tomasz'ı, sonra da Ignac'ı. Bu ısırma işinin yalnızca köpeklerden değil, ama buradaki uyumsuz, karışık ve birbiriyle çelişkili eşyalardan da kaynaklandığını fark etmiştik. Ama Tomasz dedi ki: "Burası da kütüphane."

Büyük bir kareden oluşan yan odada, kitap ve el yazması yığınları yerde, sanki bir el arabasından atılmış gibi üst üste duruyor; öyle ki bu yığınlar tavana dek uzanıyor, bu dağların arasında, uçurumlar, gedikler, yarlar, inişler, çıkışlar var, toz, insanın burnunu gıdıklıyor. Sıska Okuyucular, dağların üzerine oturmuş, bunları okuyorlardı, yedi, belki de sekiz kişiydiler galiba. "Kütüphane," diyor Gonzalo, "ah bu kütüphaneyle başım nasıl da belada, Tanrı cezası bir şey, çünkü en değerli, en saygın dehaların, İnsanlığın öncüsü yazarların eserleri var burada, ama efendime söyleyeyim, bunlar birbirini ısırırken, evet ısırırken, birbirlerini Ucuzlatırken neye yarar, çünkü çok fazlalar; her gün de yenisi geliyor, kimse okuyamıyor, ah, çok, ama çok kitap var! İşte böyle, efendim, ben de Okuyucularla anlaştım, dünyanın parasını ödüyorum onlara, çünkü bunca kitabın Okunmadan burada öylece durması benim için bir utanç kaynağı, ama o kadar çok ki, bütün gün okudukları halde, hepsini okumaya yetişemiyorlar. En kötüsü de bu kitapların birbirlerini bir köpek gibi ısırıp, ısırıp paralamaları!" O sırada küçük bir köpek geldi, kurda benziyordu, ama bir yandan da sosis köpekti.

"Bunun cinsi ne?" diye sordum.

"Bunlar benim kucak köpeklerim."

Tam o anda Tomasz, girişte yatan başka bir köpeği fark etti: "Şu kesin bir Seter, ama kulakları pek fena, sanki Hamster kulakları gibi."

Gonzalo da, bir dişi Kurt Köpeği olduğunu, bunun da galiba, bodrumda bir Hamsterle çiftleşmiş olması gerektiğini, ama sonra da bir Seterle eşleştiğini, fakat kulaklarının Hamsterden geldiğini söyledi. "Hadi git, hoş!" diye bağırdı.

Gitgide yüzümüz daha fazla asılıyor... gerçi onun konukseverliği, kibarlığı, bizi aynı biçimde davranmaya zorlasa da, bu adamın evinin garipliği ve karmaşası nedeniyle içine düştüğümüz şaşkınlığı gizlemek olanaksız. Tomasz, kaşlarını çatmış, sazan gibi bıyıklarını buruyor, Ignac zavallısı, sanki baston yutmuş gibi, hiçbir şey konuşmadan duruyor, benimse, Gonzalo'yla görünürde ittifak içinde olsam da, özellikle göze batan bunca garipliğin olduğu ve sinir bozucu ayrıntılar silsilesine sahip böylesi bir yerde karşımıza ne çıkacağını tahmin edememem, başımın ağrmasına neden oluyor. Gonzalo bizden özür dileyip daha rahat bir şeyler giymek için odasına gidince yalnız kalmıştık, ama çok fazla konuşmadık; bu boğucu akşam sıcaklığında, sessizlik içinde, sinek vızıltıları, papağanların çığlıkları, köpeklerin homurtuları, ısırma sesleri, duyuluyordu yalnızca. Bu durum, Gonzalo dönene, evet, üzerindeki Eteklikle dönene kadar sürdü! Bu görüntü hepimizi aptallaştırmıştı, kan Tomasz'ın beynine sıçramıştı, hatta bu hırsla onu tokatlayabilirdi... üzerindeki eteklik gibiydi de tam da eteklik değildi! Lanet olsun! Beyaz dantelli kısmı etekliği andırıyor, ama sanki biraz da Sabahlık tarzı; fıstık yeşili bluz ise sanki gömlek. Başında çiçekli kocaman bir Şapka, elinde bir kadın Şemsiyesi, çıplak ayaklarında da Sandaletler var, yok, bunlara uzun burunlu Soyтары Pabucu demek daha doğru.

Hemen bağırırmaya başladı: "Hadi, hadi, sofraya buyurun, eğlenelim, oh be! Hey uşaklar, servise başlayın!" Ama bizim öfkeli bakışlarımızı görünce ekledi: "A ah, görüyorum ki bana şeytan görmüş gibi bakıyorsunuz, şeytan değilim ben ayol; neyse

bilginiz olsun diye söylüyorum, benim anavatanımda, olağanüstü sıcaklardan dolayı, etekle gezilir, yani bunda kötü bir şey yok, işte izin verirsiniz, ben de rahat etmek için bu giysiyi giyeceğim. Her ülkenin farklı âdeti vardır! Ha, bir de yüzümü hafifçe pudraladım, çünkü sıcaktan cildim çatlıyor. Hey, uşaklar size diyorum, hadi servis, ikram başlasın, bugün bayram, konuk gelen evi Tanrı severmiş, tüm kalbimle, buyurunuz diyorum, ay bir daha sarılsam, galiba sizler kadar iyi Dost ve Kardeşlerim yok benim, ay bayram, valla bayram var!” Ve sarılıyor, öpüyor, elimizden tutup bizi Yemek Odasına götürüyor, küçük çığlıklarla, haykırışlarla odaya koşuyor, yuvarlak masanın üstünde bardaklar, kristaller, Ayaklı Kadehler, Telkânilerden bacakları eğilmiş... uşaklar ellerindeki tepsiler, Tabaklar, Sürâhilerle duruyorlar, efendime söyleyeyim, yoksa bunlar Odalık mı?! Çünkü kafalarında Türban var; yok, yok Uşak bunlar, çünkü Pantolon giymişler. Gonzalo bağırdı: “Ay lütfen yiyin, için, lütfen acımayın, bugün benim bayramım, bayram bugün, afiyetler olsun!”

Bana sıcak bira ikram etti; ama bu bira pek de biraya benzemiyordu, galiba şarapla karışmış, Peynir de peynir değil, gerçi peynir de, sanki peynir değil gibi. Dahası pateler, ama galiba Milföy de hani Pretzelmiş de Marzipanmış gibi, yok galiba Fıstıklı da işkembemsi. Artık çok da tadına tuzuna bakmadan yememek kabalık olurdu, yiyoruz yani, şarapla, belki de birayla, belki de birasız yiyoruz, ağızındaki lokmayı uzun süre çiğneyen onu bir biçimde yutuyor. Gonzalo, gürültülü bir içtenlikle konuk-severlik gösterip şarkılar söylüyordu:

Nereye fırlatıyorsun ey gözüm nazarlarını ya
Öldür, gebert işte geliyor Grzela!

* * *

Birden bağırdı: "Lanet olsun, niye kimse ayakta durmuyor burada, Gösteriş için özel bir Oğlan tutmuştum, hani konukların yanında Ayakta dursun diye... Niye Gösteriş yok burada? Hey, hey, Horatio, Horatio!" Bu çağrı üzerine Bir Oğlan yan odadan çıkıp odanın ortasında dikildi. Gonzalo ona döndü: "Seni budala, ne diye durmuyorsun, sana bunun için para ödüyorum. Gösteriş için Durman gerek!" Bize döndü, "Benim ülkemde saygın evlerde, bir hizmetlinin Gösteriş için dikilmesi âdettendir; ama bu budala, sırtüstü yatmayı yeğliyor. Hadi içelim, güzelleşelim!"

Geberse de güler bu Kadın

Hadi, hadi içelim Canım!

O zaman içiyoruz. Güzelleşiyoruz. Ah, ama zor, çok zor, sanki tarlada kaybolmuş gibi, öyle Boş ki, sanki boş bir ahırda, samandan başka bir şey yokmuş gibi boş. İşte ruhumun bu uçsuz bucaksız boşluğunda bir laterna çalışıyor gibi. Bununla birlikte, odanın ortasında, aptal aptal duran şu Haytaya bakıyorum, görüyorum ki bu Horatio, bir böyle, bir şöyle Hareket ediyor... hani, ya göz kırpmıyor, ya elini oynatıyor veya bir o ayağı, bir bu ayağı üzerinde dikiliyor ya da yutkunuyor. Bu hareketler sanki oldukça doğal gibiydi, ama Doğal Olmayan bir havası da vardı... zar zor ayırt edilse de doğaldı sanki... ama sadece Gösteriş olsun diye orada durmayışı da aşikârdı... bu Hareketlere bakıp bu salağın, galiba Ignac'a göre hareket ettiğini anladım. Gonzalo şarkı söylüyordu:

Anam, anam at bir Göbecik

En iyisi atalım birer teklik!

İşte bakıyorum, sanki bakmıyor gibiyim de, ama bakıyorum... ve bu Haytanın Ignac'la bir tür atışma yaptığını görüyorum:

Ignac Hareket ettikçe o da ediyor (gerçi pek görünmüyor), sanki Ignac'ın elinde bir ip var. Yani Ignac ekmeğe uzansa, o Gözünü kırpmıyor, Ignac bira içse, Bacağını oynatıyor; ama az az, öyle ki hareketleri neredeyse hiç belli olmuyor; ancak kendi Hareketleriyle onun hareketlerine yanıt veriyordu, öyle ki hareketlerle konuşuyorlardı sanki. Ama benden başka kimse bunu fark etmemişti, bu kesin.

Bu arada, kocaman bir çoban köpeği yaklaşıp kuyruk sallamaya başladı, sanki kara bir koçtu, ama koç değildi, çünkü pençeleri olan büyük bir kedi gibiydi; fakat keçi kuyrukliydu ve miyavlamak yerine meliyordu. Gonzalo bağırdu: "Gel, gel, Negrito, al şunu da Kemir!" Tomasz sordu: "Bunun Cinsi ne?" Gonzalo yanıtlıyor: "Bir San Bernard dişi köpeğim vardı, pointerle ev spitzini kırması, ama galiba, bodrumda bir Kediyle çiftleşmiş olmalı, hayvan işte, göz kulak olamıyorsun. Ay hadi salona gidelim, tatlı yiyelim, tatlı konuşalım, hem orası daha serin, havadar, haydi canım Konuklarım, buyurun, buyurun!" Bunun üzerine Tomasz: "Bizi bağışlayın, hava kararıyor, yolu da bilmiyoruz, zaten işim de var, kalkalım artık. Emredin de atları hazırlasınlar."

Gonzalo çığlığı basıyor: "A, duymamış olayım, hayatta hiçbir Konuğumu gecelemeden bırakamamışım, sizi mi bırakacağım! Zaten arabaların tekerlerini de çıkarmalarını emrettim!"

Alacakaranlıkta, kocaman altın renkli sinekler ortaya çıkıp, palmyelerin altına yayılmaya başlamışlardı, papağanların sesleri kesilmişti de, başka cıvıltılar, gece hayvanlarının sesleri geliyordu, ama hangi hayvandan geldiği belli değildi bu seslerin, geceyse hışırtılı Baobap ağaçlarını örtüsüyle sarıyordu. Bize gelince, yemeden tatlı yedik, gevezelik etmeden gevezelik ettik, sarhoş değildik gerçi de, sarhoştuk, Mobilyaların arasındaydık da, Mobilya mı Vazo mu olduklarını bilmiyorduk... Çöldeki gibi Boş her şey. Aslında bir şeye başlamak, karar vermek gerek,

ama tüm düşünceler, tüm kararlar, tıpkı bir anız gibi, Saman gibi, Sap gibi hani rüzgârın önünde savrulup giden. Hiçliğimiz, boşluğumuz gitgide artıyor. O Hayta da, eskisi gibi ortada dikilip hareketleriyle Ignac'la dans ediyor, gerçi dans etmiyor da (çünkü Duruyor gibi). En sonunda ev sahibi, yatma vaktinin geldiğini hizmetlilere işaret ederek ve konukları konuk odalarına götürmelerini buyurarak, bizi rahatlatıyor.

* * *

Bana yatak odası olarak Banyo Dairesi verildi, Tomasz'a da hemen yan tarafta bulunan ve içinde türlü çeşit süs eşyası, en çok da Yelpezelerin, bağa veya Porselenden yapılmış köpük köpük Bibloların bulunduğu bir Soyunma Odası verilmişti; bu odadaki süsler, raflarda, Konsollarda, Çin sehpalarında, Paravanların ardında yer alıyor. Ignac'aysa oda olarak, sarayın başka bir kanadından yer ayarlanmıştı; Tomasz buna çok kızdı tabii; çünkü Gonzalo'nun niyeti, yani oğlanı kendisine ayırdığı açıkça ortadaydı. Odada, tepemde yanan ışıqla birlikte yalnız kaldığımda, içimi güçlü bir endişe sarmıştı, kendi kendime konuşmaya başlıyorum: "Ne yapıyorsun sen, bu karıştığın işten bir Kötülük çıkmasın sakın, dikkat et..." ama sözlerim boş, boş, bomboş. İkinci kez şöyle diyorum kendi kendime: "Neden buradasın sen, neden burada Puto'yla birlikte o saygın Babaya komplo kuruyorsun, bu işten bir Kötülük çıkacak sanki..." ama her şey toz karabiber, saman çöpü gibi kuru ve boş. O zaman bir daha diyorum ki: "Neden, Kurşunu yenine kaydırдың ki, Neden Kendi Yurttaşına ihanet ettin?" Ama sanki afyon yutmuş gibi, boşluk içindeyim, boş, efendime söyleyeyim, bomboş... Güçlü bir Korku sardı birden beni, ama tümüyle boş. En garibi de, duyduğum korkunun değil, korkunun Boşluğunun beni dehşete düşürmesi;

artık Korkunun kendisi değil, Korkusuzluğun Korkusu bu. O zaman bu boşluğumun ve ölümün içinde diyorum ki kendime: Hadi Tomasz'a git, suçunu itiraf et, tüm Gerçeği itiraf et, Gerçek ortaya çıksın, yoksa bu işten çıkan Kötülük başına kalacak, hadi acele et!.. ama bakıyorum da, bu sözler beni heyecanlandırıp korkutacağına, Boş bir Şişe veya Sandık gibi kalıyor. Bu sefer korkmadığımı görüp Korkarak, Tomasz'ın odasına çılgın gibi daldım ve bağırarak dedim ki: "Tomasz, dostum, seni aldattığımı bil, bu Düello kurşunsuz yapıldı, çünkü Gonzalo'yla öyle anlaşıştık! Tanrı aşkı için, Oğlunu al ve git buradan, çünkü bu lanetli evde Oğlun baştan çıkarılacak; sen bu büyücülerle boy ölçüşemezsin! Git, git diyorum!"

Tomasz bu çağrı ve itiraf üzerine yatağından fırladı, don paça bir halde bibloların arasında durarak kollarını havaya kaldırdı ve haykırdı: "Gerçekten de kurşunsuz muydu Düello?" Yaklaşıyor ve omuzlarıma asılıp zıplıyor: "Söylesene, söyle diyorum! Kurşunsuz muydu? Sadece Barut vardı öyle mi?"

İhtiyar beni kollarımdan böyle çekince, onun önünde, pişmanlık, Keder ve Acı içinde diz çöktüm... Ama bu Pişmanlık boştu. Onda tık yok, sadece soluyor, soluması zor, tıknefes bir halde, öyle ki tüm odayı dolduruyor sanki. Soruyor:

"Hepiniz mi sözleştiniz?"

"Gonzalo'yla ben."

"Ya diğer tanıklar?"

"Baron ve Pyckal da biliyorlardı."

Soluyor, zorla soluyor, sanki Dağa tırmanıyor.

"Bana bunu niye yaptın ki?" diyor. "Şu ak saçlarıma da mı saygın yoktu? Söyle şimdi ne yapayım ben sana?"

İhtiyarın bacaklarına sarılmış bir halde, ağır ve içten bir ağlamayla sarsılıyordum; ama gözyaşlarım sanki bir damdan akarcasına boş.

“Demek, yalnızca barutla ateş ettim? Demek, yalnızca barutla ateş ettim? Demek, yalnızca barutla ateş ettim?”

Tam üç kez tekrar etmişti. Öfkesini hissedip Bacaklarına daha sıkı sarıldım, başımı kaldırmaya cesaret edemeden, bu İhtiyarın, yaşlı ve ak saçlı başının öfkesini, titreyen ellerinin, pençe gibi gerilmiş parmaklarının öfkesini, eskimiş, aklaşmış gözlerinin öfkesini, kuru kemiklerinin öfkesini hissediyordum. Yine sarıldım bacaklarına, o acımasız, sert Bacaklarına!

“İyi ya,” dedi. “Tanrı’nın dediği olur!”

“Yüce İsa’nın aşkına, ne yapmak niyetindesin?..” diye bağırdım.

Ah, Tanrı şahidimdi ki, o anda, gerektiği gibi davranmıştım, gereken Dehşeti, Korkuyu, Titremeyi göstermiştim... gel gör ki beni korkutan şey, yani asıl Korkum, Korkusuzluğumdu; ah nasıl oluyordu da, burada Babanın öfkeli ayaklarının dibinde, dizlerimin üzerine çökmüş bir halde dururken, Pişmanlık, Acı, Korku hissetmiyordum, sadece Saman çöpü, saman, Sap, Sap, boş, bomboş!

“Bu hainliği temizlemem lazım,” diyor, “kanla temizlenir bu ancak... ama kancık bir karı kılıklının kanıyla değil... Bana bir başka kan gerek, daha Ağır bir kan!”

Ben doğru onun bacaklarına. Ben Onun bacaklarına! Ne de sert o Bacaklar. Tam üstümde o hırıltılı sesi, o ak saçları; o kırışıkları, havaya kalkmış o eli, yarı açık o gözleri ve laneti hissediyordum! İşte Titriyordum, Endişeleniyordum ama boşa titriyor ve endişeleniyordum, çünkü boşuna, boşuna, Namlu Boş, Tabanca Boş!

“Anlaşılan, Oğlumu aptal yerine koymak istemişler; ama Oğlum aptal değil! Ben de soytarı değilim!” Bibloların süslerin arasında bas bas bağıırıyordu, “Soytarı değilim!”

O zaman onun Boş olduğunu anlamıştım... Kuru ve Boş bir köknar ormanı gibi, hani uzaklardan bir yel eser de, Sapları kuru

bitkileri savurur, karıştırır, hışırtyla yosunlar ortaya çıkar, yapraklarla, köklerle oynasır da... köknar ve çamların tepelerini sallar ya... Nafile bir çığlık! Boşuna bir öfke! Toz Karabiber, Kuru kekik, olan oldu artık! Ama İhtiyar bana doğru uzandı... uzandı ve elimi tuttu, dudaklarını kulağıma yaklaştırdı:

“Tanrının yardımıyla bu işi ancak kan temizler, ama ağır ve korkunç bir kanla olacak bu iş, Oğlumun kanıyla!”

Diyorum ki: “Ne yapmak istiyorsun? Ne yapmak istiyorsun?”

“Oğlumu kendi ellerimle, bu baba avuçlarıyla yok edeceğim, Onu Öldüreceğim, bu Elleri katledeceğim onu, Bıçakla ya da Bıçaksız işini bitireceğim...”

“Delirdin galiba!” diye bağırdım, “Tanrı aşkına! Ne diyorsun sen?”

“Öldüreceğim, öldüreceğim, Boş bir tabancayla ateş etmiş olmam kabul edilemez... evet, öldüreceğim onu, Öldüreceğim!”

* * *

Boşluğumun korkusunun boşluğu içinde, boşluk ve aceleyle odayı terk ettim. Gonzalo'nun salonlarının pencerelerinden, ayın aygın baygın ışığı yansıyor. Hiç kuşum yoktu ki Tomasz bu niyetini gerçekleştirecekti, sadece düştüğü komik durumdan dolayı öç almak için değil, ama bu ölümle Oğlunu da bu korkunç komiklikten kurtaracaktı. Yerin ve Göğün ölümcül savaşında, tan kızılıklar saçarken, hırıldaya hırıldaya toplanırken herkes, her şey Yıkılır, Dökülürken, gıcırtilar, gümbürtüler içinde, Anaların Feryatları, İniltileri, Erkeklerin Yumruklarının gümbürtüsü yayılırken çevreye genişleyerek, Tabutlar ve Mezarlar patlayarak kırılırken, dünyanın, Doğanın sonu, Yenilgi, Yok olma ve Son yaklaşırken, tüm canlıların üzerine çökerken kıyamet, o ihtiyar da savaşa durmuştu işte. Ülkesinin düşmanı dövüşmek

istiyordu! Yaşı ilerleyip de Güçsüzlük baş gösterince, tek Oğlunu şehit ya da gazi olması için adamıştı. En sevgili oğlunu harcamak kendi duygularını da harcamaktı, İhtiyar için ağır ve kanlı bir kurban oluştu! Ama boş bir Kurban oluş. Onun ak saçları korkunç değildi ki. Duyguları da beyhude! Puto'nun karşısında boş namluyla durdu ya, bomboş kaldı işte; artık bu çocuk gibi İhtiyar, Lapasını yesin dursun veya çocukların kafalarındaki bitleri ayıklasın, olmadı, yaz günlerinde, otursun kuzgunları, kargaları, kurusıkı atan tüfeğiyle ürkütsün. İşte Kurusıkı atmanın getirdiği güçsüzlük. İşte o da bu Güçsüzlüğü hissederek, onu, kendi Oğlunu öldürerek, kendi içinde öldürmek istiyordu... ve Oğlunu öldürerek, bu evlat katilliğinin korkunçluğuyla içindeki boş İhtiyarı öldürecek, kanlı bir İhtiyar olacaktı, Ağır bir İhtiyar olmak, Korkutmak, Dehşet salmak istiyordu! Boşunaydı yalvarışlarım! Boşunaydı dualarım! Çünkü benim korkak dualarımla, içindeki İhtiyar, yükselmişti...

Lanet olsun, Lanet, Lanet, Lanet, Lanet! Bu düşüncelerle, bu evin gece sesleri, yani hışırtıları, tıkırtıları, şıkırtıları içinde dolaşırken Gonzalo nereden çıktıysa çıkıyor ve önüme atıyor: "Geberesice İhtiyar! Her şeyi duydum, çünkü kapının ardında saklanmıştım. Ne demeye tabancalardan söz etin hain?"

"Eğer duyduysan, oyununun cinayetle sonuçlanacağını da biliyorsun, çünkü oğlunu öldüreceğini söyledi."

Votka kokuyordu... sallana sallana yürüyordu, neredeyse düşecekti... Dut gibi sarhoştı!

"Benim Ignac'ımı öldürmek istiyor demek," diye çılgılık attı, "ama boşuna bekler, asıl benim Ignac'cığım öldürecek onu!"

Sarhoş zırvalığıydı söyledikleri. Ama bu sözlerde hoşuma gitmeyen bir şeyler de vardı:

"Sarhoşsun. Git yat. Niye Ignac babasını öldürsün ki? Hadi, hadi git de uyu sen en iyisi, kafanı takma bunlara!"

“Ignac, İhtiyarı öldürecek! Bu işi ben üstleniyorum, nasıl yapacağımı da biliyorum... Ignac’ın bunu yapması için bir yol var!”

Saçma sapan konuşuyordu. Bu sarhoş zırvalarının değeri de yoktu. Gelgelelim, dilinin altında bir şey vardı, üsteledim: “Neymiş o yol, nasıl yapacakmış Ignac bunu? Ignac, senin sözünü dinleyecek değil herhalde.”

Bu lafıma alınmıştı: “Aa! Öyle deme, beni yeterince seviyor o! Babasını öldürmesi için ne yapacağımı iyi biliyorum, Babasını öldürecek, bunun için bir Yol var! O ihtiyarı öldürüp de baba katili olunca, benim Yardıma ve Denetimime gereksinecek, çünkü suçlu olacak, oh havada suç kokusu var; o zaman da bana karşı yumuşacık olacak, oh yoğur dur, sonrası lay, lay, lom!”

Boğazına yapıştım!

“Niyetin ne söyle? Ne Çılgınlıkların, Şeytanlıkların peşindesin sen? Şu uşağın Horatio’yla ne kumpaslar kuruyorsun, Ignac’dan ne alıp veremediği var onun? Neden onun hareketleriyle birlikte o da Hareket ediyor, ne çeviriyorsun sen? Söyle, yoksa gırtlaklarım seni!” ellerimde gevşemiş, gözleri dönmüştü, fısıldadı: “Ay sıkma, sıkma, yok, oh, sık, sık, sık beni!” başımdan aşağı kaynar su dökülmüş gibi oldu ve sıçrayıp ayrıldım: “Of!” diye bağırdım, “ayağını denk al sürüngen, daha seninle hesaplaşacağız!”

O sırada, bağırımaya başladı:

“Oğulistan, Oğulistan!”

Ben şaşakalmıştım. O yine avaz avaz: “Oğulistan, Oğulistan, Oğulistan!” olanca sesiyle bağıırıyordu, öyle ki bu avaz, tüm evi doldurmuş, sanki Tarlalara, Ormanlara yayılmıştı; çılgın gibi yine “Oğulistan” diye bağırdı... O böyle bağıırınca, ben de Yürümeye başladım ve bu Yürüyüşümle Yürüdüm! O hâlâ bağıırıyordu: “Oğulistan, Oğulistan, Oğulistan da Oğulistan ille de Oğulistan da Oğulistan!” Yürüyüşüm, onun bu çılgılığıyla daha da güçlen-

mişti, öyle Vahşi, öyle Güçlü olmuştu ki onun Avazıyla birleşince sanki tüm evi havaya uçuracaktı!

Etrafıma bakınca, kimsenin olmadığını gördüm. Rezil herif, görünüşe göre kendi çığlıklarından ürküp kaçmış, beni Yürüyüşümle baş başa bırakmıştı. Yürümeyi bıraktım. Salon kocaman, farklı farklı eşyayla dolu, biri öbürünün, öbürü diğerrinin üzerinde, Vazonun altındaki Madonna desenli koltuğun yanında sandalye, halı üzerinde büyük kollu şamdan, üç kollu tablo... Kerhane burası, Kerhane, Kerhane, utanmadan arlanmadan, rastgele, biri öbürüyle çiftleşiyor, kerhane burası. Çığlıklar, ötüşler, cıvıltılarla tüm hayvanlar, köşelerde, perdelerin, kanepelerin ardında birbirlerini kovalıyordu; ama bir Köpek, Dişisinin peşine düşmek yerine, bir Dişi kedinin ya da Dişi Kurdun, Kazın, tavuğun, belki de bir farenin ardındaydı, hem de Yana Yana, Alev Alev; bir Dişi Köpek, Hamstera kuyruk sallıyordu, Erkek Kedi, Gelinciğe, Fare de İneğe halleniyordu; tam bir düğün, Kerhane, kerhane ve Düğün Dernek bir arada, neyse, neyse, haydi hep birlikte! Ah İsa, ah Meryem! Bağışlayıcı İsa! Acılı Anamız! Önümde iki seçenek var, ya Oğul Cinayeti ya Baba Cinayeti!

İhtiyarın bu inatla yeminini gerçekleştireceğinden kuşku yoktu, Ignac'ın işini bıçaklı ya da bıçaksız bitirecekti; yine emin dim ki Gonzalo da boş konuşmamıştı, Ignac'ı katil yapmak, babasını katlettirmek için bir bildiği vardı... Öyle ya da böyle bir cinayet işlenecekti, ya oğul cinayeti olacaktı ya da baba cinayeti... Bense Tomasz'ın, babamın önünde diz çökmek istiyorum... gel gör ki Gonzalo'nun "Oğulistan, Oğulistan," diye avaz avaz bağırışları kulağımda çınlayınca, diz çökmeyi bırakıp ayağa zıplıyorum, Yürüyüşe devam, Yürüyorum, Yürüyorum da Yürüyorum ve galiba evi yıkıyorum, ihtiyarı öldürüyorum! Zaten ihtiyardan bana ne! Kessinler, katletsinler! Genç adam boğsun, gebertsin onu! Hep Baba mı Oğlunu kesecek? Hiç mi Oğlan Babayı kesmez?

İşte böyle, Yürüyorum da Yürüyorum. Ama böyle Yürürken, Yürüyüşüm beni sanki bir yere götürmeye başladı, bir yere sürük-lüyordu (nereye olduğunu gerçi kendim de bilmiyorum)... bura-larda bir yerde Ignac, yatmış uyuyor... Yürüyüşüm gidiyor, gidiyor ve gidiyor, Ignac'ı buluyor... Yürüyorum, Ignac, Gonzalo'nun kendisi için ayırdığı odada... Yürüyorum ya, demek ki Ignac'a gidiyorum diye düşünüyorum... bu düşünce beni yönlendirmişti, Yürüyüşümü Ignac'ın odasının bulunduğu koridora çevirdim; ah nasıl da karanlık bu koridor, nasıl da uzun lanet şey. Burada ayağım yumuşak, sıcak bir şeye takılıyor, çevrede durmadan ortaya çıkan köpekleri hatırlayıp “köpek mi, ya köpek değilse?” diye düşünüyorum. Ürkerek bir kibrit yakıyorum, yok köpek değilmiş, kocaman bir Oğlan, kara bir şey, yere uzanmış, tek bir söz etmeden bana kocaman kocaman açtığı gözleriyle bakıyor. Hiç kıpırdamamıştı. Üzerinde atlayıp yürümeye devam, elimdeki kibrit sönmüştü, yine bir şeye takılıyorum, “köpek mi, ya köpek değilse?” diye düşünüyorum, kibriti çakıyorum, bakıyorum: Kocaman bir Oğlan, koca ayaklarıyla yerde yatıyor, uykudan uyanmış, bana bakıyor. Yine yürümeye devam, ama kibrit sönyor ve yine iki Oğlana takılıyorum, birisi beyaz, Kızıl saçlı, diğeri daha ufak tefek, zayıf, ikisi de bana bakıp hiçbir şey söylemiyor, sadece diğer yanlarına döndüler.

Ben yürümeye devam. Koridor uzun. Bu koridorun, çalışan Uşaklar için yatakhane olarak kullanıldığını anlıyorum... çiftlik binasında onlar için bir yer, bir avlu ayarlanmamış olması beni şaşırtmıştı... ama her çiftlik sahibinin kendine göre bir bildiği vardır, Komşunun Öğüdü Komşuya Kalsın, değil mi ya. Gelgelelim buradaki Oğlan bolluğu bana iğrenç gelmişti, tükürdüm, sonra düşündüm: niye tükürdüm ki şimdi? Durdum yeniden bir kibrit çaktım. Bir de ne göreyim, kara, yağız bir Oğlan istemedi tükürdüğüm yerde yatıyordu, salyam kulağı boyunca akmıştı. Bir şey söylemiyor, sadece bana bakıyor. Kibrit söndü.

Öfkeye kapıldım birden, ben Yüzüne tükürmüşken sen ne Bön Bön Bakıyorsun acaba... bir daha tükürüyorum. Ama onda tık yok, hareket bile etmiyor. Kibriti çakıyorum, bakıyorum, üzerinden salyam akarken o öylece yatıyor. Kibrit sönüyor, lanet olasıca serseri diye düşünüyorum, üstüne tükürüyorum, kılın kıpırdamıyor, salak, alçak herif, dur sen bir daha tüküreyim yüzüne, gözüne de gör gününü!... Ve Tükürdüm, ama kibriti çakınca, hiç kıpırdamadan yatıp bana baktığını görüyorum. Ve kibrit sönüyor, ben de yüksek sesle, "Seni pis böcek, adi serseri, beni yenemezsin, sanıyorsun ki tükürmeyi keseceğim, öyle mi, bekleme boşuna, Tüküreceğim işte, istediğim kadar tüküreceğim!" Yine üzerine tükürdüm, kılı kıpırdamıyor, kibriti çaktığımda, bana baktığını görüyorum.

Alıyor beni bir düşünce: Bunu zevk için, Tatmin olmak için yaptığımı sanıyor olmasın?.. Donmuş kalmış bir biçimde hiçbir şey yapmadan duruyorum, o yatıyor da yatıyor, tık yok, zaman akıp gidiyor... En sonunda üzerinden atladım, Veba Salgınından kaçır gibi kaçıyorum, hızla koşuyorum, bir duvara tosluyorum, bir odada buldum kendimi ve durdum... çünkü önümde yine bir şeyin yattığını hissediyorum. Lanet olsun, alçaklık bu, bir tane daha, bunların sonu yok galiba... dur da geçireyim suratının ortasına... ve kibriti çakıyorum. İşte duvarın dibindeki yatakta Ignac yatıyor, anadan üryan, derin bir uykuya dalmış, uyuyor, soluyor. Onu görünce beni bir endişe aldı. Görünüşte böyle doğru düzgün birisi gibi uyuyor bu oğlan. O uyurken, içindeki Alçaklık da uyuyor, aman Tanrım, Alçak işte, Alçaktan başka bir şey değil, her tür Alçaklık var onda, şöyle bir iteklense, diğer Alçaklar gibi, tam bir Alçak olurdu!

* * *

Ertesi sabah hava, bir önceki günden daha sıcaktı, hava çok boğucu ve nemliydi, terden gömlekler sıırılsıklam. Bu dayanılmaz

boğucu havada, sürekli sıkışmaya ve çekiştirilmeye maruz kalmış olan göğsümüz, aklımız, kemiklerimiz, kaslarımız sıkışmış durumda. Biz de bu sabah, tembel ve pis bir biçimde, yataklarımızdan zorla kalkıyoruz, Ev sahibiyle selamlaşıyoruz, nefes nefese kalmış bir biçimde kahvaltı ediyoruz. Gonzalo Ajurlu, Keçi derisinden sabahlığı ve sivri burunlu pabuçları içinde; ağır bir misk kokusu burnumuzu gıdıklıyor, o beyaz, şımarık elleriyle, o beyaz, şekerden parmaklarıyla kahveye uzanıyor. Değişik cinslerde pek çok köpek dolanıyor, kuyruğu olan, sallıyor. Bize verilenleri yiyor, yediklerimizi övüyoruz! O Hayta yine ayakta dikiliyor, yine Ignac'dan pas alıyor, ama az, az... Ignac hareket edince, o da kıpırdıyor, sanki bir flüt eşliğinde Deviniyor, ama öyle belli belirsiz, öyle incelikli ki bunu Ignac'a mı yapıyor, yoksa hiçbir niyet gözetmeksizin, öylesine gözünü kırpıp, ayakları üstünde öylesine mi sallanıyor belli değil. Öyle veya böyle, bu Horatio Soytarısı, Ignac'ın her hareketine çok ustaca ve melodik bir biçimde karşılık veriyor, sanki başka bir şey yapmıyor da flüt eşliğinde deviniyor. Gonzalo da bunu fark etmiş olacak ki, "Orman müziği eşliğinde yemek yemek ne zevkli," diyor.

Sabaha kadar kazık üstünde yatmış gibi olan Tomasz, düşmüş gözkapaklarının ardından, Aklaşmış ve yüzyıllar öncesinden kalmış bakışlarla bu oyunları izliyor... hiç konuşmuyor... sadece "Tamam," diyor, "ev sahibimizin bu Konukseverliğine karşı, Oğlumla birlikte burada birkaç gün daha kalmazsam nankörlük etmiş olurum; gerçi acil halledilmesi gereken işler var ama ne yapalım, beklesinler." Ignac şaşırılmış, gözleri parlamıştı (Hayta, onun gözlerini görüp ayakları üzerinde sallanıyor), Gonzalo'ysa Tomasz'ın kararına olağanüstü seviniyor ve bağırıyor: "Ay ne kutlu an, bu an! Dostum benim! Hadi bahçeye çıkalım da kemiklerimizi hareket ettirelim. Hadi, hadisene

Ignac'cık bakalım *palanf* oyununda kim daha iyiymiş görelim; Siz olgun ve İyilik Sever beylerden de hangimizin usta olduğu konusunda hakemlik yapmanızı rica edeceğim!" dolaptan bir top alıp Ignac'a fırlatıyor. Ignac kızarıyor, Hayta, yutkunuyor; bizse bahçeye, tabii ardımızdan da köpekler.

Palmiyeler, çalılar arasında altın renkli, kocaman sineklerin vızıltısı, sık dikenli çalılıkların, çiçeklerin, Bambuların içinde papağan çığlıkları duyuluyordu; hava nemli ve boğucuydu, dışarıdaki sıcaklık evdekinden daha fazla hissediliyordu. Değişik değişik hayvanlar sağa sola kaçışıyor, kocaman bekçi köpekleri gelip Burunlarıyla bizi kokluyorlardı da, Burunları sanki Kulak gibi. Ignac'ın ardından Hayta gidiyordu, ama rezil herif, öyle ustalıkla, öyle melodik biçimde yürüyordu ki, sanki flüt eşliğinde deviniyordu. Seranın yakınındaki çitle çevrili oyun alanının bulunduğu çimenliğe çıktık. Gonzalo, bizimkinden değişik biçimde oynanan oyunun kurallarını açıklayıp (top elle duvara atılıp iki kez yere çarptıktan sonra havadayken sopayla ikinci kez duvara gönderiliyor, ancak top iki kez yerden sekince yeniden vurulabilir) elindeki topu duvara attı, iki kez sektikten sonra tekrar sopayla vurdu; ama çok ustaca oynuyordu. Ignac fırladı ve topu sekerken sopayla yakaladı; ama Gonzalo hemen fırladı ve raketle top yer hizasındayken vurdu... vızz, ama Ignac yükseldi, uzandı, Gonzalo, topun peşinden koştu ve Horatio'ya bağırdı: "Ne duruyorsun koca öküz orada acaba? Bir İşin ucundan tutsan ya, ne Baş belası bir Tembel bu böyle... bir tokmak al da, şu kazıkları çak, sallanıyorlar!" Yine topa vurdu, Ignac zıplayıp seken topu yakaladı, Gonzalo da zıpladı, yuvarlana yuvarlana gidiyor!.. Ignac zıplıyor, Sopa Sopaya vuruyor, bizim kız, topu havada kesiyor, bir şaplak atıyor, Ignac zar zor, zar zor yakalıyor ve yukarı zıplıyor, o sırada Gonzalo zıp-

---

* Top ve sopayla oynanan bir tür oyun (ç.n.)

lıyor! Sopayı sallıyor! Sopa şimşek gibi vuruyor! Şimşek gibi, tak, tak-tak-tak-tak diye sopa sesleri havada cınlıyor!

Yan taraftaysa Hayta tuk-tuk-tuk-tuk diye, çitin kazıklarını sopayla çakıyor. Ignac yeniliyordu, Gonzalo yeniyordu. Ignac, boşa zıplayıp koştu!... Gonzalo idmanlı, Zıplayarak, Hoplayarak vuruyor, top Ignac'ın burnunun dibinden uçuyor! Şimşek gibi, tak-tak-tak-tak-tak diye sopanın sopaya vurma sesleri havada cınlıyor! Yan taraftaysa Horatio tuk-tuk-tuk-tuk diye sopayla kazıkları çakıyor. Ignac, öfkeden kudurdu ve galiba son gücüyle, kan ter içinde, kıpkırmızı, seken topa tak; o sırada Horatio yan tarafta, kazığa tuk! Top fırladığı gibi, Gonzalo zor yakaladı! Ignac bir daha tak, o tak edince, Horatio, ona eşlik olsun diye kazığa Tuk... işte bu taklar ve tuklarla top fırlıyor ve uçuyor! Ignac tekrar topa Tak, Horatio kazığa Tuk ve Tak-tukla top kaçıyor, Gonzalo yetişemiyor! Ignac tekrar topa Tak, Horatio kazığa Tuk, sanki birlik olmuş da, Gonzalo'ya karşı oynuyorlardı. Ignac, bir destekçi kazandığını hissederek daha güçlü vuruyor... Ve böyle tak-tuk oynayarak kazanıyorlar! Bu tak-taklara, tuk-tuk-tuk-tuklara, Ignac'ın takına, Horatio'nun tukuna, bu Takatukaya şaşkın gözlerle bakan Tomasz'a bakıyorum. Acaba Tomasz bunun Sopa sallama oyunu olmadığını, bir tuzak olduğunu, bu Takatukayla Oğluna hâllendiklerini, bu Takatukayla Oğlunu baştan çıkaracaklarını anladı mı ki? İhtiyarda tık yoktu. Köpekler birbirlerini ısırmaya devam ediyorlardı. Oyun bitti, bir yanda ter içinde kızıışmış, soluk soluğa kalmış Ignac; diğer tarafta, ona sarılan, olağanüstü çevikliğini öve öve bitiremeyen Gonzalo! İşte böyle sürdü gitti! Baba geçmişten gelen bakışlarla olanı biteni izlerken, artık sabahtan akşama dek varsa yoksa Oğlun baştan çıkarılması, Haytanın yardımıyla yoldan saptırılması, başka hiçbir şey yok! Sabahtan akşama aynı Kepazelik, Gonzalo'nun otlar içinde yatan yeşil bir yılanı benzer aynı şeytanî ve cehennemî düşüncesi.

Çünkü artık Horatio'nun ona neden bu kadar gerekli olduğu gün gibi ortadaydı. İşte geçerken izlediğimiz sürüde de katırlar çok azgındı, hani sanki At gibiydiler de, Eşekler gibi birbirlerini ısırıyorlardı. Gonzalo bu boğucu, sıcak havada "kimse bu katırlara binemez, bineni üzerlerinden atıyorlar," diyor; bunun üzerine Ignac, "ben deneyeceğim," diyor; bu sırada Gonzalo, "Horatio sen ne duruyorsun öyle, atla bakalım şu kısrağa, biraz engel atlat, uzun zamandır sırtına binen yok, atlamayı unutmuştur," dedi. Katır, Ignac'ı attığı sırada, Horatio da kısraftan düşmüştü, ikisi de gülmekten kırılarak kaba saba kalktılar, öyle ki Düşüşleri Gülüşlerine karıştı! Gonzalo da gülüyor! Kuş avında da aynı şey, Gonzalo, "Horatio, al şu tüfeği, ahırın arkasındaki kargaları vur, tavukların yumurtalarını gagalıyorlar..." Ignac, kuşlara ateş ederken, Horatio kargaları hedef alıyor... ve yine ateş sesleri birbirine karışıyor... Ya da Ignac yıkanmak için göle girince Horatio da suya atlıyordu, Ignac da onu bacağından çekip kıyıya çıkarıyordu. Hep aynı, bu bitmez usanmaz karışma işi, bu Haytanın bıkıp usanmayan rahatsız edici eşliği, her şeye karışması. Gerçi Ignac dönen dolapların farkındaydı galiba, Gonzalo'nun kötü niyetini de hissediyordu, gelgelelim, zıplayıp hoplamalarının Horatio'nun zıplayıp hoplamalarıyla birleşmesine engel olamıyordu, sanki bir dostluk veya kardeşlik bağı birleştirmişti onları. Tomasz da her şeyi görüyordu da, görmezden geliyordu...

Ama Boş. Yaklaşan olayların korkunç olacağı belli olsa da, Oğlunu ayartsalar da, her şey Boş, öyle Boş ki insanın korku ve dehşet için dua edeceği geliyor, hani ekmek, su bekler gibi; çünkü korkudan da korkunç olan şey, Korkunun Güçsüzlüğü. Bizse Kuru Saplar gibi, Dipsiz Şişeler gibiyiz, her şey bize Boş Sürahiler gibi geliyor. Üçüncü gün Korku Yoksunluğunun Korkusu sardı beni, öyle ki meyve bahçesine gidip çalıların arasında, hayal kırkıkları, yenilgilerimi, günahlarımı hatır-

layarak, korkunun, dehşetin canlandırıcı pınarını uyandırmayı arzuladım. Şöyle dedim: “Babaların Vatanını yitirdim.” Hiçbir şey yok, boş. Sonra yine dedim ki: “Şu Puto’yla bir olup Babaya alçaklık yaptım.” Yine tık yok. “Burada ölümün, Alçaklığın tehdidi var.” Vız gelip tırıs gidiyor. Erik ağacında erikler olgunlaşmıştı, bir tane yedim; bu sefer de, korkacağıma erik yiyorum diye, daha büyük bir Korku kapladı içimi. Ama yok, bomboş, kuru Yosun, kuru Kekik gibi boş... Ben, patikada durup, erikleri yemeye devam... küçük ama çok leziz bu erikler, güneş yakıyor da yakıyor, uzakta, ağaçların arasında Tomasz’ı gördüm... düşün- ne taşına patikada yürüyor, Gök gürültüsünü, yıldırım çağırır- casına kollarını havaya kaldırıyordu... o da ne, bir erik koparıp yedi... Yürümeye devam ediyorum, Ignac, çalıların arasına yatmış, boşluğa dikili bakışlarına dalmış, önemli ve Ağır bir şey düşünüyor olmalı, çünkü kaşları çatılmış, belki de bir karar alma aşamasında... ama yok, arka arkaya erikleri ağzına attı. Altın renkli sinekler vızıldıyorlardı. Ben patikalarda, iki yanı ağaçlıklı yolda yürüyor, erik yiyordum, bu arada sebzelere, meyvelere bakıyorum. Birisi çitin arkasından ıslık çalıyor. Çite yaklaştım, bir de ne göreyim, otlakta bir Fayton duruyor, içinde de Pyckal, Baron ve Ciumkała. Baron’un elinde bir kırbaç, atlar kır rengi: bana selam verip ıslık çalıyorlar.

Çitten atladım.

“Ne haber?” diyorlar.

“Tanrıya şükür, her şey yolunda,” diyorum.

“Yakındaki bir *Estancia*’dan bu binek atlarını aldık, atla arabaya da, bak nasıl iyi gidiyorlar gör,” diyor Baron. Bakıyorum da çizmelerinde mahmuzlar var.

“Çizmelerinizdeki Mahmuzlarla faytona bindiğinize göre, kesin bir yerlerde ata bineceksiniz.”

Ciumkała: “*Estancia*’da at denedik de ondan.”

Faytona bindim: O sırada Pyckal baldırımı bir mahmuzladı ki az daha o korkunç Acıdan bayılıyordum; atlara kamçıyı bastılar, dörtnala gitmeye başladık! Kamçıyı yiyen hayvanlar Çılgın gibi koşuyorlar. Öte yandan köpekler havlayıp uluyarak peşimizden geliyorlar!

Ben içime işleyen bu acıdan kıpırdanamıyorum, çünkü mahmuzun ucu ete Kene gibi saplanmış. Ancak Pyckal'e seslenecek kadar gücüm vardı: "Kıpırdama, kıpırdama, çok acıyor!" O, yanıt olarak Bağırdı, Anırdı, Çılgın gibi, Deli gibi ve ayağını vahşice çevirdi. Bu Korkunç Acıdan gözlerim karardı, bayılmışım.

* * *

Kendime gelince, baktım bir bodrumdayım, küçük bir pence-
reden sızan gün ışığıyla ortalık hafifçe aydınlık. İlk anda buraya
nasıl geldiğimi anlamadım, ama karşımdaki koltukta oturmuş
olan Baron, Pyckal, Ciumkała'nın, özellikle de botlarındaki o
korkunç, Kanlı Mahmuzların görüntüsü, bana yaşadığım garip
macerayı anımsattı. Herhalde çok içmiş olmalılar ve aralarındaki
eski bir Mesele yüzünden bana böyle davrandılar diye düşündüm.
"Tanrı aşkına, sarhoş musunuz nesiniz, nerede olduğumu, niye
işkenceye uğradığımı söyleyin bana, yemin ederim ki bir suçum
yok." Onlardan duyduğum tek yanıt, Ağır, bıkkın Soluk alıp
verişlerdi, sanki bana görmeyen bakışlarla bakıyorlardı, Baron,
"Sus, Tanrı aşkına sus!" dedi. Pekâlâ, suspus otururuz biz de. O
sırada Ciumkała ayağını oynattı, mahmuzunu Baron'un baldırına
daldırdı! Baron, duyduğu korkunç acıyla çılgılığı bastı, ama hare-
ket etmiyor, mahmuzun ucu daha derinlere gitmesin diye hareket
etmeye korkuyor... tuzaga düşmüş gibi, sessiz sessiz oturuyor...
bir süre sonra, Pyckal bağırdı ve mahmuzunu Ciumkała'ya batır-
masıyla beriki sarardı ve taş kesti. Yeniden sessizce Oturuyorlar.

Bu sessiz sedasız oturuş sırasında, saatler akıp gidiyordu. Bense bu Delilerden biri beni mahmuzlamasın diye, titreyerek soluk almaya bile cesaret edemiyordum. Aklıma gelen ve bana işkence eden vahşi düşünceleri saymıyorum bile; bu tıraşsız, yalın, çarmıha gerilmiş İsa gibi gergin, cehennem ateşiyle yanan yüzlerden verebilecekleri korkunç cezaları okuyordum. Bu durum, kapı açılıp da yaşlı Muhasebeci'nin ta kendisi, hani bana İşi öğreten o Muhasebeci bizzat içeri girene dek bu böyle sürdü! İyi yürekli Muhasebeci! Ama nasıl da değişmiş bu Muhasebeci! Ağzı çarpılmış, çenesi kilitlenmiş, gözleri dimdik bakıyor, yaprak gibi Titreyerek yavaşça bize yaklaştı... aslında Baron'un, Pyckal'in ve Ciumkala'nın titremeleri de, ölümcül bir biçimde kaskatı kesilmeleri de az değildi onunkinden! Onun da botlarında mahmuz vardı, bana yaklaşıp yanımda durdu, kimse tek bir laf etmiyor, hatta zar zor soluk alıyorlar, ben ölü gibi duruyorum, hiçbir şey demeden, soluk bile almadan oturuyorum... Galiba, bu durumda, üç ya da dört saat Oturmuştuk, kimse bir diğeriyle konuşmadan, hareket etmeden ses çıkarmadan öylece oturmuştuk; ama Aramızda bir şey büyüyor, büyüyor, büyüyordu, öyle ki galiba Gökyüzüne dek büyüdü, dünyadan daha büyük, daha güçlü olmuştu ki, Muhasebeci, bana Mahmuzunu cart, cart diye daldırdı! ... Baldırma! Korkunç, delici bir acıyla yere düştüm... o da bağırdı, kafasını tuttu. Kımıldayınca acıyı çoğaltacağımı hissederek, üzerime bir kapan kapanmışçasına yerde yatarak, hiç kıpırdamıyordum. Yine sessizlik egemen olmuştu. Belki iki, belki üç saat bu böyle sürmüştü. En sonunda Muhasebeci derin bir soluk aldı ve çok yavaş bir sesle konuştu:

“Ona da mahmuz takın.”

Sağ pabucuma mahmuz takıldı, Muhasebeci yine konuştu:

“Artık sen de Mahmuzlu Şövalyeler Birliği'nin bir üyesisin ve benim Buyruklarımı yerine getirmekle, aynı zamanda, bunların da benim buyruklarımı yerine getirmelerini sağlamakla yüküm-

lüsün. Kaçmayı veya ihaneti deneme bile, çünkü Mahmuzu yersin, yoldaşlarında en ufak İhanet veya kaçma arzusu hisseder-sen, onu Mahmuzlamalısın. Ha, eğer bunu önemsemezsen seni mahmuzlarlar. Seni Mahmuzlaması gerekip de bunu ihmal edeni de başkası Mahmuzlasın. Kendini denetle, başkalarını da denet-le, mahmuzun Ucunu, ah o Acılı, o Korkunç, ah o Cehennemsi Ucunu, Şeytanî Ucunu tatmak istemiyorsan en ufak hareketine dikkat edeceksin!" Sapsarı alındaki teri sildi, yavaşça fısıldadı, "Kasını gevşet de içinden çıkayım."

Kas gevşetmek kolay mı? Önce Korkunun beni gevşetmesi gerekiyordu. Uzun çabalardan sonra kaslarımı biraz gevşetmeyi başarıyordum, ama mahmuzun Ucunun en ufak bir hareketi kas-ları kaskatı kesiyordu, gözüm kararıyor, kafatasım çatlıyordu, Bir Patlama, aman, Galiba Yer Gök çatlıyor! Korkunç bir Çığlıkla mahmuzu çekti, ayağını çekerek ve tekmeleyerek, canımı öyle bir Acıtmıştı ki uzun bir baygınlığın içine dalmışım. Uyandığımda, Muhasebeci yoktu, yalnızca Pyckal, Ciumkała, Baron oturmuş birbirlerine bakıyorlardı. Dostlarım tarafından, kapı açık olduğu halde hapis tutulmuş olmam fikrini aklım almıyordu: Kalk, git değil mi?! Ama yeniden Mahmuz yeme korkusuyla, hareket-siz, tek kelime etmeden oturuyordum. Onlar da oturuyorlar. Sonunda Baron, biraz kıpırdanır gibi oldu, Ciumkała hemen mahmuzu harekete geçirdi; bunun üzerine Baron, "İzin verin de tencerenin başına geçeyim, yiyecek bir şeyler hazırlayayım, benim sıram ya bugün." Ancak izin alınca tencerenin yanına gidebil-mişti, Pyckal de Mahmuzuyla birlikte onun yanında duruyordu; Ciumkała da gözlerini benden ayırmadan Pyckal'i denetliyordu. Ortalık yeniden gerginleşmişti, ama yemeğin hazırlanmasıyla bu gerginlik biraz yumuşadı, o sırada Ciumkała inledi:

"Tanrım, Tanrım, Tanrım..."

İşte o anda hiçbir umut olmadığını anlamıştım.

Saygıdeğer Okuru, bu Mahmuz tuzağında başıma gelen işkencelerin ayrıntılarıyla sıkılmayacağım. Evet, bu bir tuzaktı, bir sıçan gibi, hork hork eden domuzcuk gibi içine düştüğümüz bir tuzaktı; hepsi Muhasebeci'nin işiydi. Mahmuzun biraz gevşediği anlarda, Baron'un veya Ciumkała'nın bölük pörçük itiraflarından, Pyckal'in sağır iniltilerinden gerçeği öğrenmiştim.

Her şey, Düellodan sonra, Tomasz'la birlikte Gonzalo'nun *estancia*'sına gittiğim sırada başlamış; Baron, Ciumkała yüzünden Pyckal'i düelloya davet etmiş, çünkü Pyckal, Baron'un suratına vurmuş. Dediğim gibi, bu düello Ciumkała yüzünden olmuş, çünkü Baron ve Pyckal, aygırlarının üstünde düellodan dönerlerken, Ciumkała bir hendeğin içinden çıkmış (onları hendekte bekliyormuş), çok kızgınmış (onların, kendisini bile bile Gonzalo'nun tanıklığından uzak tuttuklarını, İşlerini bozmak ve edindikleri Kârdan yoksun bırakmak istediklerini düşünüyormuş), işte böyle, hendekten çıkıp "Aygırlar, aygırlar, ama Kısrağa binseydiniz daha yakışırdı, ne de olsa bir Kısrağa tanıklık ettiğinize göre sizler de Kısraksınız..." diye bağırmış. Bunun üzerine Atlar ürkmüş ve başlamışlar sıçramaya, Baron da Ciumkała'nın iki kaşının arasına çizmesini indireceğim diye, tutmuş, Pyckal'in baldırına geçirmiş, çünkü Ciumkała yere çömelmişmiş. Ciumkała yerde otururken, Pyckal de "Ne tekmeliyorsun beni böcek herif?" deyip Baron'un kulağına vurmuş. Baron, "Sen ha, suratıma vurursun ha?!" diye bağırırken, Ciumkała yerden "Ay, Kısraklar birbirini ısırdığına göre yağmur yağacak besbelli!.." diye ünlemiş. Bir taraftan aygırlar şaha kalkıp durur, diğer yandan Baron Pyckal'in kulağına indirir, ortalık kan revan, sonra da biri öbürünü düelloya davet etmiş mi sana (Ciumkała hâlâ "kısraklar, sizi kısraklar" diye bağırıyormuş). Puto'nun kurusıkı ateş etmesini silmek,

bir önceki düellonun ayıbını örtmek için, bu yenisi için Yanıp Tutuşmuşlar aslında. Neyse böyle itişe kakışa, Büroya gelmişler, Baron, Muhasebeci'den, onun adına Pyckal'i düelloya davet etmesini, kılıç veya tabanca mı ister diye sormasını rica etmiş. Bunun üzerine Muhasebeci, "Kimi neye davet edeceğim, neyi soracağım yahu? Kurşundan korkan siz değil misiniz, herkes bir önceki Düellonun kurşunsuz olduğunu konuşuyor, şimdi kesin siz bunun da Kurşunsuz olmasını istersiniz... aman da aman, sizi Aygırlar, kurusıkı ateş edecek Aygırlar..." deyince, Ciumkağa hemen "Kısraklar, Kısraklar," diye bağırmaya başlamış... Baron ve Pyckal, bunların üzerlerine yürümüş ve dövüşmek istemişlerse de, en sonunda kendilerini At Binme Okulu önündeki meyhanede votka içerken bulmuşlar. Orada Baron ve Pyckal, gerekirse Tırnaklarıyla, olmadı Dövenle, Yabayla, ölene kadar, kanlarının son damlasına kadar dövüşeceklerini bağıra çağıra ilan ediyorlarmış... öfkeden kudurmuşlar, birbirlerinin gözlerini oymaya başlamışlar, Muhasebeci de nasibini almış, Değirmendi, Kanaldı derken, aralarındaki tüm eski, kirli çamaşırlar, yıllardır süren kırgınlıklar, dargınlıklar sanki taptazeymişçesine yine ortaya dökülmüş. O sırada Muhasebeci araya girmiş: "Elimde, uçları kıvrılmış çengelli Mahmuzlar var, yabaların yerine Mahmuzlarla dövüşebilirsiniz... ama bunlar kısraklar için değildir, yalnızca Aygırlar içindir!.." Ciumkağa hemen, "Kısraklar, Kısraklar," diye bağırırken, diğerleri "Aygır!" diye ünlemişler. Birbirleriyle öldürseye mücadele edebilmeleri için kendilerine mahmuz takmasını rica etmişler! Baron tutmuş, Pyckal'e mahmuzu geçirmiş, Pyckal de Baron'a, bir Tuzağa düşmüşler mi sana, hani kıpırdamak ne mümkün. Muhasebeci, kireç gibi bembeyaz olmuş, gözleri yerinden uğramış, takmış botlarına mahmuzunu, atlamış adamların üstüne, batırmış mahmuzunu, ezmiş çiğnemiş, kanatana dek, acımasızca, Köpekler gibi, ağızları Köpük içinde ulumuşlar, öyle ki

avazları bu Korkunç yerden göğe kadar çıkmış. İşte bu Lanetli işkence, bu Örgüt, İblisin bu Şeytanî Tuzağı böyle başlamış.

Gece, bodruma geldiğinde, bu korkunç tuzağın nedenini, Muhasebeci'nin o solgun dudaklarıyla, bizzat anlattıklarından öğrenmiştim. "Her şey," demişti, "lanetli yazgımızın üstesinden gelmek, doğanın düşmanlığının ırzına geçmek ve onu değiştirmek için!"

"Tanrı bize acısın, savaşta yine hırpalanan biz olduk, diye devam etti, "yine Yenilgi! Lanetli, lanetli yazgı! Bizden hiç İyi, Başarılı, Mutlu bir şey çıkmak istemiyor, her şey hep Kötüye, Kötüyle dönüşüyor diye acaba Doğa bizi aşağılıyor muydu? Bu Kurşunsuz atışlarımızda da görülüyor! Boş Namlulu atışlarımızda. Belli ki, Doğa bizi istemiyor, Ölümlerimiz zafiyetini hor görüyor, Yok olmamızı diliyor!"

"Lanetli yazgı! Bunun içindir ki ben Muhasebeci, Bay Tomasz'ın Boş Tabancayla ateş ettiğini görünce, Yazgımız değişsin diye Korkunç olmaya ve Doğanın üzerine atılmaya, onun ırzına geçmeye, onu korkutup yenmeye karar verdim... Ah, Doğanın ırzına geçmek, Yazgının ırzına geçmek, kendi ırzına geçmek, En Büyük Tanrı'nın ırzına geçmek! Çünkü kimse bizim dürüstlüğü-müzden korkmaz, Korkunç olmamız gerek!"

"Bunun içindir ki," diyor, "Acıların Doruğundaki Tuzağa düşülsün diye Mahmuzların ucunu kıvırdım, Vursun, Bozguna Uğratsın, Korkutsun, Doğa Kaderimizi başka yola saptırsın diye En Korkunç Süvari Birliğini kurdum! Ey, Güç, Güç, Güç! Sizi ve kendimi bu Tuzağa düşürüp işkence ediyorum, buna son vermeyeceğim, çünkü son veremem... eğer biraz gevşersem, benim derimi yüzersiniz... Onun için gevşeme yok! Gevşeme Yok!" diyerek kulağıma fısıldıyor, sapsarı, yaprak gibi titriyor, çeneleri birbirine vuruyor, parmakları kasılmış, çok derinden gelen, çığlık gibi bir sesle konuşuyor.

Ona diyorum ki: "Bay Grzegorz, kendine yapıyorsun, sağlığından olacaksın, bak, nasıl titriyorsun, kan ter içindesin." Fısıltıyla yanıt verdi: "Sus, sus! Titriyorum, çünkü zayıfım. Ama Zayıflığı, Küçüklüğü içimde boğduğum zaman Güçlü olacağım ve Korkutacağım. Sana gelince, ihaneti deneme bile, Mahmuzu yersin!"

Eski âdeti olan bir şey yapıyor, ellerini oynatıyor. İşte gündüzler gece gibi karanlık, gecelerse gündüzler gibi uykusuz geçip gidiyor bu bodrum katında. Mahmuz, varsa yoksa Mahmuz, saatlerce, günlerce, gecelerce, oturuyoruz da oturuyoruz, birbirimize bakıyoruz, tüm hareketlerimiz, kıpırtılarımız bizi zorluyordu. Karşılıklı olan Bağımlılığımız, Saplantımız içinde en ufak hareketimiz bile zor hale gelmişti. Baron'un o zarafeti, kaprisleri, şıklıkları neredeydi? Pyckal'in gürültücülüğü neredeydi? Ya Ciumkała'nın sürekli yalanmaları? Bu bodrumda böcekler gibi, pislik içinde üst üsteydik, Gerginliği takiben Gevşeme geldiğinde kabaca itişiyorduk, Gevşemeden sonra, aman kimse Mahmuzla Tuzağa düşmesin diye hadi bakalım yine Gerginlik ve Tuzağa düşüp de Mahmuzu yiyen birinin iniltisi. Su ısıtmak, tabak, çanak yıkamak gibi günlük işleri bile iki kişi yapıyoruz, tabii Tanrı korusun ani bir mahmuz darbesine maruz kalmamak için son derece yavaş, dikkatli bir biçimde. Sabahtan akşama dek Oturuyoruz da Oturuyoruz ve Susuyoruz, her şeyi birlikte yaptığımız halde, sanki düşman gibi çok az konuşuyoruz. Gece olup da uyku bastırınca (biri sürekli diğerini gözetlediği halde) cümbüş ancak o zaman başlıyordu, Pyckal horluyor, Baron tıslıyor, pıslıyor, Ciumkała, derin derin soluyarak ağzında bir şeyler geveliyor, ağlıyordu, Muhasebeci ise diliyle dişi arasında bir şeyler mırıldanıyordu. Bu evvelden gelen seslere kulak verip Tutsaklığımın sonsuzluğunun farkına varmıştım – çünkü bu sesler Bugünden, Dünden değil, galiba Önceki Günden geliyordu;

öyleyse eskiden olan bitenle Bugün nasıl mücadele etmeliydi... Hey, karanlık orman, karanlık geçmiş! Hey asırlık ağaçlar! Hey, eski Ambar, eski Ahır, Kanal, suyun üstündeki Değirmen... Uykuda konuşuyorlar, birbirleriyle münakaşa ediyorlar, biri diğere dayılanıyor, laf yetiştirip saçmalıyor da saçmalıyor; bu günlerden birinde Memure Bayan Zofia çıkageldi ve Muhasebeci'nin tuzağına düştü; aynı gün, akşama doğru Veznedar da göründü ve yakalandı. Gece Muhabbetleri gittikçe daha hışırtılı, daha canlı olmaya başlamıştı, biri atlıyor, bunun üzerine diğeri "balu bulu" ya da "gıdı dıdı" diye fısıldıyordu, tüm bu konuşmalardan tüylerim ürperiyor, sanki cehennemin bir köşesindeymişim gibi yüreğim eziliyordu.

Birkaç gün içinde hemen hemen tüm Memurcuklar bodruma doluşmuşlardı, öyle ki oturacak yer kalmamıştı... Bu sıkışıklıkta, eski zaman, sanki geçmişten değil de, Geçmişten Önceden dönmüş gibiydi... Böylece Pyckal, Baron'a ve Ciumkala'ya kırık tırnağı gösteriyor, Veznedar, "Józef, Józef, ağlama," diyor, Kâtip ağlıyor! Birden Sazanlar yüzüyor, sonra ta eskiden ısırılmış çörekler ortaya çıkıyordu... ve yine Mahmuz darbesi, yine acı, işkence! Bu iş, inanılacak, akıl alacak gibi değildi, özellikle de gündüzleri: çünkü kapı, sadece bir çengelle kapatılmıştı, kalk, iki adım at, güneşe çık, özgürlüğe ulaş değil mi?! Ama Tanrım, ah Tanrım, biz burada öyle oturuyoruz, Tanrım, ah Tanrım, hepimiz de dışarı çıkmak istiyoruz... İşte Özgürlük orada... Akıl alacak gibi değil! Akla ziyan bir iş! Böylece günlerden bir gün, niye oturuyorum ki burada diye düşündüm, ne de olsa hepimiz dışarı çıkmak istiyorduk, Çıkacağım, Çıkacağım, hadi bakalım, Çıkıyorum, Çıkıyorum!.. Kalktım, kapıya yöneldim, onlar gözlerine inanamıyor, bana öylece bakıyor, Çıkışımı izliyorlar, sanki içlerine bir umut doğmuş gibiydi... taş kesmişlerdi... O sırada Pyckal hareketlendi; Baron bağırdı, Mahmuzu ona salladı;

Pyckal domuz gibi inleyip yere düştü, bana batırmayı denedi, ıskaladı; tam o sırada Bayan Zofia hızla mahmuzunu bana geçirdi; hepimiz yerde salya Köpük içinde Yuvarlanıyoruz, İyi de neden, niçin, hani amaçla, neden, yahu neden?

* * *

Ve işte Boşluk! Her şey Boş, boş bir Şişe, Balkabağından Bir Sürahi, Bidon, bir deniz kabuğu gibi. İşkencemiz korkunç olsa da boştu işte, boş, boş Korku, Boş Acı, Muhasebeci'nin kendisi de boş, Dipsiz bir Çanak gibi Bu yüzden işkencemizin sınırı yok, biz burada bin yıl oturabilirdik, hem de niye, neden oturduğumuzu bilmeden. Bu boş tabuttan çıkamayacak mıydım hiç? Kadim-öncesi zamanlarına gömülmüş bu insanların arasında, geberip gidecek miydim, bir daha hiç güneşe, özgürlüğe çıkmadan? Ömrüm artık yeraltında mı geçecekti?

Oğul, Oğul, Oğul! Oğula koşmak, kaçmak istiyordum, Oğuldaydı sığınağım, avuntum! Bu yeraltında, onun o pembe, taze yanaklarını, capcanlı, parlak gözlerini, sarı buklelerini ne çok özlemiştim, keşke, Ormanda, Nehir kenarında ona sığınabilsem, onunla uzanıp dinlensem. Burada, canavarlarla çevrili olduğum, Tanrı'nın -yok, galiba Şeytan'ın- dünyasında, başka bir durak, susuzluğumu ve boşluğumu giderecek başka bir kaynak yoktu bu Oğuldan başka, çünkü o kadar taze, o kadar suluydu ki. Oğula karşı duyduğum bu özlem, Oğula karşı hissettiğim bu arzu beni, galiba umutsuzluktan esinlendiğim cesur bir karar almaya itmişti; Muhasebeci'ye "Tamam," dedim, "ama bu az, çok az! Yeteri kadar İşkence ve Korku yok! Daha fazla İşkence, Korku ve Acı olması gerek! Eylemde bulunmamız gerekirken, neden sıçanlar gibi bu bodrumda oturuyoruz ki? Bizi Dehşet ve Güçle dolduracak bir eylem yapalım!"

Önerim buydu. Eğer, Acıyı ya da Dehşeti azaltacak bir öneri sunsaydım, beni hain olarak adlandırıp Mahmuzlayabilirlerdi. Ama öneri daha fazla korkunçluğu talep ettiği ve Eyleme çağrı yaptığı için, kimse karşı çıkmaya cesaret edememişti, en başta da Muhasebeci (gerçi solmuştu, titriyor, pıtır pıtır ter döküyordu). Bağırdım: “Ödlekler! Eylem istiyorum, Korkunçlardan da Korkunç bir Eylem!” Bana bakıp gözlüyorlar; galiba, içten konuşmadığımı, bu işin içinde bir iş olduğunu düşünüyorlar; ama önerime karşı dururlarsa, mahmuz yiyeceklerini de (çünkü Korkunçluktan korkuyorlar diye) bilmekteler. Muhasebeci’yse bu Önerinin korkunçluğunu görerek, kendi Korkunçluğunu yitirebilme pahasına bunu reddedemiyor.

Öneriler havada uçuyor. Biri diyor ki, “Elçiye öldürelim.” Öbürü, “Öldürmek yetmez, işkence de gerekir.” Bir üçüncüsü, “Elçiye işkence etmek de yetmez, karısını, çocuklarını da öldürmeli!” diyor. Zofia, “Çocukları öldürmek yetmez, en iyisi Kör etmek,” demez mi? Bu boş Eylem Önerileri gittikçe daha korkunç hale geliyordu, Muhasebeci’yse, saçları dimdik olmuş, yüzü solmuş, alnı ter içinde kalmış bir halde herkesi dinliyor ve bu önerileri basamak yapıp Cehenneme giden bu merdivenlerden aşağıya iniyordu adım adım. Bunun üzerine hemen işe karışıyorum: “Bunların hiçbirisi işe yaramaz, hepsi çok az, Bay Henryk, Bay Konstanty, çok az Bay Grzegorz! Ne diye Elçiye ya da karısını öldürelim ki? İlk defa Elçi öldüren biz olmayacağız ya, bu çok sıradan bir eylem, yeteri kadar korkunç değil. Bize öyle bir eylem gerekiyor ki, hiçbir anlamı olmasın, herhangi bir nedene dayanmasın, sadece, salt Korkunçluğa, dehşete hizmet etsin. En iyisi Tomasz’ın oğlu Ignac’ı öldürmek, çünkü hiç nedensiz olarak bir genci öldürmek, diğer tüm eylemlerden daha korkunç olacaktır. Bu ölüm senin öyle bir işine yarayacaktır ki Grzegorz, sana öyle bir Dehşet sağlayacaktır ki, Doğa, Yazgı, dünya, tıpkı

bir Tiranın karşısındaymışçasına, senin karşında altına edecektir!” Hep birlikte bağırmaya başladılar: “Öldürelim, öldürelim!...” mahmuzlarını sallıyor birbirine vuruyorlardı. Muhasebeci Mat ve ürkütücü bir sesle: “Şeytanlar, Şeytanlar, sizi bırakmam, buradan çıkamayacaksınız!” dedi.

Öneriler havada uçuyor. Diyorum ki, “Çıkmamız gerek, çünkü burada korkunç bir şey yapılmaz; sen bizi bodruma hapsetmedin ki, Mahmuza hapsettin. Eğer botlarımızdaki Mahmuzlar olduğu halde beraber gezersek, biri diğerinden kaçamaz... korkuya gerek yok! Ama önce ben Bay Grzegorz’la birlikte, Ignac’ın babasıyla birlikte bulunduğu Gonzalo’nun evine gideyim, Cinayeti hazırlayayım. Cinayet işlemek kolay değil, her şeyi ince ince düşünmek gerek. Ayaklarımızda mahmuzlar olduğu halde, atla gideriz, kaçmaya veya ihanete kalkışırsam eminim ki Grzegorz buna müdahale edecektir.” Kendi önerileri, görüşleri bir yana, benim Önerimi de tartışıyorlar, Muhasebeci hoşuna gitmeyen bu düşünceye burun kıvrıyor. Hemen bağırdım: “Ödleğ olan, zayıf olan, korkan, hile arayan varsa, ona mahmuzun ucuyla cesaret verelim!” Bunun üzerine Muhasebeci, bağılıyor, Anıyor: “Bu öneriyi reddetmek olanaksız, çünkü çok Şeytanca!”

Manejden bize verilen iki doru atla, Gonzalo'nun *estancia*'sına doğru kırlarda yol alıyoruz. Muhasebeci'nin atının dörtnala giden toynak sesleri ve benim atımın dörtnala giden toynak sesleri etrafa yayılıyor. Dörtnala sürüyor Muhasebeci. Ben de yanında dörtnala. Uçsuz bucaksız ova! Alınları serinleten ölçülemez uzaklar, hani elde tüfek, kuşların, tavşanların ardından gitmek veya attan atlayıp biraz soluklanmak da var... ama yok, Mahmuz hep bizimle. Bir de yapmak zorunda olduğumuz Eylem. Oğula doğru dörtnala yol alan bir Cellat, bir İşkenceci miyim, yoksa çatlamış dudaklarımı tazelemek için bir pınara mı koşuyorum, bilmiyorum... Bomboş Dörtnala bir koşu, Boşluğumuzun sesi,

bu ovalarda, *pampa*'da, bu boş alanlarda bir Çan, bir Davul sesi gibi cınlıyor! Tanrım, Tanrım, nasıl bir cellat gibi giderim, dört-nala, nasıl oğlumun celladı olurum?! Büyük kestane ağacının altına geldiğimizde, Muhasebeci'nin atına Mahmuzu sallıyorum, Kişnemeler, Şaha kalkmalar derken, mahmuz kırılıyor, at kafası önünde, kanatlanıyor ve celladım, İşkencecim, kendi atı tarafından, uzaklara, sisli ovalara götürülüyor.

Kırlarda yapayalnız kalmıştım. Oh, ne kadar Boş, Sessiz, oh, bir Böcek, oh dallara tünemiş bir küçük Kuş... Ama Oğul, Oğul, Oğula, Oğula doğru, atımın toynakları yeri dövüyor! İşte önümde Gonzalo'nun *estancia*'sının baobap ağaçları, yeşil ağaç kümeleri, çalılar... Ama bu atımın toynak seslerine eşlik eden ses de ne? Belki kazık çakıyorlar, belki de çamaşır yıkıyorlar... Atımın toynakları tak-tak-tak, oradan gelen ses Tak-Tuk-Tak, benim atım tak-tak, tak-tak, oradan Tak-Tuk ve Tuk-Tak sesleri ağaçların arasında yayılıyor! Top oynuyorlarmış! Attan inip ağaçların arasından çıkınca, bir de baktım Gonzalo'yla Ignac *palant* oynuyorlar, Horatio da bir kenarda kazık çakarak Ignac'a eşlik ediyor, Ignac, topa Tak, Horatio, kazığa Tuk, Tak-tuk sesler havada uçuyor! Tomasz, meyve bahçesinde geziyor, erik yiyordu...

Beni görünce selamlamak için koşuyorlar, Gonzalo, ellerini havaya kaldırıp bağırdı: "Aman Tanrım, mezardan mı kalkıp geldin, ay haline bak, ne oldu böyle?"

Neyse, bana yiyecek, içecek verildi, elim yüzüm temizlendi, çünkü kendi kendime hareket edecek gücüm yoktu. Meyve bahçesindeki ağacın altında bulunan banka oturunca Gonzalo sordu: "Tanrı'dan kork be adam, nereye kayboldun, bunca gündür neredesin?" Ona gerçeği söyleyemezdim, çünkü ne bunun bana bir yararı olurdu, ne de bana inanırdı zaten: evet bu gerçeğe inanmak gerçekten de olanaksızdı. Kırlarda gezerken düştüğümü, kendimi kaybettiğimi, beni bulan insanlar tarafından hastaneye kaldırıl-

diğımı, orada Yaşamla Ölüm arasında gidip geldiğimi söyledim. Bana baktı ve galiba sözlerimin içten olduğuna inanmadı, çünkü gözlerindeki kuşkuyu okumuştum. Bana ne Gonzalo'dan, bana ne Muhasebeci'nin Takibinden, Mahmuzlu Şövalyeler Birliğinin kininden, öfkesinden, Oğlu gözlüyorum ya, Oğul önümde ya, o taze sesi, çıtır çıtır gülüşüyle, hareketleri, dipdiri bedeninin neşesiyle! Bir çayır, belki de nehir kenarındaki tazecik, serin bir yeşillik gibi...

* * *

Ama, dur, o da ne? Bu Hareketler, bu gülüşler değişik! Neler oluyor? Bu Haytadaki cesaret de nereden geliyor?! Çünkü onlar, efendime söyleyeyim, Biri, Öbürüyle, evet, Biri, Öbürüne doğru... bu, neredeyse bir dans, evet, dans bu, başka bir şey değil. Biri Elini oynatıyor, öbürü ayağını kaldırıyor, biri ağaca çıkıyor, öbürü arabaya atlıyor, biri Tıslıyor, öbürü Pıslıyor, biri Erik yese, öbürü erik kurusu yiyor, biri Öksürüyor, öbürü Tıksırıyor, biri Sıçırıyor, öbürü Fırlıyor. Nasıl bir Eşlik bu, bitmez bir Birliktelik, biri öbürüyle birlikte, biri öbürüne doğru, şiir dizesi gibi uyumlu; öyle bir sonsuz, bölünmez Ortaklık ki bu, tüm kıpırtılarda, hareketlerde seziliyor, hani galiba biri öbürü olmadan adım bile atamıyor. Gonzalo'ysa hopluyor, ayağıyla tempo tutuyor, öyle seviniyor, öyle seviniyor ki, soytarı pabuçlarının, o upuzun sabahlığının yırtılması umurunda bile değil.

Tomasz bir köşede erik yiyor; ama hiç aman vermeden her şeyi de izliyor. Tomasz İzliyor, Gonzalo, oğlanlarının Takatukası eşliğinde tempo tutuyor, iki genci ağaçların dibinde birbirine ekliyor, köpecikler, kulaklarını sallaya sallaya, küçük burunlarıyla etrafı kokluyorlar, ama Boş, her şey Boş... Artık bu Takatuka sesleri, Boş bir Davul gibi ses veriyor; bu boş Davul gümbürtüsü

içinde bir belirsiz cinayet geliyor: Oğul cinayeti mi, Baba cinayeti mi? O uzak bodrumdaysa, kesin bana verilecek Cezalar, benden alınacak Öçler için antlar içiliyor, salya, köpük içinde bana yapılacak İşkenceler düşünülüyor. Buradaysa sinekler vızıldıyordu. Akşama doğru Gonzalo, baş başa kaldığımızda, kaburgamın altına dirsek atıp bağırdı:

“İgnac’ın, benim Horatio’mla nasıl da gizli gizli anlaştığını gördün mü? Horatio, onu oyuna nasıl kattı ama? İşte istediğim an, beni istediğim yere götürecek bir çift doru tayım var!”

Dans ederek sordu: “*Kulig*’ ne demek?”

“Hangi *kulig*?”

“Ee, sizin Müsteşar Podsrocki, atla geldi; bana gizlice, Ekselansları Büyükelçinin, konuklarıyla ve *kulig*’le evimi ziyaret edeceklerini fısıldadı; sizin ülkenizde *kulig*’le ziyaret âdettenmiş. Ayrıca evi hazırlamamı, yemek falan tedarik etmemi de söyledi gizlice.

Sonra başladı bağırmaya: “Anlaşılan, Ekselansları Büyükelçinin canı dans istemiş! Ama niye evimi ziyarete geliyor? Onu bilmem.”

Bana yan Yan bakarak: “Seni hain seni, nerelerdeydin, neler yaptın, kimlerle iş çevirdin, bana kumpaslar kuruyor olmayasın? Ama istediğin kumpası kur, geç, artık çok geç... çünkü bugünün gecesinde Baba sizlere ömür olacak, Babayı bugüñkatledeceğiz!”

Kestanenin altındaki bankta oturuyorduk, hâlâ çok güçsüzdüm, başımı arkaya dayadım, çünkü titriyordu. Sordum: “Niyetin ne?”

“Takatuka!” diye bağırdı. “Takatukayla, takatukayla!”

“Ne diyorsun? Ne diyorsun?”

“Takatuka! Takatuka, Takatukayla, takatukayla!”

---

* *Leb*. “Atlı kızak”. Polonya tarihinde soylular, şarkılar söyleyerek atlı kızaklarla komşu saraylara giderlerdi, bu eğlenceye de *kulig* adı verilirdi. Burada sözü edilen bu eğlencedir. (ç.n.)

“Niyetin ne? Ne planlıyorsun sen?”

Minik ellerini çevirerek bağırdı:

“Hatırlasana, Ignac takladı mı, Horatio, yan tarafta, ona yanıt olarak tukluyordu, değil mi? Şimdi öyle bir ekip oldular ki, Horatio tukladı mı, Ignac taklıyor! Öyle oyuncu oldular ki, biri takladı mı, öbürü illa tukluyor! İşte her şey benim düşüncelerim ve niyetlerime göre ayarlandı! Ve bugünün gecesinde İhtiyarı Takatukayla devireceğiz, çünkü Horatio tukladı mı, Ignac Babasına karşı bile olsa taklamak zorunda. Böylece Babasını öldürecek! Farkında bile olmayacak!”

Ağaçların arasında zıplayarak koşuyordu. Güçsüzlüğüme karşın bir gülme tuttu beni, gülmekten titriyordum: “Tanrıdan kork be adam, nasıl düşündün bunu? Takatukayla, takatukayla ha?”

Zıplamayı bırakıp dedi ki: “Aynen öyle, Takatukayla olacak, Tanrı ve gökler şahidim olsun ki takatukayla, takatukayla, dediğim gibi, takatukayla, takatukayla, olacak, olacak işte...”

Sağa, sola baktım: güneş ışınları çalılıklar, kuşüzümleri ve yapraklar arasında oynuyor, uzakta, Horatio ve Ignac bir fıçının başında duruyorlar... Tomasz da uzakta, meyve bahçesinde geziyor, erik topluyor, çevreyi gözlüyor ve erik yiyor. Gonzalo’ya bu saçmalıklara bir son vermesini, çünkü bunun Olanaksız Bir Şey olduğunu söyleyecektim ki... kocaman bir kurt köpeği geldi süründü ve koyun gibi meledi: kuyruğunu sallıyor, ama kuyruk sıçan kuyruğu. Güçsüz bakışlarımla yine Gonzalo’ya baktım, yok artık, o Gonzalo değil, Gonzala, yani bir kadın olmuş, Ellerini değil, o tombul Küçük –gerçi büyük– Elciklerini oynatıyor; ya o Şeker, o İnce parmaklar –gerçi bildiğin, Kocaman Parmak bunlar–, yok bunlara Parmacık demeli; Gözlerini süzüyor, kırıyor, yok Göz değil, Gözcük bunlar...

“Olmaz,” dedim, “olanaksız bir şey, takatukayla, takatukayla olacak şey mi bu?”

Zıplıyor. Cilveler yapıyor.

“Evet, Takatukayla, Takatukayla! Ignac’ım, İhtiyara takatuka yapınca, benim için yumuşacık bir hamur haline gelecek, çünkü Suç işlemiş olacak!”

Orada Ignac, Horatio’yla birlikte fıçı yuvarlıyordu. Uzakta, bahçede Tomasz yürüyordu.

“Bunu yapmayacaksın,” dedim. “Yapma, yapma bunu...”

Sözlerim, bir Kuru Biber, Boş bir Sürahi gibi boştu. İçimdeki boşluk öyle büyüktü ki, Gonzalo bana yanıt bile vermedi, ışıktaki tırnaklarına baktı sadece. Kalkıyorum ve “Biraz bahçede gezeceğim...” diyorum. Gerçi ayaklarım beni zar zor taşıyordu, ama ondan uzaklaşmıştım. Top oynadıkları alana doğru koştu. Bense bahçede dolaşüyor ve düşünüyorum: Adamı takatukayla indirecekler aşağı...

Tomasz patikalarda yürüyordu, ona yaklaştım; ama hemen çimlere oturmak zorunda kaldım, çünkü bacaklarım titriyordu. Erik ağacının altındaki çimlere oturduk.

“Ignac’ın şu Horatio’yla nasıl da gizli gizli anlaştıklarını gördün mü?” dedi Tomasz. “Sağlıklı olsunlar da! Ben de, burada dolaşıp düşünüyorum... ama galiba çok uzun sürmeyecek...”

“Bana anlatıklarını yapmayı düşünüyor musun hâlâ?” diye sordum.

“Evet, tabii ki,” dedi.

Çimler, serin, zevkli... kuşlar cıvıldıyor... ağaçların, çalılarının, meyvelerin kokuları çevrede, Minik bir Böcek otlara tırmanıyor.

“Tanrı aşkına, hâlâ niyetlisin demek?”

“Tabii, tabii... Oğlumu öldüreceğim...”

Bunu duyunca ona yanıt vermek istedim, ama konuşmak neye yarardı...

Takatuka sesleri yine çınlamaya başlamıştı, sanki bir Davul gibi gümlüyordu bu sesler, ağaçların, çalılarının, papağanların,

tüylü kuşların, Palmiyelerin, kaktüslerin arasındaki Boş bir Davul gibi... Bu sesleri dinleyen Tomasz başını öne eğip ellerini birbirine üzerine koydu, "Yarın, yarın, yarın..." diye homurdandı.

Yaldızlı sineklerin vızıltısı, papağan sesleri uykumu getirmişti. Öldürürse öldürsün diye düşündüm, Katlederse katletsin. Onlar onu katletsinler, öbürü de onu. Bana Mahmuz sallarlarsa, sallasinlar. *Kulig*'le gelirlerse gelsinler... Gonzalo meyve getirmelerini buyurdu, yedik, yazlık bahçeye akşam yemeği için sofrakuruldu... garip bir turta, garip bir Karışım vardı, *Bretzel* gibi bir Milföydü sanki, ama *Waffle*'dı. Düşündüm de, ne garip işler oluyor şu Tanrının dünyasında!.. Evet, öyle düşünüyorum, Şu Hayta, Ignac'la beraber yiyor neredeyse, çünkü biri çorbayı yutarken, öbürü ekmeği ısıyor... bense, beraberse beraber diye düşünüyorum. Amma da Garip şeyler oluyor, çok ama çok, aman, ne olursa olsun, ben dinlenmek, soluklanmak istiyorum.

Ama gece, toprağı şalıyla sarar, ağaçların altında böcekler pırıl pırıl parlarken, bahçenin derinliklerinden hayvan sesleri geliyordu, Miyavlamaya benzeyen Havlamalar, Hork Hork eden Hırlamalar; sakinliğim, dinginliğim huzursuzlukla dolmaya başlamıştı. "Korkman gerekirken, ne diye korkmuyorsun ki?" diye düşünüyorum. "Şaşıрман gerekirken, neden şaşırmıyorsun? Koşa Koşa Gitmen gerekirken, nasıl Oturuyor, hiçbir şey Yapmıyorsun? Hani korkun, öfken nerede?" Korku eksikliği daha büyük Korku yaratıyor, bunun boşlukta ve sessizlikte Sabun Köpüğü gibi büyümesi bunaltıyor. Tomasz'ın düşünceleri - Gonzalo'nun düşünceleri - Haytanın Ignac'la oynaşmaları - Muhasebeci'nin korkunç Mahmuz takipleri ve tehditleri - Elçi'nin *kulig*'le gelme fikri - işte tüm bunlar boşlukta büyüyor, Boş bir Davula vuruluyormuş gibi ses çıkarıyordu, bense oturuyorum öylece... Oradaysa, Suların, Ormanların, Çiftliklerin ardında artık sessizlik var; geniş Kırıkları, Ormanları, artık silah seslerinin cınlamaları değil, yenil-

ğinin sağır sessizliği dolduracak. Tomasz yatmaya gitti. Ignac ve Horatio da; üçkâğıtçı Gonzalo da dinlenmeye çekildi; bense Korkutucu Korkusuzluğumla baş başa kaldım.

* * *

O sırada Oğula gitmeye karar verdim. Oh, Oğul, Oğul, Oğul! Ona gideceğim, onu geceleyin bir kez daha görecekim, o zaman belki içimde bir duygu uyanacak... belki onun tazeliğiyle tazelenecekim ben de... Karanlık, uzun koridorda, orada yatıp uyuyan Oğlanların üzerinden atlayarak yürüyorum... yürüyorum da yürüyorum... gelgelelim Gonzalo'nun mu, yoksa Tomasz'ın mı yandaşı olarak yürüdüğümü kendim de bilmiyorum... belki de Mahmuz Şövalyeleri adına bu Genci öldürmek için yürüyorum... Yürüyüşüm sanki yüklü bir bulut gibi de içi boş, boş. Odasına giriyorum, bakıyorum, anadan üryan yatmış, soluk alıp veriyor. Ah, nasıl da masum! Ah, ne tatlı uyuyor, göğsü huzurla inip kalkıyor! Ya o Güzelliği, o Sağlığı! Yok, hayır, hayır, seni bu ayıba kaptırmam, galiba şimdi seni uyandıracakım, Gonzalo'nun tuzaklarına karşı uyaracağım, galiba şimdi, oyunla, öz Babanı sana öldürteceklerini söyleyeceğim!!!

Gel de söyleme, nasıl söylemem?! Gonzalo'nun onu ayartmak, Putolara özgü okşamarlarla onu asırlarca kucaklamak için öz babasının ölümüyle bağlantılı oluşuna yol açmasına nasıl izin veririm? Eğer Puto, onu baba evinden alıp karanlık, yolu olmayan Açıklıklara götürürse, Ucubeye çevirir!!! Yok, hayır, asla ve kat'a! Onu uyandırıp, Ignac, Ignac, Tanrı aşkına kalk, Babanı sana öldürtmek istiyorlar, demek için elimi uzatacaktım! Ama baktım, yatıyor. Yine bir kararsızlık sardı içimi. Eğer bunu ona söylersem, Gonzalo ve Horatio'yu kovalayacak, Babasının ayaklarına kapacaktı da ne olacaktı? Yine her şey eskisi gibi olmayacak mıydı?

Yine Bey Babasıyla birlikte olacak, Bey Babasıyla dua edecek, Bey Babasının kuyruğu olacaktı. Eski hamam eski tas, hep aynı olmayacak mıydı?

Ruhumu bir arzu sarmıştı: Bir şey Olsun. Ne olursa olsun, ama hareket olsun da... artık canıma tak etmişti! Dayanamıyordum artık! Yeter artık, bıktık bu eskiden, Yeni bir şeyler olsun! Oğlanı biraz rahat bırakmalı, İsteddiğini yapsın. Öz Babasını öldürsün isterse, varsın Babasız olsun, evden çıksın Kırlara, Kırlara gitsin! İsterse günah işlesin, İsteddiğine dönüşsün, ister Katil, isterse Baba Katili olsun! İsterse Ucubeye dönüşsün! İstedigiyle çiftleşsin! Bu Düşünceler midemi bulandırmıştı, az daha çıkaracaktım, içimde bir şeyler acıyla ve korkunç bir dehşetle Kırılıyor, Patlıyordu... çünkü bu düşünce korkunç, daha korkunç, en korkunç, ah galiba En İğrenç düşünce bu, yani Oğula günah işletmek, onu bozmak, Bozulmasını, Kirlenmesini buyurmak Düşüncesi, ama yok, yok, olursa olsun, neden korkacağım ki, neyi kirleteceğim, Olması gereken olsun, kırılsın, patlasın, bırak dağılsın, dağılsın, Oh Gelecek olan Oğulistan, oh Bilinmeyen Oğulistan! Onun önünde, gecenin zifiri karanlığında durarak (çünkü kibrit sönmüştü) Geceye, Karanlığa, Duruşlara sesleniyor, onu Gece yarısı baba evinden kırlara doğru kovalıyordum. Ah Gece, Gece, Gece! Fakat o da ne, o da ne? Kim geldi böyle evin önüne? Bu gürültü, bu Sesler de ne? Çıglıklar, gürültüler, araba sesleri, kamçı hışırtıları, şarkılar "*Kulig, Kulig*" çıglıkları! Bir de ne göreyim, Ekselansları Büyükelçi, *kulig*'le gelmiş, hemen karşılamak için misafir odasına koşuyorum.

Gonzalo da elinde lamba olduğu halde, sokak kapısına çıkmış, sanki uykudan sıçramış gibi, diğer eliyle istavroz çıkarıyordu. Bağırıyorlar, kızaklardan iniyorlar, gürültü patırtıyla eve koşuyorlar, Salonlarda koşuşuyorlar... arkalarında da çalgıcılar... sandalyeleri, halıları çekiyorlar, hah birisi düştü, diğeri Lambayı kırdı,

ama ne gam, sandalyeler kenara çekildi, masalar öbür kenara, çalgıcılar vuruyorlar kemanın yaylarına! Hadi, dans edelim! Dans ediyorlar! Dans ediyorlar!

*Dağlarda, ormanlarda, dağlıyla
Dans ediyordu Małgorzatka!*

Büyükelçi Ekselans, dansı Başkanın eşi Bayan Pścikowa'yla açıyor, Albay, Ekselansın eşi Bayan Kielbszowa'yla, Başkan Kupucha Bayan Kownacka'yla, Profesör Kaliściewicz Bayan Tuśka'yla, Müsteşar Podrocki Bayan Myszka'la, Avukat Worola Bayan Dowalewiczowa'yla dansa başlıyor. Arkalarından da başka çiftler çıkıyor ortaya. Kalabalık! Kalabalık! Kolonimizin çiçekleri bunlar galiba! Tüm çiftler! Bir gürültü geldiler, bir gürültü Dans ediyorlar, hop, hop, trini, trini, tüm evi doldurmuşlar, bahçeye taşıyorlar. *Cıvıl cıvıl, bacanın ardında Mazur oğluyla kımıl kımıl! Tüm balıklar gölde uyuyor!* diye şarkılar söylüyorlar. *Kulig, haydi Kulig!* diye bağırıyorlar. Bay Zenon, Bayan Ludka'yı yakalayıp döndürdü:

*Dağlarda, ormanlarda, dağlıyla
Dans ediyordu Małgorzatka !*

Hizmetliler, ellerinde yiyecek içeceklerle koşuyor, masaları kuruyorlar, Gonzalo, sağa sola emirler veriyor, seyisler, arabacılar pencerelerden, evin içinde Bumlayan, Kırılarda, bayırlarda patlayan insanlara bakıyorlar! İçelim! Kendimizden geçelim! Hadi bir daha! Hop, hop, hop, gün bugündür hop! Oy Bayan Zosia, Vay Bayan Małgorzia! Ne var ne yok Bay Szymon? Hey, Mateusz kaç

* Bir halk şarkısından bir dize (ç.n.)

** Bir halk şarkısından bir dize (ç.n.)

yıl, kaç yıl olmuş ha? Aman neyse ne? Bayan Muszka ile Bayan Tolcia bana doğru koşuyorlar: “Hadi dans, dans, *Kulig!*” diyorlar... kızışmışlar, terlemişler, gülüp şarkılar söylüyorlar. Yanımda durup bir şişe açan müsteşara diyorum ki: “Tanrı aşkına, sanırım, benim bilmediğim yeni ve mutlu bir haber aldınız, çünkü Yurttaşlarımızın bizzat Büyükelçimiz başkanlığında gelişen bu olağanüstü neşesinin zafer kazanmış, düşmanı yenmiş olmamızdan başka bir nedeni olamaz. Oysa gazetelerde her cephede yenildiğimizi okumuştum.”

“Sus, sus,” diye yanıt veriyor. “Hem de nasıl bir yenilgiye uğradık, tuş olduk resmen! Ama Ekselansla birlikte bunu kimseye belli etmemeye karar verdik, bunu da *kulig*’le yaptık, *kulig*’le! Haydi, dur, buradan buyur.”

Haydi, dur, buradan buyur.

Haydi, dur, buradan buyur.

Hadi bakalım, kadehler kalkıyor: Yaşa, var ol! Nur ol! Sesleri yükseldi. Tren dansı başlıyor, Zıplayıp hoplamalar, çığlıklar gırla gidiyor! Birkaç çift gruptan ayrılp dansa başlıyor. Bir kenarda yaşlı gevezeler, İçiyor, Bay Walenty’ydi, Bay Franczieszek’ti, ne var ne yok Doktor Bey’in eşi, çocuklar nasıl falan derken laf lafı açıyor. “Bir damla daha için! Tanrı razı olsun, Tanrı razı olsun!” Elçi yanıma geldi: “Dans etsene sümüklü, niye dans etmiyorsun? Bilmez misin ki Polonyalı için dans ve dua deyince akan sular durur? Dans et hadi, *Krakowiak*’ yap!”

Biz olduğumuz gibiyiz

Krakowlu gençleriz!

---

* Krakov yöresine ait bir çeşit dans (ç.n.)

“Bana göre hava hoş, tabii ki dans ederim, ama duyduğuma göre tuş olmuşuz,” dedim. Gözünü kaydırarak sağa, sola baktı: “Sus! Sus! Söylediğini kendine sakla, kime faydası var bunun? Böyle bir şeyle övünmek için aptal olmak lazım! Haydi, dur, buradan buyur.

Haydi, dur, buradan buyur.

Haydi, dur, buradan buyur.

“Gün, bugündür! Eller havaya, Dans edelim oynayalım! Yabancılar nasıl dans ettiğimizi gösterelim! Dans edelim, oynayalım! Şarkılarımızı gösterelim, zıplayıp hoplamalarımızı! Nasıl Kızlarımız, nasıl Delikanlılarımız olduğunu gösterelim! Kan bu kan, su değil! Gün bugündür! Görsünler Güzelliğimizi, haydi gelsin *Oberek*,* ardından *Mazur*** da *Mazur*.

Öyle bir *ruhtur ki Mazur*

Ölüyü bile kudurtur!

“Haydi, dans et, oyna, oyna!” Dizlerimin üstüne düştüm. İhtiyar Kaczeski yanıma geliyor, sıkışmış, bahçeye çıkmak istiyormuş, adamı Köpekler bırakmıyormuş... Onunla birlikte çıktım, o, çalıların arasında ihtiyaç giderirken, ben eve, ışıklar içinde yanan eve bakıyor, Şenliğin tarlalara yayılan patırtısını dinliyorum. Gökyüzü kapkara, Boynu Bükük. Burada ise *Kulig* hayhuyu, ama ne Cazip, nasıl da kendine Âşık, nasıl Büyüleyici, seviyor işte Seviyor, güpgüzel, enerjik, alev saçıyor, Herkesi Seviyor, Kendini Seviyor, Başı Dönüyor aşktan, öyle bir *Kulig* bu. Sevelim,

---

* Bir çeşit dans. (ç.n.)

** Bir çeşit dans. (ç.n.)

Sevişelim, gün bugündür! Aman ne Seviyor, ne Sevişiyor herkes, Sevi... Oysa gök, kapkara, bomboş; buradaysa yakındaki çalılar, kara ve bakımsız... uzakta iki ağaç... daha uzakta bir tümsek var, ama Kara ve Hareketsiz...

Çalıların ardında, çitlerden az uzakta bir hışırtı oldu. Bakıyorum, garip bir cisim biçimsizce hareket ediyor: gövde desen gövde değil, galiba bir Köpek, ama toynakları var, kambur gibi. Çalıların üstüne eğildim, bir de baktım, manolyaların arasında, ilkinе benzer başka bir insanî yaratık, sanki köpeğin sırtına binmiş de sürüyordu: ama iki başı var! Bu iki başlı, insana benzer şeyi görünce tüyerim diken diken oldu, ilk anda eve kaçmak istesem de sonra durup bu garabete bakmaya karar verdim.

Kenardan, çit boyunca, çalıların ardından yaklaşıyorum, at gibi tepinmeler duyuluyor... tepiyor, çifteliyorlar. Ama insan gibi de Soluyorlar. Sonra, sanki bir domuz çığlığı, hani boğuluyormuş, eziliyormuş veya Tekmeleniyormuş gibi. Yeter artık, ne köpek, ne at, ne de insan bunlar. Çalılık boyunca ilerledim, ama gizlice; elli adım ilerde bir Yığın gördüm... Bu yığın ağaçların arkasındaydı, sanki zıplıyordu, dişliyor, pençe atıyordu, sanki birisi tarafından tutuluyordu da Toynaklarıyla çifteliyordu... Hırılalar, boğuk, sessiz çığlıklar, inlemeler, ama galiba insan inlemeleri... Acılı, Korkunç, Dehşetli, Ürkütücü bir görüntü, öyle ki taş kesmiştim, sanki donmuştum, hiç hareket edemiyordum.

O sırada, bu yaratıklardan biri, kaba saba atlayışlarla bana yaklaştı (sanki at üstünde eğiten bir atlı gibi, atı mahmuzluyor, dizginlerini çekiyor), a ah, Baron'muş! Ciumkala'nın üstüne binmiş! Ardından ikinci Atlı geliyordu, Muhasebeci'yi tanımıştım. Ciecisz'in üstüne binmiş, onu mahmuzluyor, gemini çekiyor, adamcağız hırlıyor resmen! Muhasebeci, korkunç bir sesle hırlayarak, yavaşça: "Her şey hazır mı?" diye sordu. "Hazır," dedi Baron, korkunç bir sesle hırlayarak. Muhasebeci, korkutucu bir

sesle hırladı: "Henüz değil! Henüz yeteri kadar Korkunç değiliz! Atlarımıza daha çok Mahmuz sallamalıyız! Azıp kudursunlar! Bizim Şövalyeler cehennemî doruklara erişince, saldırı sinyalini vereceğim Vuracağız! Vurduk mu Başlıyoruz! Başladık mı Dağıtıyoruz! Ve Zafer bizim olacak, Zafer bizim olacak!" Ciumkala, "Zafer bizim olacak!" diye pis bir hırıltıyla hırladı. "Zafer bizim olacak, çünkü biz Korkuncuz, Korkuncuz, Öldür, Gebert, Korkut, Korkut, Bin Üstüne, Üstüne Bin, Öldür, Gebert," diye hırlıyorlardı, "Öldür, Gebert!"

Gecenin sessizliğinde bahçede çınlayan bu lafları duyunca, ayaklarım popoma vurarak eve koştum, kapıyı ardımdan Salgından kaçır gibi kapattım. Bağışlayıcı Tanrım, yardım et!

Alarm vermek lazım, kapıları, pencereleri iyice kapamak, silah başına! Ah Zebaniler! Ama o da ne, o da ne? Bu sesler, bu yankılar da ne? Bir bakıyorum, tüm çiftler pistte! Gün bugündür, bugündür! Ignac, Bayan Tuška'yla dans ediyor, evire çevire, topaç gibi döndürüyor damını. İhtiyarlar bile şaşkın... alkış kıyamet. Ama o Topuk vurdukça, bir başkası Zıplıyor, o Zıplayınca diğeri Topuk vuruyor... tabii ki bu diğeri, Bayan Muszka'yı dansa kaldırmış olan Horatio'dan başkası değil, damını öyle hızlı eviriyor, öyle çeviriyor ki, kız topaç gibi fıldır fıldır, fıldır dönüyor! Böylece bu ikisi zıplayıp topuk vurarak sağa sola öyle dönüyorlar ki damları da fırıldak gibi dönüyor! Ah dans ediyorlar da ediyorlar! Ignac zıplıyor, Horatio hopluyor, Horatio ayakkabısının burnunu yere vurunca, Ignac topuğunu vuruyor, biri sağa dönüyor, öbürü sola, dan, dun, dun ve tuk ve tak, ve tak-tuk-tak, Takatuka, Takatuka, Takatuka, Takatukayla dans ediyorlar!

Takatukayla! Takatuka sesleri gittikçe güçlenerek, yayılıyor! Gonzalo, bol, siyah *Mantillas** ve siyah Şapkasıyla, iki kez tüm

---

* Güney Amerika ve İspanya'da saç ve omuzlara atılan şal. (ç.n.)

salonu geçti ve alkışlarıyla dansılarını onurlandırdı. Bense Takatukayı duyunca, başımı eğdim ve gözkapaklarımı kıstım... ve boş, bomboş, Davul gibi boş... Büyükelçi zıplayarak geliyor. "Tanrı aşkına," diye bağıyor, "Ne oluyor?! Sarhoş bunlar galiba! Böyle bir dansın canı cehenneme, müziği bastırıyor yahu, tutun kulaklarından, atın şunları dışarı!" Ama Ignac Taklayınca, Horatio Tukluyordu; Tak-Tak-Tuk-Tuk, öyle ki fincanlar titriyor, fincan tabakları zangırdıyordu, parkeler inliyordu! Diğerk dansçılar da *Kulig, Kulig, Mazur, Mazur* diyerek dans etmeyi deniyorlardı, ama boşuna! Ortada *Kulig* falan yoktu, Varsa yoksa Takatuka, Takatuka, gemi azıya almış bir At gibi Tak-Tak-Tak-Tuk-Tuk, Takatuka! Tomasz, sanki et kesmek ister gibi bir uzun kasap bıçağı aldı... fakat setresinin cebine soktu...

Oğul Cinayeti, Oğul Cinayeti diye bağırarak istedim. Ama yok Baba Cinayeti! Topuk burun, topuk burun zıpla, zıpla, zıpla dur derken Tak-tak-taklayan Ignac, tuk-tuk-tuk-tuklayan Hortio'ya ne demeli?! Tuk diye lambaya vuruyor Horatio, tak diye lambaya vuruyor Ignacy, Tuktak vazoya vuruyor Horatio, tak diye vazoya vuruyor Ignacy! Ve tuk Tomasz'a vuruyor Horatio!

Tanrım, Tomasz yere düştü!..

Tomasz yere düştü!.. Tak-tak, Ignac, Taklayarak uçuyor, taklayacak, taklayacak, öz Babasına Taklayacak, ay, Taklayacak artık, Taklayacak...

Ah, Oğul, Oğul, Oğul! Gebersin Baba! Ignac Uçuyordu. Ne olacaksa olsun. Gebertsin Oğul Babasını!

Ama o da ne? Oh, galiba Kurtuluş! Nasıl yani, ne oluyor? Ah, galiba kurtuluş! Çünkü Taklayarak uçarken ve herkes Donmuş bir halde dururken, o gülmekten patlıyor. Babasını Taklayarak Taklayacağına, gülüşe bir Tuk atıyor, gülmekten Tuklayıp babasının üstünden atlıyor, atlatıp gülerek Tak-Tak! Ay ne Gülme, ne Gülme! Elçi karnını tuta tuta gülmekten takıyor! Tuk-Tuk,

Pyckal Baron'un karnını tutuyor Muhasebeci de Ciecisz'inkini, gülmekten taklaya taklaya taklıyorlar, Tak-Tak, İhtiyarlar Kıkır Kıkır Tepiniyorlar, Bayan Dowalewiczowa gözyaşları içinde çığlık çığlığa Tak-Tuk, Papaz efendi, gülmekten tıslaya pıslaya bir hal olurken, Muska'yla Tuška zıplaya hoplaya bir gülme bir gülme! Taklayarak patlayan kahkahalar! Başkan Pucek sallanıyor. Duvarlara tutunup Bağırıyorlar, altlarına İşiyorlar, Boğuluyorlar, artık Duramıyorlar. Birinin gülmekten karnına sancı girmiş, İki Büklüm olmuş, biri Tıkanmış, lokma kulaklarından çıkacak, biri yere çökmüş yuvarlanıyor, gülmekten Patlıyor, çırpınıyor, da çırpınıyor... Bir başkası şişiyor, havaya uçmasına az kalmış! Gülme biraz diniyor gibi. Ama sonra ardı ardına, biri, ikisi, üçü, dördü, beşi derken, Tak-Tuk, hah-hah, gülmekten, hahlaya hohlaya, taklaya tuklaya Patlıyorlar, birbirlerinin kollarına atlıyorlar, birlikte Yuvarlanıyorlar, bir diğerine Tak-tak diyor, Anıyorlar da, Anıyorlar, galiba, taklayarak Patlıyorlar. Gülmekten oh, Gülmekten, Tak, Gülmekten tak-tuk, Takatuka! ...

Jerzy Franczak

AHLAKSIZ TEKLİF

Trans-Atlantik'in (Kitap versiyonu 1953 yılında *Nikah*'la (Ślub) beraber basıldı) yayımlanması bir skandal ortamını da beraberinde getirmişti. On yılı aşkın sessizliğinin ardından Gombrowicz, edebiyat sahnesine töresel ve etik kışkırtma izleri taşıyan bir yapıtla geri döndü. Birçok okur, romanı ahlaki açıdan şüpheli, hatta –Jan Lechoń'un sözlerini hatırlamak gerekirse– “iğrenç” ve “az biraz kokuşmuş” bulmuştu. Peki, bu kızgınlık nereden geliyordu? Öncelikle bir uygunsuzluk veya doğrudan ahlaksızlık hissinden tabii ki. Savaş karmaşasında yenilmiş, işgal altında ve yok edilmiş ulus, kendi efsanesinde bir dayanak ararken, “yüreklere güç vermeye” adanmış yazım tarzına karşı çıkış

---

* Yazar burada, Meşhur “Üçleme”sini (Trylogia) “yüreklere güç vermek için” yazdığını söyleyen Henryk Sienkiewicz'e ve bu bağlamdaki Polonya geleneğine gönderme yapmaktadır. (ç.n.)

kabul edilebilir mi? Böylesi bir tarihî anda, Polonya biçimini yıkmaya kendini adanmak uygun düşer mi?

Eser, saf bir kurgu gibi ortaya konsaydı, belki skandalın boyutu biraz daha az olurdu. Oysa Gombrowicz açık bir biçimde *Trans-Atlantik*'in olay örgüsünü kendi yaşamıyla bağlar ve bizlere otobiyografik bir anahtar sunar. Romanın ilk önsözünde doğrudan şöyle söyler: "Bu düpedüz bir günlük – Arjantin'deki ilk günlerimi anlatan bir günlük." Anlatıcı, yazarla aynı adı ve soyadı taşır ve onun maceralarına anahatlarıyla yeniden can verir. Hatırlayalım: Genç yazar 1939 yılında yazar arkadaşı Czesław Straszewicz'le beraber Güney Amerika gezisine katılmıştır. Savaş başladığında yolcuların çoğu İngiltere'ye gitmeye ve sürgünde kurulan Polonya Ordusu'na katılmaya karar vermiştir. *Ferdynand*'nin yazarı buna karşın Arjantin'de kalma kararı almıştır. *Trans-Atlantik*'in Witold Gombrowicz adlı kahramanı, açık bir şekilde yazarın bir çeşit simgesidir! Ama aynı zamanda bu roman, bir günlük ya da kurgulanmış anı olarak da görülemez. Burada hepimiz özel bir oyunun içine çekilmişizdir: Yazar kurgunun içine gerçekleri yerleştirir, edebi üretimi otobiyografik unsurlarla besler, izler bırakır, sonra da onları siler.

Peki bu oyunun amacı nedir? Belki de doğrudan söyleme gibi bir riske bulaşmadan en kişisel deneyimlerini ve yaralarını ortaya koyabileceği bir anlatım alanı oluşturmaktır. Gombrowicz'in en yakınlarının canına kıyan savaş, yazarın kendisini "gürültü, geçicilik ve neredeyse hiçlikten ibaret olan bir çukurun içine sokmuştur."^{*} *Trans-Atlantik*, büyük ölçüde bu deneyimin –ani kopuş ve kayboluş, uçsuz bucaksız yalnızlık, radikal bir özgürlük deneyiminin– edebi bir kopyasıdır. Ayrıca asker kaçağı komplek-

* Önsöz [1951], *Trans-Atlantik*, Kraków, 1988, s. 133.

** *Vasiyetname*. Dominique de Roux ile konuşmalar, Kraków, 1996, s. 93–94.

sine sahip birini yeniden değerlendirme çabasıdır. 1920 yılında Polonya-Bolşevik Savaşı sırasında genç Witold orduya katılmıştır ve aldığı bu kararın nedenini sık sık açıklamak zorunda kalmıştır. Bu durum, hor görülmeye sebep olduğu gibi, “vatana, millete ve bireye yönelik toplumsal baskı aygıtlarına karşı” bir sırt çevirişe yol açmıştır. Bu mücadeleye eşlik eden seferberlik Gombrowicz’ten bir birey ortaya koymuş, onu “kuşkuculuğa, anarşiye” itmiş ve merkezinde özgür bireyin yer aldığı radikal bir ahlak anlatımını mümkün kılmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın patlak veriş i onun içinden “ruhsal anlamda”^{***} bir firari çıkarmıştır. O andan sonra, hain ve muhalif figürü, onun eserlerinde merkez-deki yerine oturur.

Trans-Atlantik’in anlatıcısı olan bu “Witold Gombrowicz” kendi davranışını nasıl açıklar peki? İşte sorun tam da şu ki, hiçbir şekilde kendini açıklamaya çalışmaz. Ne sağlık durumundan söz eder, ne de elverişsiz koşullardan (yani ülkeden kopuştan, belirsiz gelecekten).^{***} Görünürdeki kendi zayıflığını, güç olarak adlandırır! Kendi sözde ayıbını bir erdeme dönüştürür! İlk olarak kendisinin dışındaki sorunlara ve başkalarının acılarına karşı kayıtsızlığını tam bir züppe edasıyla dile getirir: “bu işe karışmayacağım, çünkü benim sorunum değil bu, ölürlerse ölsünler,” sonra da sanki toplumun içindeki kötü ruhu lanetlemiş ve çıkarmış gibi kâfir bir konuşma yapar: “Yelken açın, ah belki de Lanetli olan O çılgına, o Aziz Delinize doğru, size tekmeleriyle,

* *Polonya anıları, Arjantin Gezintileri*, Kraków, 2011, s. 27-28

** *Vasiyetname*, s. 83.

*** Ayrıca: “Bu, hiçbir şekilde kaçış değildi, çünkü Polonya öyle ya da böyle artık ulaşamazdı. Gemiden iner inmez Buenos Aires’te Polonya elçilik bürosuna kayıt yaptırdım, sonra da İngiltere’de Polonya ordusu kurulmaya başladığı zaman elçilikteki asker alım heyetinin önünde anadan üryan dikildim... Kanuni açıdan da gayet uygundum.”

tokatlarıyla Azap çektirsin, İşkence etsin, sizi kana boğsun, size Uluyarak bağırısın, haykırınsın uluya uluya, İşkence etsin size, çolugunuza Çocuğunuza, Ölümüne, Geberinceye kadar, kendisi de sizi Çıldırtan Deliliğinin azabında Çıldırınsın diye!" Kışkırtma ve skandal stratejisi (meselenin yurtsever bir mite uzanmayı başara-bilen eylül seferberliğiyle bağı olduğunu hatırlatalım) burada çok önemli bir sorunsala hizmet eder: ulus ile birey arasındaki, ya da daha genel anlamda ele alınacak olursa, toplum ile tek bir insan arasındaki ilişkilerdir söz konusu olan.

Hep söylendiği gibi, toplumun iyiliği bireyin çıkarından daha ağır basar, adanmaya ve her şeyden önce kanını feda etmeye kendini hazır tutarak ulusal meseleye hizmet etmek gerekir. Peki, tamamen ciddiyetle şöyle sorulsaydı: Ulusun niye gerçekten birey üzerinde bir egemenliği var? Bunun yerine bireyi güçlendirmek, onun kişisel gelişimine hizmet etmek gerekmez mi? "Polonyalı olmak ne işine yarar ki," üstelik bu Polonyalı olmak sana fayda sağlamıyorsa, tam tersine, hareketini kısıtlayan, kurtulman gereken ayağındaki bir pranga, bir ağırlıksa? Dolayısıyla milliyet konusu bıçak sırtında, ahlaki bir kışkırtmanın ortasında bırakılmıştır. İşte romandaki bu "düşünsel kaçakçılık", yazarın betimine göre: "Polonyalı olmanın üstesinden gelmektir. Polonya'ya karşı teslimiyetimizi azaltmaktır! Biraz da olsa kopmaktır! Dizlerimizin üzerinden kalkmaktır! Bireye her türlü toplu şiddete karşı korunduğu gibi, ulusa karşı da kendini korumasını emreden bu ikinci hissiyat kutbunu açığa çıkarmak, yasallaştırmaktır." Gombrowicz'in yurtsever seferberlik döneminde evrensel öfkeye karşı açık ve kesin bir şekilde dile getirdiği ahlaksız teklif, çıkış noktası itibariyle bu şekilde görünür.

Bu tartışmayı ek olarak güçlendiren şeyi, yani kahramanın yazar olduğunu unutmayalım. Savaşı yaşamamış bir ülkede sakin

---

* *Trans-Atlantik*, Gombrowicz'in Önsözü.

bir hayat seçerek kendi sanatsal yeteneğini ortaya koyabilirdi. Kendi ihtiyaçlarına uyabilir ve aynı zamanda topluma hizmet edebilirdi. Ancak *Trans-Atlantik*'in anlatıcısının kendisiyle yüzleştirdiği bu toplum, herhangi bir bireyciliği reddeder. O, birçok geleneksel kişi örneklerine ve çok sıkı ahlaki öğütlere dayanmaktadır. Kurgusal kahraman, sanki kendi özgürlüğünü yaşar ve sanki istediğini yapabilir, ama gerçekte sosyal açıdan olduğu kadar (başkalarıyla iletişim kurmaya çalışır) ekonomik açıdan da (bir şekilde geçinmek zorundadır) Polonyalı olmaya mahkûmdur. Cebindeki doksan altı dolarla kente gelir gelmez, aynı zamanda yurttaşı da olan tanıdığı Bay Cieciszkowski'ye yönelir, bu adam, onun elçiliğe başvurmasını ister ve At ve Köpek Şirketleri olan tanıdıklarının yanında iş bulabilme sözü verir. Yurttaşların yardımının karşılıksız olmadığı kısa süre içinde ortaya çıkar. Gombrowicz, bazı olaylar yüzünden ve mizaç farklılığı nedeniyle sürekli olarak tartışan Polonyalı işadamlarıyla hastalıklı bir ilişkiye girmek zorunda kalır. Aynı zamanda, kurallarının Elçilik tarafından dikte edildiği, karmaşık bir kimlik oyununu da üstlenmek zorundadır.

Bu durum, Elçi Feliks Kosiubidzki'nin istenmeyen adamdan kurtulmak istediği gerçeği ile başlar: "burada yazar falan istemiyorum, ne de olsa yazar takımı adamı hem inek gibi saçar, hem köpek gibi çemkirir", ancak daha sonra onun önemli bir kişi (Bakanın kendisi bile yeni gelene böylesi ilgi gösteriyorsa...) olması gerektiği sonucuna varır. Elçi onu Ulusal Edebiyat için hizmete sürmeye karar verir ve ona Polonya erdemleri ve başarılarının tam zamanlı savunucusu rolünü önerir. Gombrowicz bunu reddeder, ancak etrafı Büyük Yazar olarak aniden gösterişli bir ilahlaştırmayla kuşatılır. Polonya Dâhisinin methiyecisi değil, o artık dâhinin ta kendisidir. Aslında yapılan, vatansever şantajın artarak devam etmesi, bireyi, toplum hizmetine koşmanın

sıradaki girişimidir. Görev etiğine uygun olarak, daha büyük bir bütünün parçası olan yazar, açık bir şekilde ad aktarması bağlamında çalışmalı ve kendisinin de içinden çıktığı milletin büyüklüğü hakkında tanıklık etmelidir. Baştan çıkarmayı (kırmızı-beyaz türevler buketi, akşam daveti vb.) anımsatan bir dizi etkinlik başlar. Oyun yüksek bahisli oynanır. Eğer yazar törensel gelenekçiliği kabul ederse, ayinsel ilişkilerin ağına girer ve tehlikeli olmaktan çıkar (çemkirmez). Eğer topluluğa katılırsa, onun gücünü ve çekiciliğini teyit eder.*

Gombrowicz'in üstesinden gelmeye çalıştığı ulusal form, taşlaşmış ve kemikleşmiştir; işin garibi, zayıftır, oyuk gibidir ve hayalimsi boşlukla kaplıdır. Kahraman, bunun gerçeği maskeleyen görevi için tasarlanmış örgütlü bir yanılısma türü olduğunu keşfeder. Zayıflık duygusu şiddetlendikçe, o ölçüde artan güç kültü, daha zor savaş felaketi deneyimi ölçeğinde artan "eskimiş zara-fetin" olağanüstü seferberliği" gelmektedir. Burada her şey gösteri için yapılır. Töresel gelenek ve ahlaki katılma topluluk üyeleri tarafından saygı görmez, fakat yabancıların bunlara uyması acımasızlıkla beklenir. Witold, biraz isyan etse de kendisine yazılan rolü kabul eder. Sözleri durmadan masum uysallık (diz çökmek istedim) ile isyankârlık ve sövgü (İçimden küfretmeye başladım) arasında savrulur. Örneğin bir davet esnasında halkı temsil mantığını ve şiirsel agon kurallarını kabul eder. Ünlü Arjantinli yazar ile sözlü düello başlatır, ancak rekabet sırasında onun tarafından söylenen her konunun intihal olduğu ortaya çıkar. Onun *pars pro toto*™ temelindeki yenilgisi, temsil ettiği kültürün kopyalanışını kanıtlar. Durum hoş değildir, bu yüzden Polonyalı Dâhi aniden

* Bakınız, P. Czapliński, Topluluğun Aidiyet Ritüeli. Witold Gombrowicz'in *Trans-Atlantik*, "İkinci Metinler", 2005, Sayı 3, s. 30-31.

** J. Jarzębski, "Gombrowicz'te Oyun", Varşova 1982, s. 410-412.

*** Lat. Parça için bütün. (ç.n.)

oyunun kurallarını reddeder ve karşısının nefretini kendi yüklenerek, bir kaçışla kendini kurtarır.

Yerel toplum tarafından konulan kısıtlamalara karşı isyan etmek olasıdır, ancak daha zor olan, ulusa olan, aidiyet bağı kırma (ya da gevşetme). Polonyalı olmak bağlamında gelişen bu hapis, Şövalyelerin Mahmuzları konusunda betimlenir. Pyckal, Baron ve Ciumkała, Gombrowicz'i kinin gerçek bir cehenneme dönüştüğü bodruma kapatırlar. Kim karşı çıkmaya çalışırsa, acı bir şekilde cezalandırılır ("Kaçmayı veya ihaneti deneme bile, çünkü Mahmuza yersin.") Zamanla, *Ataların III.* bölümündeki Konrad'ın kaldığı zindanı anımsatan bu bodruma, oradaki Polonyalı göçmenlerin büyük bir kısmı çekilmiştir. "Bu sıkışıklıkta, eski zaman döner," onunla birlikte ise patolojik, aşırı unsurların karışık karakteristik özellikleri de geri gelir: kendi kendine hayranlık ve kendi kendini kırbaçlama, büyüklüğe düşkünlük ve sado-mazoist bir yok sayış.

Gombrowicz, Polonyalı vatanseverlik kanatlarını sadece mesihçilik karikatürüyle sınırlandırmaz, ayrıca mesihle, millet hakkındaki farklı sınırlayıcı düşünce biçimini –Mickiewicz'in manzum hikâyesinden türetilmiş "pastoral" biçimi– birleştirir. *Trans-Atlantik*, *Pan Tadeusz*'un bir çeşit ters yüzü olacaktır...

* Polonyalı romantik şair Adam Mickiewicz'in yurtsever bir düşünceyle yazdığı eser. (ç.n.)

** *Atalar III.* (Dziady III) yer alan bir düşünce. Polonya'nın tıpkı İsa gibi Avrupa halkları için öldüğü, ama yine İsa gibi dirileceği düşüncesi. (ç.n.)

*** S. Chwin, *Gombrowicz ve Polonyalı Biçimi*, içinde: W. Gombrowicz, *Trans-Atlantik*, Krakov 2005.

**** W. Gombrowicz, *Vasiyetname*, s. 107. Konstanty Jeleński; Gombrowicz'in, onun yerinde olabilmek ve "kendi garipliğini atabilmek" için Mickiewicz'in "dürüstlük ve geleneksel güzelliğiyle" bizi büyüleyen başyapıtını "çalmaya" çalışıyor olduğunu yazıyordu. K. Jeleński, *Haydutların Gizli Kargo Gemisi*, içinde: aynı, *Tarafsız Anlar*, Gdansk 2007.

Benzerlikler apaçık görünür: Her iki metinde de komşular arasında çekişmeler ve düellolar, avcılık, *kulig*'ler vardır ve uzlaşma görüşmelerinin yapıldığı öykünün sonu balo ile taçlandırılır. Ancak *Trans-Atlantik*'te bu soylular anakronik endişe yaşar. Bu endişeleri, "canlı içeriğin gittiği, geriye sadece saf biçimin katılığının kaldığı",^{*} doku sertleşmesi olan bu gelenekler ve âdetler silsilesi oluşturur. Bunların her biri -kurşun olmadan düello, tavşan olmadan avlanma, sıcak bir iklimde yapılan *kulig*, yani kızak gezintisi- kendi iç boşluğunu ve kaynak sıkıntısını ortaya koymaktadır. Bu hikâyenin ana motiflerinden birinin boş sözcüğü ve ondan türeyen sözcükler (boş, bomboş, boşuna) olması sebepsiz değildir.

Trans-Atlantik'te romantik geleneğin aksine Barok dönemi *gawęda*^{**} anlatımı unsurları ve bununla bağlantılı olarak Sarmat Polonyalı motifi ortaya çıkar. Sonuçta roman, daha sonra kendi abartısı, teatrallliği ve *kitsch* özelliğiyle bu yapının cesur bir parodisi haline dönsün diye, XVII. Yüzyıla ait bir günlük gibi başlar, ("Aileme, akrabalarım, dostlarıma, Arjantin'in başkentinde geçirdiğim onlarca yıllık maceranın başlangıcını aktarmak için bir gereksinim duyuyorum"). Jan Chryzostom Pasek'in^{***} *gawęda* tarzı anlatısının yansımaları anımsatan taşralı dili abartılıdır ve çağdaş grotesk anlatıya dahil edilebilir, bununla birlikte öyle görünüyor ki Polonya taşra geleneği, mesihçiliğin bütün türlerine ve romantik şiirin sahte cazibesine karşı kullanılmaktadır.

* W. Gombrowicz, *Polonya Hatıraları*, s. 40

** Polonya edebiyatı barok döneminde sarmat soylu ahlakını, yaşantısını, gelenek ve göreneklerini anlatan tür. Romantik dönemde ve daha sonraki dönemlerde de bu tür, bir soylu anlatısı olarak kullanıldı. Adam Mickiewicz'in *Bay Tadeusz*'u (Pan Tadeusz), Henryk Sienkiewicz'in *Üçlemesi* (Trylogia) bu türün örneklerindendir. (ç.n.)

*** Barok dönemi yazarı. (ç.n.)

Bu iki dilsel elementin çatışması, kolektif kimlikler yaratmanın anlatımsal mekanizmasını göstermeye de izin verir: Bütünlük anlamlı bir deyim ve anlamların belirlenmiş tasarrufuna dayanarak oluşturulur, bu anlam bütünlüğü çağın gerisinde kalan fosilleşmiş bir dilin çerçevesinde uydurulmuştur.*

Ancak her şeyden önce Gombrowicz çatışmanın bir başka türünü sahneler – Babaistanla Oğulistanın düellosu. Babaistanı, oğlunu askere gönderme niyetindeki eski binbaşı, baba Tomasz Korzycki kişileştirir. Bu adam, etik anlamda Onuru, Sağlığı ve Doğruluğu, yurtseverlik anlamında Sadakati ve de Cesareti, aksiyolojik anlamda, yani değerler sisteminin sorgulanmasıyla, Kilise, Tanrı ve Geleneği simgeler. Buna karşın oğul (Ignacy) figürü ise Utancın, Kepazeliğin, Kirliliğin, İhanetin, Kaçmanın, Korkaklığın, Özgürlüğün, Yaşamın ve Geleceğin temsilcisidir.” Bu paradigmaların hiçbirini sonuna kadar savunmadan, Witold, babaların vatanı ve oğulistan arasında bir seçim yapar. Sonunda, ağır suçunu, eksantrikliğini ve sapkınlığını kabul ederek, sanki oğlu seçer (İstediğine dönuşsun, ister Katil, isterse Baba Katili olsun! İsterse Ucubeye dönuşsun! İstediğiyle çiftleşsin!), fakat aslında hiçbir tarafı savunmaması gerektiğini fark eder, çünkü içsel çatışmasını sürdürmesini mümkün kılan belirsizlik durumu onun sadece bireysel özgürlüğüne hizmet eder. Babaların vatanının kendi karşıtlığı olarak Oğulistanı yarattığını, Oğulistanın ise Babaların Vatanına dayanmadan varoluş nedenini kaybedeceğini

* E. Plonkowska-Ziarek, “Bir Yabancınnın Yarası ve Barok Bir Kıvrım”, *Witold Gombrowicz’in Trans-Atlantik’inde Milliyet ve Homoseksüellik*, içinde: “Gombrowicz’in Yüz Buruşturmaları”. Modernizm Problemlerinin, Cinsiyet ve Ulusal Kimliklerin Sosyo-kültürel Rolünün Çemberinde, editör: E. Plonkowska-Ziarek, przeł J. Margański, Krakov, 2001, s. 247.

** Z. Malić, *Witold Gombrowicz’in Trans-Atlantik’i*, içinde: “Gombrowicz ve Eleştirmenler”, editör: Z. Łapiński, Krakov–Varşova 1984, s. 238–239.

fark eder. Pozitivist bir şekilde varolmak için durmaksızın kendilerini reddetmek zorundadırlar... ancak durmaksızın kutlanan inkâr, en sonunda diyalektik bir kenetlenmede hareketsiz kalma-ya yönlendirir. Witold, bu sorunlu zıtlasmadan kaytarmak için bir yol aramaya başlar.

Bu yüzden, bile isteye, Gonzalo figüründe bedenlenmiş olan, kirli, tamamlanmamış, stilsiz bir unsurla işbirliği yapar. Bu adam, kahramanların büyük çoğunluğu için bir korku kaynağıdır, çünkü ahlaki ilkeleri baltalar, kültürel kuralların nedensizliklerini gösterir, aksiyolojik ve toplumsal düzenin doğallığını bozar. Ondaki her şey karışık ve melezdir: etnik kökeni ("Bu adam Libya'da doğmuş bir Melezmiş, babası Portekizli, annesi İranlı Türk'ümü"), cinsiyeti ("Bu gerçi Erkeksi ama aynı zamanda da kadınsı olan kan kırmızısı dudakları..."), türü yani kültürel cinsiyeti (Beyaz dantelli kısmı etekliği andırıyor, ama sanki biraz da Sabahlık tarzı; fıstık yeşili bluz ise sanki gömlek. Başında çiçekli kocaman samandan bir Şapkayla geçit töreni yapar), en nihayetinde de sınıfsal statüsü (kendisi için uşaklık yapar). Evi de -eser ve objelerin kaotik yığını, tuhaf hayvanların birleşmesinden oluşan gariplik müzesi- uyumsuzluk ve tutarsızlık ilkesini tasvir eder. Gonzalo, ilke bağlamında hareket eder: yaptığı her şeyde tekdüze bir stili reddeder, durmaksızın kimlik ilkesini ihlal eder (ulusal, cinsel, toplumsal, estetik).

Babaların Vatanı ve Oğulistan arasındaki çatışma, tekrar ve tekrar bir biçimde çözümünü ve rahatlamayı arzular, ancak Witold bunu kabul etmemek için her şeyi yapar. Amacı durumu açıklığa kavuşturmak ve temizlemek ya da aşırılığın (biçimsel, anlamsal) yok edilmesi olan düello, Gombrowicz'in hatasından kendi rolünü tamamlayamaz. Onun entrikası (kurşunu gömleğin yenine aktarması), bu meydan okumayı sahteliğin oyununa dönüştürür. Son bölümlerde Gonzalo'nun çiftliğinin üstünde uçuşan baba

ve oğul katilliğı görüntüsünü kovmaya çalışır, çünkü bunlar görünüşteki durgun ifadeye karşı bir başka simetrik düzeni oluştururlar. “Ruhsal anlamda” her zaman herhangi bir çözümden önce kaçan, açıklığa karşı entrika çeviren bir kaçak ve hain olarak kalır. Yurttaşlardan özenle gizlediğı Arjantin’de kalmasının kâfir nedeni de bu anlama gelebilir. Belki sadece gizli bir leke olan korkaklık değildir söz konusu olan. Acaba sapkınlığa karşı duyulan bir tür zaaf olabilir mi?

Trans-Atlantik, psikopatolojik kisvede yurtsever bir roman olarak adlandırılabilir.* Witold, içgüdüsel olarak başkaldırının bir tür biçimini aramıştır ve Gonzalo’daki anormallikte onu bulmuştur. Onun sayesinde ulusal biçime bir mesafe alır, ona göre kendi tutumunu belirler ve onu sapkınlık ve yoldan çıkmayla tanımlar. *Trans-Atlantik*, Cinsel bir karmaşayla ruhsal özgürlüğün gizli parçalarını içermesine rağmen, burada sadece erotik bir sapkınlık anlamına gelmez. Bir dizi inkâra, baskıya ve yüceltmeye dayalı toplumsal ve kültürel formların gizemi anlamına gelir. Gonzalo ve Witold hariç herkesin, ulusal istikrarın, cinsel kimliğin açık olması bağlamına davrandığını fark ederiz. Tomasz, oğluna yurtsever ve heteroseksüel bir biçim vermeye çalışır, daha sonra da onu kamu yararının sunak masasında kurban etmek ister. Buna karşın Ignacy bu işleyeceği cinayetin ona zevk ve özgürlük krallığına giden yolu açacağını hayal ederek, baba katilliğinin planlarını işler. Mahmuzlu Şövalyeler, kendilerini bedenlerini disipline etmeye adanmış bir anlatımda kendilerini güçlendirirler, aynı zamanda münzevi bir tutumda birleşirler. Eylemleri nörotik tutumlar, bedenselliğe karşı olma (zevkten vazgeçme) ve homoseksüelliğe karşı olmayla kaplıdır (burada sertlik, “mele-

* Agy. S. 242-243

zin", yani Gonzalo'nun bedensel yumuşaklığından türetilmiş bir korku yaratır.).*

Gombrowicz (bir yazar ve roman kahramanı olarak) hiçbir zaman tamamen Oğulistanı savunmamıştır, gençliğin ve bedenin, özgürlüğün ve isyanın tarafında durmamıştır. Bu hiçbir şekilde, yarım kaldığı ve yarım yamalak sanatsal taklitlerde durduğu anlamına gelmez." Çocuksu Filador'dan bildiğimiz şemaya göre düpedüz üçüncü seçeneği seçer: ikili karşıtlıkların (homo-hetero, gelenek-yenilik, düzen-kaos, norm-sapkınlık) sistemini çökertir. Oğulistan adına Babaistandan yani babaların vatanından kurtuluşu değil, fakat aynı alternatiften özgürleşmeyi arar. Kendi biçiminin" üstesinden gelerek ve iyi niyetli bir hareketi romanın kötü niyetli hareketinde ortaya koyarak, dilemmaları çözer. Kahkahanın patlamasıyla taçlanan roman, o mu yoksa bu mu çatışmalarının üzerine kurulu mantıktan, kahramanları (ve okuyucuyu) özgür bırakır. Bu yüzden final bir başka aşırılığı, (Trans) başlığını akla getiren bu saldırgan hareketin tekrarını taşır. Gombrowicz, Romanı güçlendiren diyalektiği savuşturup sistemsel baskının önünde bir kez daha kaçır.

Son kaçışını (geleneksel ahlaka karşıt olarak) ahlaksız bir teklif olarak algılıyorum. Bu durum, var olan tartışmaların önemsizleşmesine, geleneğin yok edilmesine, karnavalvari kahkahadaki farklılıkların ortadan kaldırılmasına doğru bir güdülemedir. Bu, aynı zamanda eleştirel, derin bir düşünceye ve hayal gücü için alıştırma

* S. Chwin, *Agy*, E. Płonkowska-Ziarek, AGE

** Çağının İtalyan yönetmeni Pier Paolo Pasolini, Gombrowicz'i ikiyüzlülükle, seks gibi hakiki bir gerçekliği maskeleyerek suçlar. Gombrowicz'in böyle bir sertlik ve abartıyla -bunu ispatlamıştı- söylediği her şey sadece bir yapaylıktır, doyumsuz oğlancılığının verdiği bahtsızlıktan söz etmez. P. P. Pasolini "Freud'un ya da Marks'ın Bilmediği Bahtsızlık Nedir?", "*Edebiyat Defterleri*"nde

*** W. Gombrowicz, *Vasiyetname*, s. 107.

yapmaya davettir. Çünkü kahkaha susturulduğunda, milliyet ve cinsellik sorunu üstünde (ya da onların karşılıklı ilişkileri hakkında) yeniden düşünmek zorunda kalmaz mıyız? Başka bir toplum ya da başka bir edebiyat hayal edebilir miyiz? Radikalliği ve doruk noktalarının fazlalığıyla *Trans-Atlantik* bizim için hâlâ büyük bir meydan okumadır.

“Geç dönem modernlerin en büyüklerinden biri.”

JOHN UPDIKE

20. yüzyılın en önemli yazarlarından Witold Gombrowicz, başyapıtlarından *Trans-Atlantik*'te modern dünya insanının başlıca açmazı göçmenlik ve yersiz-yurtsuzlaşma deneyimini ele alır. Eski söylence ve anlatı tekniklerinden esinler taşıyan bu benzersiz roman, belki de yazarın en kişisel eseridir. II. Dünya Savaşı arifesinde, ülkesini Nazilerin işgal etmesi üzerine Arjantin'e ayak basan ve anavatanıyla da, kendini yok eden anakarayla da bağlarını koparan genç bir yazarın şenlikli ve absürt maceralarını anlatan *Trans-Atlantik*, özünde pusulasını kaybetmiş bir dünyada ferdin devletle ve tarihle hesaplaşmasını konu edinir.

Bir sürgün olarak Gombrowicz'in kendi yaşadıklarından izler taşıyan *Trans-Atlantik*, mizah ve yergiyle sıvanmış, savaş ve dehşeti üzerine karanlık öngörülerle örülmüş, milliyetçiliğin, cinsiyetçiliğin, savaş çığırtkanlığının dar ve kof kalıpları karşısında bireyden, toplumdan ve hayalgücünden yana taraf tutan, radikal ve cüretkar bir başkaldırıdır...

“Gombrowicz'in önceki ve sonraki eserleri de harikuladedir ama Trans-Atlantik onlardan üstündür. [...] Trans-Atlantik'teki incelikli çokseslilik çarpıcı etkisini Gombrowicz'in üsluplaştırmasından alır. Bir sanat yapıtı, 'büyük' nitelemesini ancak yazarının can alıcı yöntemler icat etmesiyle ve bu yöntemleri, ardından gelen kimsenin başarılı bir şekilde taklit edemeyeceği derecede ustaca kullanmasıyla kazanır. Trans-Atlantik'te söz konusu olan da işte budur.”

STANISLAW BARANCZAK

Kapak fotoğrafı: Bohdan Paczewski

EVEREST

www.everest yayinlari.com

f/everest yayinlari

everest kitap

everest yayinlari

